

Uradni list

Evropske unije

C 10

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Letnik 64

11. januar 2021

Vsebina

I Resolucije, priporočila in mnenja

MNENJA

Evropski ekonomsko-socialni odbor

555. plenarno zasedanje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, 27. 10. 2020–29. 10. 2020

2021/C 10/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Vključevanje žensk, mater in družin priseljenkega izvora v države članice EU ter ciljne ravni znanja jezika za integracijo (raziskovalno mnenje)	1
2021/C 10/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Upravljanje raznolikosti v državah članicah EU (raziskovalno mnenje)	7
2021/C 10/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Socialni dialog kot pomemben steber ekonomske vzdržnosti in odpornosti gospodarstev ob upoštevanju vpliva živahne javne razprave v državah članicah (raziskovalno mnenje)	14

III Pripravljalni akti

Evropski ekonomsko-socialni odbor

555. plenarno zasedanje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, 27. 10. 2020–29. 10. 2020

2021/C 10/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 168/2013 glede posebnih ukrepov za vozila kategorije L iz zaključka serije kot odziv na izbruh COVID-19 (COM(2020) 491 final – 2020/0251 (COD))	27
--------------	---	----

SL

2021/C 10/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2014/65/EU glede zahtev po informacijah, upravljanja produktov in omejitev pozicij za podporo okrevanju po pandemiji COVID-19 (COM(2020) 280 <i>final</i> – 2020/0152 (COD)) – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2017/1129 v zvezi s prospektom EU za okrevanje in ciljno usmerjenimi prilagoditvami za finančne posrednike, da bi se podprlo okrevanje po pandemiji COVID-19 (COM(2020) 281 <i>final</i> – 2020/0155 (COD)) – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2017/2402 o določitvi splošnega okvira za listinjenje in o vzpostavitvi posebnega okvira za enostavno, pregledno in standardizirano listinjenje kot pomoč pri okrevanju po pandemiji COVID-19 (COM(2020) 282 <i>final</i> – 2020/0151 (COD)) – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 575/2013 v zvezi s prilagoditvami okvira za listinjenje za podporo okrevanju gospodarstva v odziv na pandemijo COVID-19 (COM(2020) 283 <i>final</i> – 2020/0156 (COD))	30
2021/C 10/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2016/1011 v zvezi z izvzetjem nekaterih referenčnih deviznih tečajev iz tretjih držav in določitvijo nadomestnih referenčnih vrednosti za nekatere referenčne vrednosti, ki bodo prenehale (COM(2020) 337 <i>final</i> – 2020/0154 (COD))	35
2021/C 10/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Program znanj in spretnosti za Evropo za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost (COM(2020) 274 <i>final</i>) – Predlog priporočila Sveta o poklicnem izobraževanju in usposabljanju (PIU) za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost (COM(2020) 275 <i>final</i>)	40
2021/C 10/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Podpiranje zaposlovanja mladih: most do delovnih mest za naslednjo generacijo (COM(2020) 276 <i>final</i>) – Predlog priporočila Sveta – Most do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade, ki nadomešča Priporočilo Sveta z dne 22. aprila 2013 o vzpostavitvi jamstva za mladino (COM(2020) 277 <i>final</i> – 2020/132(NLE))	48
2021/C 10/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU o pravicah žrtev (2020–2025) (COM(2020) 258 <i>final</i>)	56
2021/C 10/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o začasnem odstopanju od nekaterih določb Direktive 2002/58/ES Evropskega parlamenta in Sveta glede uporabe tehnologij s strani ponudnikov medosebnih komunikacijskih storitev, neodvisnih od številke, za obdelavo osebnih in drugih podatkov za namen boja proti spolni zlorabi otrok na spletu (COM(2020) 568 <i>final</i> – 2020/0259 (COD))	63
2021/C 10/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Sveta o spremembi Direktive 2006/112/ES o skupnem sistemu davka na dodano vrednost glede identifikacije davčnih zavezancev na Severnem Irskem (COM(2020) 360 <i>final</i> – 2020/0165 (CNS))	65
2021/C 10/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Sklepa št. 1313/2013/EU o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite (COM(2020) 220 <i>final</i> – 2020/0097 (COD))	66
2021/C 10/13	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2018/848 o ekološki pridelavi glede datuma začetka njene uporabe in nekaterih drugih datumov iz navedene uredbe (COM(2020) 483 <i>final</i> – 2020/0231 (COD))	67
2021/C 10/14	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Sveta o odprtju in upravljanju avtonomnih tarifnih kvot Unije za uvoz nekaterih ribiških proizvodov na Kanarske otoke od leta 2021 do leta 2027 (COM(2020) 437 <i>final</i> – 2020/0209 (CNS))	68

2021/C 10/15	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Spremenjeni predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za doseganje podnebne nevtralnosti in spremembi Uredbe (EU) 2018/1999 (evropska podnebna pravila) (COM(2020) 563 <i>final</i> – 2020/0036 (COD))	69
2021/C 10/16	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropski centralni banki, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Evropski investicijski banki – Letna strategija za trajnostno rast za leto 2020 (dodatno mnenje) (COM(2019) 650 <i>final</i>)	70
2021/C 10/17	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Priporočilo za priporočilo Sveta o ekonomski politiki euroobmočja (dodatno mnenje) (COM(2019) 652 <i>final</i>)	79

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

555. PLENARNO ZASEDANJE EVROPSKEGA EKONOMSKO-SOCIALNEGA ODBORA, 27. 10. 2020–29. 10. 2020**Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Vključevanje žensk, mater in družin priseljenkega izvora v države članice EU ter ciljne ravni znanja jezika za integracijo****(raziskovalno mnenje)**

(2021/C 10/01)

Poročevalca: **Indrė VAREIKYTė****Ákos TOPOLÁNSZKY**Zaprosilo nemškega predsedstva Sve-
ta dopis, 18. 2. 2020

Pravna podlaga člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije

Pristojnost strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo

Datum sprejetja mnenja strokovne
skupine 9. 9. 2020Datum sprejetja mnenja na plenar-
nem zasedanju 29. 10. 2020

Plenarno zasedanje št. 555

Rezultat glasovanja 234/4/14

(za/proti/vzdržani)

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) ugotavlja naslednje:

- nacionalni akcijski načrti in strategije za vključevanje migrantov se po EU močno razlikujejo v smislu vodilnih načel, ukrepov ter ravni spremljanja in ocenjevanja,
- v vseh državah članicah je le malo akcijskih načrtov in strategij s posebnim poudarkom na vprašanih žensk in enakosti spolov, čeprav se ženske priseljenkega izvora iz etničnih manjšin ter ženske različnih starostnih skupin soočajo z večplastno in presečno diskriminacijo na več področjih življenja,
- manj kot polovica držav članic EU ima posebne akcijske načrte ali strategije za potomce migrantov, čeprav statistični podatki Eurostata in mednarodnih organizacij poudarjajo njihov slabši položaj,

- učinkovito vključevanje ima številne gospodarske, socialne in finančne koristi za države, v katerih se naselijo migranti, vendar je glede na zapletenost izzivov vseh ustreznih ukrepov na ravni EU in nacionalni ravni malo.

1.2 Kriza zaradi COVID-19 je nesorazmerno prizadela ranljive skupnosti, zlasti migrante in predvsem migrantke iz etničnih manjšin. EESO zato močno spodbuja Komisijo, naj pri pripravi nove pobude za integracijo in vključevanje upošteva izkušnje, pridobljene v tej krizi, in predstavi najboljše prakse držav članic.

1.3 EESO verjame v celostni pristop k obravnavanju migracijskih izzivov, zato mora pobuda obsegati politike s področja temeljnih pravic, socialne in delovne vključenosti, izobraževanja, kulture, pravosodja in zdravja.

1.4 EESO poziva Komisijo, naj se pri oblikovanju celostnih politik vključevanja bolje in učinkoviteje sporazumeva in usklajuje z državami članicami, njihovimi nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi oblastmi ter organizacijami civilne družbe.

1.5 EESO ponovno obsoja vse oblike nasilja nad ženskami in spodbuja države članice, ki še niso ratificirale Istanbulske konvencije, naj o tem znova razmislijo, ter jih poziva, naj migrantkam, ki so žrtve nasilja, zagotovijo enak dostop do ustreznih storitev, podpore in infrastrukture kot domačinkam.

1.6 EESO ponovno spodbuja vzpostavitev boljših sistemov za ocenjevanje dokazil o izobrazbi in zagotavljanje podpornih programov glede na spol, ki lahko olajšajo vstop migrantk na trg dela.

1.7 EESO poziva k takojšnjemu ukrepanju, da se zagotovi celosten pristop k usklajevanju upravljanja na več ravneh na področju socialnih politik in politik zaposlovanja, ki vplivajo na gospodinsko delo po vsej EU.

1.8 Pripraviti je treba bolj sistematične dejavnosti terenskega dela in ozaveščanja, da bi poskrbeli za seznanjanje migrantov in beguncev z njihovimi pravicami in dolžnostmi ter okrepili njihovo zaupanje, da jih bodo uprave in javne oblasti zaščitile, pri čemer bi bilo treba povečati zmogljivosti slednjih.

1.9 EESO poziva k skupnim smernicam EU za jezikovno usposabljanje, ki bi odražale različne potrebe in ravni uspešnosti učencev ter tudi zahteve za usposobljenost učiteljev, s katerimi bi zagotovili enoten in celosten pristop.

1.10 EESO meni, da **bi moralo jezikovno usposabljanje vključevati usmerjanje, obveščanje ter pojasnjevanje** ciljev in koristi tega usposabljanja za življenje migrantov, s čimer bi jih spodbudili k aktivnejši udeležbi v procesu.

1.11 EESO meni, da bi bilo koristno podrobneje preučiti, ali bi lahko skupni evropski referenčni okvir za jezike uporabili za racionalizacijo procesa jezikovnega usposabljanja migrantov in za bolj prilagojen pristop.

1.12 EESO poudarja potrebo po izboljšanju zbiranja ustreznih in primerljivih podatkov o migracijah in vključevanju za vsak spol posebej na ravni EU, nacionalni in predvsem lokalni ravni.

2. Tema raziskovalnega mnenja

2.1 Nemško predsedstvo Sveta Evropske unije je EESO zaprosilo, da v raziskovalnem mnenju obravnava posebne ukrepe, ki jih države članice izvajajo za vključevanje žensk, mater in družin priseljenskega izvora, ter modele jezikovnih tečajev, ki jih uporabljajo na začetku procesa vključevanja beguncev in drugih migrantov, in ciljne ravni znanja teh tečajev.

3. Analiza razmer⁽¹⁾

3.1 Nacionalni akcijski načrti in strategije za vključevanje migrantov se glede na vodilna načela, ukrepe ter spremljanje in ocenjevanje po EU močno razlikujejo. Razlike odražajo nacionalne posebnosti, upravne tradicije in zgodovino migracij. O teh različnih pristopih se razpravlja v okviru evropske mreže za vključevanje. Nacionalne razlike še vedno obstajajo tudi pri izvajanju skupnih osnovnih načel politike vključevanja priseljencev v EU, ki jih je oblikoval Svet Evropske unije, in drugih pomembnih političnih dokumentov. Pomembno je poudariti, da v nekaterih državah članicah politike vključevanja izvajajo regionalne in/ali lokalne oblasti, zaradi česar so razlike pri izvajanju smernic še večje.

3.2 V vseh državah članicah je le malo akcijskih načrtov in strategij s posebnim poudarkom na vprašanih žensk in enakosti spolov, znaki pa kažejo, da se ženske priseljenke izvira iz etničnih manjšin in temnopolte ženske, soočajo z večplastno in presečno diskriminacijo na več področjih družbenega življenja, vključno z zaposlovanjem in izobraževanjem, in zlasti z ovirami pri dostopanju do zdravstvenih storitev⁽²⁾.

3.3 Manj kot polovica držav članic EU ima akcijske načrte ali strategije, ki izrecno obravnavajo potomce migrantov, čeprav statistični podatki poudarjajo njihov slabši položaj. Preslaba socialna vključenost lahko povzroči odtujevanje mladih migrantskega porekla, kar vpliva na socialno kohezijo, nestrpnost, diskriminacijo in porast kriminala ter večjo dovzetnost mladih migrantov za dezinformacije in ekstremistična gibanja.

3.4 Ozaveščanje staršev migrantov je ustaljena in sistematična politika v le nekaj državah članicah. Tovrstne politike segajo od vključevanja staršev in družin migrantov in beguncev v šolsko življenje ter obveščanja in ozaveščanja o izobraževanju njihovih otrok do podpiranja teh staršev in družin pri učenju uradnega jezika države članice in pri tem, da lahko svojim otrokom pomagajo in jih podpirajo v vzgojno-izobraževalnem procesu.

3.5 Dokazi iz nacionalnih raziskav in študij v državah članicah kažejo na segregacijo otrok migrantov v šolah. Tudi v ne zelo gosto poseljenih območjih so nekatere šole, predvsem osnovne, bolj segregirane od svojega okoliša.

3.6 Število otrok migrantov, mlajših od 18 let, brez zakonitega skrbnika se stalno povečuje – v Evropo pride 74 % mladoletnih oseb brez spremstva, ki zaprosijo za azil. Po travmatičnem migracijskem potovanju, pogosto zaznamovanem z nasiljem, so ti otroci in najstniki še naprej izpostavljeni številnim nevarnostim in so še posebej lahka žrtev kriminalnih združb: rekrutiranje mladoletnikov, trgovina z otroki za namene prostitucije, spolno izkoriščanje in delo otrok⁽³⁾.

3.7 Zbiranje podatkov, ki ga v državah članicah izvajajo organi za enakost, je običajno omejeno na primere diskriminacije na podlagi rase/etničnega porekla. V večini držav članic je malo podatkov o pritožbah državljanov tretjih držav, ki so povezane z diskriminacijo iz razlogov, ki niso etnično ali rasno poreklo, ali pa teh podatkov ni⁽⁴⁾. Glede na izkušnje in incidente v zvezi z zaznano diskriminacijo in viktimizacijo, ki jih kažejo raziskave, je dejanskih pritožb, ki jih državljani tretjih držav predložijo organom za enakost, zelo malo. Nezadostno prijavljanje⁽⁵⁾ je zelo skrb vzbujajoče in ga je mogoče povezati z nezaveščenostjo o pravicah in nezaupanjem do oblasti, zlasti med migrantkami in otroki.

⁽¹⁾ Več na: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/feature/what-measures-are-in-place-to-ensure-the-long-term-integration-of-migrants-and-refugees-in-europe>.

⁽²⁾ *Together in the EU: Promoting the participation of migrants and their descendants* (Skupaj v EU: spodbujanje sodelovanja migrantov in njihovih potomcev), Agencija Evropske unije za temeljne pravice, 2017.

⁽³⁾ Mnenje SOC/634 – Zaščita mladoletnih migrantov brez spremstva v Evropi, EESO (predvideno za plenarno zasedanje 17. in 18. septembra 2020).

⁽⁴⁾ *Links between migration and discrimination – A legal analysis of the situation in EU Member States* (Povezava med migracijo in diskriminacijo – pravna analiza razmer v državah članicah EU), Evropska mreža pravnih strokovnjakov za enakost spolov in nediskriminacijo, GD Evropske komisije za pravosodje in potrošnike, 2016.

⁽⁵⁾ *Being Black in the EU – Second European Union Minorities and Discrimination Survey* (Življenje temnopoltnih v EU – Druga raziskava Evropske unije o manjšinah in diskriminaciji), Agencija Evropske unije za temeljne pravice, 2018.

4. Izboljšano vključevanje

4.1 EESO poudarja, da je **vključevanje dinamičen, dolgotrajen in stalen dvosmerni proces**, v katerem so udeleženi migranti in družbe, ki jih sprejmejo. Unija se je zavezala k obravnavanju tega izziva, učinkovito vključevanje pa ima številne gospodarske, socialne in finančne koristi za države, v katerih se naselijo migranti. Vendar je glede na zapletenost izzivov vseh ustreznih ukrepov na ravni EU in nacionalni ravni malo.

4.2 Kriza zaradi COVID-19 je nesorazmerno prizadela ranljive skupnosti, zlasti migrante in med njimi predvsem migrantke ⁽⁶⁾. Vpliva na fizično in duševno zdravje ter prinaša gospodarske posledice, morebitno povečanje diskriminacije in rasizma ter posledice fizičnega zaprtja šol za otroke migrantov in njihove starše. EESO zato močno spodbuja Komisijo, naj pri pripravi nove pobude za integracijo in vključevanje **upoštevata izkušnje, pridobljene v tej krizi, in predstavi najboljše prakse** držav članic. Zaradi krize tudi poziva države članice, naj zagotovijo brezplačno usposabljanje o uporabi digitalnih naprav, upravljanju dokumentov, iskanju zaposlitve in delu na daljavo ter omogočijo dostop do izredne podpore in pravnih nasvetov za ljudi, ki imajo finančne težave in/ali jim grozi socialna izključenost ⁽⁷⁾.

4.3 EESO verjame v celostni pristop k obravnavanju migracijskih izzivov, zato mora prihodnja pobuda obsegati politike s področja temeljnih pravic, socialne in delovne vključenosti, izobraževanja, kulture, pravosodja, zdravja in stanovanj.

4.4 EESO ponovno obsoja vse oblike nasilja nad ženskami in spodbuja države članice, ki še niso ratificirale Istanbulske konvencije, naj o tem znova razmislijo ⁽⁸⁾, ter jih poziva, **naj migrantkam, ki so žrtve nasilja, zagotovijo enak dostop do ustreznih storitev, podpore in infrastrukture kot domačinkam**. Priseljenke, ki so žrtve nasilja v družini, bi morale imeti možnost, da zaupno zaprosijo za status zakonite priseljenke neodvisno od storilca ⁽⁹⁾.

4.5 Migrantke so pogosto preveč kvalificirane za razpoložljiva delovna mesta, brezposelne in se soočajo z razvrednotenjem znanja ⁽¹⁰⁾. Za obravnavo teh vprašanj ⁽¹¹⁾ EESO ponovno spodbuja **vzpostavitev boljših sistemov za ocenjevanje dokazil o izobrazbi in zagotavljanje podpornih programov glede na spol**, ki lahko olajšajo vstop migrantk na trg dela (kot je predšolska vzgoja in varstvo).

4.6 Odbor opozarja, da migrantke niso homogena skupina, zlasti v smislu znanj in spretnosti ter usposobljenosti ⁽¹²⁾. Pogostejše so premalo ali preveč usposobljene za svoje delo ter so manj pogosto zaposlene ⁽¹³⁾. Zato bi morali ukrepi vključevanja, aktivna politika in programi v zvezi s trgom dela ter projekti socialnega gospodarstva vključevati jezikovne tečaje, ocenjevanje znanj in spretnosti ter poklicno usposabljanje ⁽¹⁴⁾.

4.7 Delavci migranti v gospodinjstvu so postali pomemben steber mreže socialne varnosti, zlasti na področju dolgotrajne skrbi za starejše. Najpogostejše so oškodovane migrantke v sektorju gospodinjanskega dela ⁽¹⁵⁾. V tem sektorju je zaposlovanje še vedno popolnoma ali delno nezakonito, plače pa so nizke; delavci v gospodinjstvu so delovnopravno manj zaščiteni pred brezposelnostjo, poškodbami pri delu ali invalidnostjo in v primeru materinstva ter so pogosto žrtve

⁽⁶⁾ Na evropskem spletišču za vključevanje se stalno spremlja vpliv pandemije COVID-19 na migrantske skupnosti na številnih ključnih področjih vključevanja po vsej EU.

⁽⁷⁾ Manifesto on Digital Inclusion (Manifest o digitalni vključenosti), Evropska mreža žensk migrantk, 16. junij 2020.

⁽⁸⁾ UL C 240, 16.7.2019, str. 3.

⁽⁹⁾ Handbook for Legislation on Violence against Women (Priročnik za zakonodajo na področju nasilja nad ženskami), Organizacija za izobraževanje in dobro počutje pridržanih oseb/Oddelek za ekonomske in socialne zadeve, Združeni narodi, 2009.

⁽¹⁰⁾ Harnessing Knowledge on the Migration of Highly Skilled Women (Izkoriščanje znanja o migracijah visokokvalificiranih žensk), Mednarodna organizacija za migracije, 2014.

⁽¹¹⁾ UL C 242, 23.7.2015, str. 9.

⁽¹²⁾ The New EU Migration Pact in Progress: Recalling Legal Obligations (Priprava novega pakta EU o migracijah: opozarjanje na pravne obveznosti), Evropska mreža žensk migrantk, 2020.

⁽¹³⁾ Evropsko spletišče za vključevanje, Vključevanje migrantk, 12. november 2018, <https://ec.europa.eu/migrant-integration/feature/integration-of-migrant-women>.

⁽¹⁴⁾ Točka 4.16 mnenja UL C 283, 10.8.2018, str. 1.

⁽¹⁵⁾ Out of sight: migrant women exploited in domestic work (Izkoriščanje nevidnih delavk migrantk v gospodinjstvu), Agencija Evropske unije za temeljne pravice, 2018.

družbene izolacije in izključenosti, zlasti v primeru delavcev, ki živijo z delodajalci⁽¹⁶⁾. EESO poziva k takojšnjemu ukrepanju, da se zagotovi celostni pristop k **usklajevanju upravljanja socialnih politik in politik zaposlovanja, ki vplivajo na gospodinjsko delo** po vsej EU, na več ravneh, pri čemer je treba upoštevati presečišča politik na področju oskrbe, zaposlovanja in migracij ter kako ta vplivajo na vstopanje delavcev migrantov v gospodinjstvo na trg dela in na njihove življenjske razmere.

4.8 EESO opozarja na dejstvo, da so migrantke pogosto prisiljene bivati v osami ter postanejo ranljive žrtve osamljenosti in nasilja, hkrati pa so, če so zaposlene, pogosto preobremenjene in morajo ob tem še skrbeti za vsa družinska opravila v gospodinjstvu. Ker ta vprašanja obravnavajo politike, ukrepi in orodja na področju enakosti spolov, je treba **migrantkam nujno zagotoviti enak dostop** do teh orodij in poskrbeti, da so opolnomočene enako kot domačinke. Prav tako je treba pripraviti bolj sistematične dejavnosti terenskega dela in ozaveščanja, da bi poskrbeli za seznanjanje migrantov in beguncev z njihovimi pravicami in dolžnostmi ter pridobili njihovo zaupanje v uprave in javne oblasti, da jih zaščitijo, pri čemer bi bilo treba povečati zmogljivosti slednjih.

4.9 EESO meni, da ima enakost spolov v kontekstu migracij in vključevanja enako pomembno vlogo kot v drugih delih evropske družbe, saj obsega sklop temeljnih pravic (tj. strpnost, enakost, svobodo izražanja in mnenja ter versko svobodo itd.), ki so morda beguncem in drugim migrantom iz popolnoma drugačnih kultur in z drugačnim izvorom tuje s kulturnega vidika, zato mora na podlagi celostnih prilagojenih politik ter modelov in ukrepov vključevanja postati eden ključnih stebrov vključevanja.

4.10 EESO opozarja, da se mora vključevanje migrantskih družin in staršev v lokalne in šolske skupnosti začeti v zgodnjih fazah sprejema, da bi preprečili marginalizacijo in posledično odtujevanje otrok in mladih migrantov. Takšna podpora je lahko koristna za zgodnje učenje domačega jezika.

4.11 EESO zato poziva Komisijo, naj **bolje in učinkoviteje komunicira in se usklajuje** z državami članicami, njihovimi nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi oblastmi ter organizacijami civilne družbe pri oblikovanju celostnih politik vključevanja ter pri objavljanju primerjalnih poročil o njihovem izvajanju in aktivnem spodbujanju izmenjave dobrih praks. Hkrati pa morajo institucije EU poskrbeti za spoštovanje evropskih vrednot in izvrševanje veljavne zakonodaje, če države članice ne spoštujejo prava s področja človekovih pravic, z migranti ravna nečloveško in/ali jih diskriminirajo.

4.12 EESO poziva Komisijo, naj sprejme vrsto ukrepov in orodij za podpiranje držav članic, njihovih nacionalnih in lokalnih oblasti ter socialnih partnerjev, NVO in posameznih pobud pri boju proti sovražnosti do migrantov in migracij nasploh ter dezinformacijskim kampanjam proti migracijam, in sicer s predstavljanjem koristi migrantov za naše družbe in njihovega potenciala.

4.13 EESO poudarja, da je treba zagotoviti zbiranje ustreznih in primerljivih podatkov o migracijah na ravni EU, nacionalni in predvsem lokalni ravni, kar med drugim vključuje podatke, razčlenjene po spolu, starosti, etničnem poreklu in priseljenem statusu, trajanju zaposlitve, višini plače in napredovanju na poklicni poti, da bi lahko ustrezno oblikovali politike na podlagi dokazov.

5. Jezikovno izobraževanje

5.1 Po mnenju EESO jezikovno usposabljanje ne sme biti samostojen cilj – njegovo združevanje z raziskovanjem kulture ter sodelovanjem v skupnosti in družbi bi zagotovilo uspešnejši proces vključevanja.

⁽¹⁶⁾ Dokument o mednarodnih migracijah št. 115, Mednarodna organizacija dela, 2013.

5.2 Žal pristop k jezikovnemu usposabljanju, ki temelji na potrebah, uporablja le nekaj držav članic, in sicer tako, da tečaje ponujajo vsem prebivalcem z omejenim znanjem jezika. Nekaj držav članic zagotavlja dostop do teh tečajev samo za upravičence do humanitarne zaščite. Programi jezikovnega usposabljanja so redko povezani z zaposlitvijo, stroki prilagojeni jezikovni tečaji, učenje tujega jezika ob delu in jezikovni tečaji na višji ravni pa so redki. V nekaterih državah morajo migranti tečaje plačati vnaprej in so jim stroški povrnjeni le, če uspešno opravijo zaključne izpite. Velike razlike obstajajo ne le v pristopu k jezikovnemu poučevanju in njegovi kakovosti, temveč tudi pri zavzetosti samih migrantov ⁽¹⁷⁾.

5.3 EESO zato meni, da so skupne smernice EU za jezikovno usposabljanje, ki bi odražale različne potrebe in ravni uspešnosti učencev ter tudi zahteve za usposobljenost učiteljev, pomembne za zagotovitev enotnega in celostnega pristopa.

5.4 Poleg tega se ženske z obveznostmi oskrbe zaradi urnikov in pogojev (stroški/lokacija) posebno težko udeležujejo jezikovnih tečajev ⁽¹⁸⁾. Ključnega pomena je upoštevati, da bi bilo treba zlasti migrantkam nameniti več pozornosti zaradi posebno velikih vrzeli v jezikovnem izobraževanju, ker je v nekaterih državah izvora dostop žensk do splošnega izobraževanja omejen. Migrantkam bi bilo treba na primer ponuditi otroško varstvo v času, ko obiskujejo jezikovne tečaje, njihovi majhni otroci pa bi se lahko udeleževali jezikovnih igralnic, ki so se izkazale za zelo učinkovite za učenje jezikov in vključevanje.

5.5 EESO meni, da se morajo tudi migranti ter njihove družine in otroci sami odločiti, katere strategije učenja jezika so najprimernejše glede na njihove življenjske cilje. Ker bi morda migranti želeli izbirati med različnimi načini prilagajanja, je treba določiti ureditve glede upoštevanja mnenja migrantov ter priprave in vodenja prilagojenih tečajev. Ključnega pomena je, da **jezikovno usposabljanje vključuje usmerjanje, obveščanje in pojasnjevanje** ciljev in koristi tega usposabljanja za življenje migrantov, s čimer bi jih spodbudili k aktivnejši udeležbi in zavzetosti v procesu.

5.6 EESO meni, da bi bilo koristno podrobneje preučiti, ali bi lahko skupni evropski referenčni okvir za jezike uporabili za racionalizacijo procesa jezikovnega usposabljanja migrantov in zagotovitev bolj prilagojenega pristopa, saj bi lahko tako olajšali organizacijski postopek in tudi jasno določili, kaj se pričakuje od učencev.

5.7 EESO poudarja dejstvo, da tolmači močno vplivajo na posameznikove migracije ter na storitve in rezultate njegovega vključevanja, vendar ni nujno, da usposobljenost tolmačev ustreza migrantovim potrebam, zaradi česar so ženske pogosto v slabšem položaju. Usposabljanje tolmačev bi zato moralo biti poenoteno in bi moralo voditi k certificiranju na evropski ravni. Vzpostaviti bi bilo treba sodelovanje z univerzami po EU, ki ponujajo študijske programe za skupnostno tolmačenje.

5.8 EESO meni, da so jezikovne spretnosti in znanje, zaposlitev in njena kakovost med seboj povezani ter da bo imel nov priseljenec z boljšim znanjem jezika bolj verjetno dostop do dobrih delovnih mest in možnosti za izobraževanje ter se bo na splošno bolje vključil v družbo. Koristi učenja jezika skupnosti, ki sprejmejo migrante, je več: od širšega in boljšega dostopa na trg dela do priznavanja pripadnosti pri drugih članih skupnosti in občutka pripadnosti samih migrantov. Najpomembnejši vidiki učenja jezika so tako: visokokakovostno poučevanje, zagotavljanje dostopa do učenja jezika ter večja priročnost in prilagajanje tečajev. Po izkušnjah, pridobljenih v času krize COVID-19, bi bilo treba več vlagati v digitalna orodja, da bi se migrantom omogočil pouk po spletu.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽¹⁷⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/201915_early_language_support_wider_dissemination.pdf

⁽¹⁸⁾ Mnenje UL C 242, 23.7.2015, str. 9.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Upravljanje raznolikosti v državah članicah EU**(raziskovalno mnenje)**

(2021/C 10/02)

Poročevalec: **Adam ROGALEWSKI****Carlos Manuel TRINDADE.**Zaprosilo nemškega predsedstva Sve-
ta dopis, 18. 2. 2020

Pravna podlaga člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije

Pristojnost strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo

Datum sprejetja mnenja strokovne
skupine 9. 9. 2020Datum sprejetja na plenarnem za-
sedanju 29. 10. 2020

Plenarno zasedanje št. 555

Rezultat glasovanja 237/4/10

(za/proti/vzdržani)

1. Sklepi in priporočila

1.1 To mnenje, za katerega je zaprosilo nemško predsedstvo, se osredotoča na upravljanje raznolikosti v zvezi z migranti in etničnimi manjšinami v družbi in na delovnem mestu. V prilogi so proučene študije primerov štirih držav članic EU, ki predstavljajo štiri geografske regije, in sicer Severno Evropo (Finska), Srednjo in Vzhodno Evropo (Poljska), Zahodno Evropo (Francija) ter Južno Evropo (Italija).

1.2 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) poziva, naj se v politikah upravljanja raznolikosti uporablja celostni pristop, saj morajo biti osredotočene na vse vidike dela in vsakdanjega življenja zadevnih skupin, vključno z delovnimi mesti, izobraževanjem, javnimi storitvami, lokalnimi skupnostmi in socialnimi pravicami.

1.3 Pri upravljanju raznolikosti bi bilo treba upoštevati heterogenost in soobstoj več identitet. Migranti in pripadniki etničnih manjšin namreč niso homogena skupina, prepoznavanje presečnosti pa je ključno za oblikovanje uspešnih politik raznolikosti.

1.4 Za odpravo strukturnega rasizma v vseh institucijah je potrebna socialna pravičnost za pripadnike etničnih manjšin in migrante, zato EESO poziva EU in države članice, naj okrepijo svoja pravna in politična prizadevanja za boj proti rasizmu in ksenofobiji. Iz nedavnih svetovnih dogodkov je očitno, da je to nujno potrebno. Zaradi pandemije COVID-19 se strukturni rasizem v Evropi pogloblja. Poleg tega, da so pripadniki etničnih manjšin in migranti bolj izpostavljeni boleznim, so tudi bolj ogroženi zaradi neenakosti, povezanih z njo, in imajo manj možnosti za podporo. Protesti po Evropi, povezani z gibanjem *Black Lives Matter*, ki so se začeli po umoru Georgea Floydja v ZDA, so razkrili, da sta v evropski družbi še vedno zakoreninjena institucionalni rasizem in ksenofobija.

1.5 Migranti in pripadniki etničnih manjšin so pogosto v ospredju boja proti pandemiji in njenim posledicam, obenem pa so nesorazmerno izpostavljeni tveganjem. Njihov prispevek je treba priznati, pri čemer bi morala imeti pomembno vlogo strategija za raznolikost. Priznavanje njihovega prispevka bi moralo vključevati zagotavljanje kakovostnih delovnih pogojev, poštenih plač in socialne zaščite. Migranti bi morali imeti dostop do enako kakovostne nastanitve, izobraževanja in zdravstvene oskrbe kot evropski državljani. Poleg tega bi bilo treba izvajati politike za zaščito migrantov brez dokumentov, in sicer v sodelovanju s socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe ter z njihovo odobritvijo.

1.6 EU in države članice bi morale proaktivno zagotoviti več sredstev za upravljanje raznolikosti v korist vseh državljanov, socialne pravičnosti, temeljnih pravic in gospodarstva. Ne smemo dopustiti, da bi se zaradi pandemije COVID-19 in gospodarske krize zmanjšali poraba ali zmogljivost držav članic na tem področju. Zlasti socialnim partnerjem in organizacijam civilne družbe bi bilo treba nameniti primerno in dolgotrajno financiranje za razvoj in izvajanje politik raznolikosti, med drugim tudi iz novega sklada ESS+.

1.7 S politikami raznolikosti bi bilo treba obravnavati preslabo izkoriščenost znanj in spretnosti. EESO ponovno poudarja svoja priporočila za boljše priznavanje kvalifikacij, zlasti v sektorjih zdravstvene in dolgotrajne oskrbe⁽¹⁾. Izboljšanje procesov priznavanja kvalifikacij in predhodnega izobraževanja bi moralo biti usklajeno s priporočili Unesca, v katerih se poziva k skladnim, preglednim in prožnim okvirom, namenjenim migrantom in beguncem⁽²⁾.

1.8 EESO poudarja, da imajo javne storitve in ustrezno financiranje teh storitev pomembno vlogo pri zaščiti raznolikosti.

1.9 EESO poziva EU in države članice, naj zagotovijo brezplačno in splošno izobraževanje in usposabljanje, vključno z jezikovnimi tečaji, da bi migrantom omogočili polno udeležbo na trgu dela.

1.10 EESO poziva, naj se upravljanje raznolikosti splošno vključi v različna politična področja EU in pravila EU o javnem naročanju, tako da se politika raznolikosti v podjetju upošteva kot merilo za oddajo javnih naročil.

1.11 EESO poudarja, da imajo socialni partnerji ključno vlogo pri razvoju, izvajanju in ocenjevanju upravljanja raznolikosti. Raziskave in predstavljene študije primerov kažejo, da so kolektivna pogajanja in socialni dialog izredno pomembni in da je v delovnih okoljih, kjer so prisotni sindikati, bolj verjetno, da bodo imela vzpostavljene politike vključevanja in boljše protidiskriminacijske prakse. Poleg tega sindikati in organizacije delodajalcev s posebnimi podpornimi mehanizmi pomembno prispevajo h krepitvi vloge migrantskih delavcev in podjetnikov v svojih strukturah.

1.12 EESO poudarja pomembno vlogo organizacij civilne družbe in zagovorniških skupin, ki se osredotočajo na pravice migrantov in pripadnikov etničnih manjšin. Organizacije, ki jih vodijo migranti, izrecno pozivajo k strukturiranemu dialogu in resnični udeležbi v vseh fazah delovne migracije in politike zaposlovanja, ki vplivajo na migrantske delavce in delavce iz etničnih manjšin. Da bi bilo upravljanje raznolikosti smiselno, morajo biti v socialni in civilni dialog vključeni vsi deležniki.

1.13 EESO spodbuja delodajalce, naj v sodelovanju s sindikati oblikujejo trdne strategije za upravljanje raznolikosti, ki ne bodo omejene zgolj na izjave o družbeni odgovornosti podjetij, in zagotovijo ustrezno spremljanje, da bi dosegli spremembe. Delodajalcem bi bilo treba zlasti pomagati, da izkoristijo obstoječe nabore orodij in metodologije, kot jih je na primer oblikovala Evropska mreža proti rasizmu (ENAR). Delodajalci bi si morali prizadevati za uporabo politik raznolikosti vzdolž celotne dobavne verige.

1.14 Za oblikovanje celovitih strategij za boj proti sistemskemu rasizmu in spodbujanje raznolikosti bi morale države članice pripraviti nacionalne akcijske načrte proti rasizmu, kot je bilo predlagano na svetovni konferenci OZN proti rasizmu, ki je potekala v Južni Afriki leta 2018⁽³⁾.

1.15 EESO poziva Komisijo, naj nujno pripravi nov načrt za vključevanje državljanov tretjih držav, saj je prejšnji potekel leta 2018. Poleg tega bi bilo treba v predlagani pakt o migracijah in azilu dodati pozitivne ukrepe za boljše vključevanje migrantov.

1.16 EESO meni, da je treba izboljšati zbiranje podatkov in spremljanje politik raznolikosti na trgu dela v državah članicah in na ravni EU. Če se zbiranje podatkov ne bo izboljšalo, ne bo mogoče spremljati in izboljšati ustreznih strategij, zato EESO poziva vse ustrezne deležnike, naj si skupaj prizadevajo za napredek pri zbiranju podatkov o udeležbi delavcev iz etničnih manjšin in migrantskih delavcev na trgu dela.

⁽¹⁾ UL C 487, 28.12.2016, str. 7.

⁽²⁾ GEM (2018), Policy Paper 37 (Dokument o politiki 37), UNESCO.

⁽³⁾ Take politike so nedavno sprejele na primer Švedska, Nizozemska in Francija.

1.17 Vključevanje in raznolikost sta bistvena za demokracijo. Če v civilni družbi, sindikatih in formalnih demokratičnih procesih, kot so volitve, sodelujejo tudi pripadniki etničnih manjšin in migranti, postanejo naša delovna mesta in družbe bolj demokratični. Za podpiranje aktivnega državljanstva bi morale države članice spodbujati migrante k aktivni udeležbi ne le na trgu dela, ampak tudi v postopkih odločanja, kot je politika. Za podpiranje raznolikosti v naših družbah je pomembno, da migranti dobijo volilno pravico. Tako se lahko lokalnih volitev udeležijo na enaki podlagi kot državljani EU in na njih kandidirajo kot predstavniki lokalnih skupnosti.

1.18 Institucije EU, vključno z EESO, bi morale pri upravljanju raznolikosti postaviti zgled, med drugim tudi tako, da bi povečale število članov in osebja, ki so pripadniki etničnih manjšin ⁽⁴⁾. Dober primer je mnenje EESO o enakosti spolov ⁽⁵⁾, na podlagi katerega je bila vzpostavljena notranja skupina o enakosti spolov.

2. Uvod

2.1 V tem mnenju se izraz „migranti“ nanaša na ljudi, ki se niso rodili v državi, v kateri trenutno živijo, vključno z evropskimi državljani in državljani tretjih držav. „Pripadniki etničnih manjšin“ pomeni ljudi z rasnim, etničnim ali verskim manjšinskim poreklom, ki so se rodili v državi, v kateri prebivajo. V mnenju se uporablja izraz „vključevanje“, ker je pozitivnejši od izraza „integracija“, ki se prav tako pogosto uporablja v razpravah o raznolikosti.

2.2 Rasizem in diskriminacija sta lahko prisotna na individualni ravni, kjer vključujeta na primer neenako obravnavo, nadlegovanje in kazniva dejanja iz sovraštva, pa tudi na strukturni ravni, kjer vključujeta institucionalno diskriminacijo, ki se kaže v neenakosti na trgu dela, in izključevanje socialnih pravic, do česar pride zaradi nezakonitega zaposlovanja ali priseljenskega statusa ⁽⁶⁾. Zato bi bilo treba v politikah raznolikosti posebno pozornost nameniti „rasno opredeljenim skupinam“ – marginaliziranim skupnostim, ki se zaradi pripadnosti določeni etnični ali verski skupini soočajo s strukturnim ali institucionalnim rasizmom, diskriminacijo ali profiliranjem.

2.3 Primer dobre prakse upravljanja raznolikosti na delovnem mestu so podjetja, ki s kolektivnimi pogajanjimi s podporo nevladnih organizacij in vlad sodelujejo s sindikati, da bi skupaj razvili strategije za izboljšanje vključevanja in enakosti v delovni sili. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti podjetjem v državah članicah z majhno pokritostjo s kolektivnimi pogodbami ter mikro in malim podjetjem, ki zaposlujejo tudi številne migrante in pripadnike etničnih manjšin ter ki bi jih bilo treba prek socialnega dialoga podpreti, da bi razvila politike raznolikosti. Za to je potrebna participativna ocena ovir za raznolikost in vključevanje na delovnem mestu, oceniti pa je treba tudi, kako se bo to upravljalo, spremljalo in vrednotilo. Strategije lahko vključujejo obravnavo organizacijskih struktur, ki imajo diskriminatoren učinek (kot so prakse iskanja kandidatov in zaposlovanja), zagotavljanje raznolikosti v strukturah upravljanja ter zbiranje podatkov za poročanje o rezultatih v zvezi z zadržanjem osebja, poklicnim napredovanjem in enako obravnavo. Poleg tega lahko strategije upravljanja raznolikosti vključujejo tudi pregled mehanizmov za reševanje sporov in notranjih pritožb, tako da vodstvo po posvetovanju s sindikati vzpostavi jasne procese preiskovanja pritožb in sprejemanja ustreznih ukrepov za odpravljanje morebitnih kršitev pravic, pritožnike pa zaščiti pred povračilnimi ukrepi. Dejavnosti lahko vključujejo organizacijo usposabljanj, vzpostavitev podpornih skupin in oblikovanje mentorskih programov. Poleg tega se lahko s politikami raznolikosti pripadnike etničnih manjšin in migrante spodbudi k sodelovanju v posvetovalnih organih na delovnem mestu, kot so sveti delavcev.

2.4 Pred dvajsetimi leti je bila sprejeta direktiva o enakosti ras (2000/43/ES), s katero je bil vzpostavljen evropski okvir za spodbujanje enake obravnave oseb ne glede na raso ali narodnost, opredeljeni pa so bili tudi pozitivni ukrepi (upravljanje raznolikosti). Prav tako je minilo že dvajset let od sprejetja direktive o okvirih enakega obravnavanja (2000/78/ES) za preprečevanje diskriminacije na delovnem mestu. Vendar pa nobena od teh direktiv izrecno ne preprečuje strukturne diskriminacije na podlagi državljanstva ali države izvora, zato migrantom ne zagotavljata ustrezne zaščite pred diskriminacijo. Poleg tega Svet ni sprejel horizontalne direktive, ki naj bi preprečevala diskriminacijo iz več razlogov na delovnem mestu in zunaj njega.

⁽⁴⁾ Glej govor Ursule von der Leyen, predsednice Evropske komisije, z dne 17. junija 2020.

⁽⁵⁾ UL C 240, 16.7.2019, str. 3.

⁽⁶⁾ ENAR, Shadow Report: Racism and Discrimination in Europe 2013-2017 (Vzporedno poročilo: rasizem in diskriminacija v Evropi v obdobju 2013–2017).

2.5 Boj proti diskriminaciji in spodbujanje enakosti sta vključena tudi v pogodbi o EU in evropski steber socialnih pravic. Svet je leta 2004 sprejel skupna osnovna načela za politiko vključevanja priseljencev v EU, na podlagi katerih je bilo v izjavi iz Zaragoze iz leta 2010 poudarjeno, da je treba pripraviti nov program za vključevanje, oblikovan pa je bil tudi nabor kazalnikov za analizo in spremljanje vključevanja migrantov v Evropi ⁽⁷⁾. Rezultat tega procesa je bila vzpostavitev evropske spletne strani o vključevanju (EWSI), ki je temeljni vir za primerjalne raziskave, spremljanje strategij za vključevanje migrantov na državni ravni in ocenjevanje dobrih praks ⁽⁸⁾. V tem procesu je bila vzpostavljena tudi evropska mreža za vključevanje (EIN), ki združuje predstavnike ministrstev, odgovornih za vključevanje migrantov, vseh držav članic EU ter Islandije in Norveške, da se s Komisijo posvetujejo o politiki vključevanja ⁽⁹⁾.

2.6 Komisija je leta 2010 vzpostavila platformo EU za listine o raznolikosti ⁽¹⁰⁾, ki organizacije spodbuja, naj oblikujejo in izvajajo politike raznolikosti in vključevanja, ter omogoča izmenjavo in delitev izkušenj in dobrih praks. Trenutno obstaja 24 evropskih listin o raznolikosti. Ko organizacija podpiše listino, se prostovoljno zaveže spodbujanju raznolikosti in enakih možnosti na delovnem mestu. Podpisniki listin o raznolikosti dobijo dostop do obsežne mreže podpisnikov, publikacij ter podpornih orodij za primerjanje, merjenje in spremljanje.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Položaj migrantov in pripadnikov etničnih manjšin se je v zadnjem času poslabšal. Napadi nanje so pogostejši, več pa je tudi sovražnega govora, ki ga podžigajo rasistični in ksenofobni predsodki. EU mora v zvezi s tem nujno narediti več, ena možnost pa je spodbujanje upravljanja raznolikosti.

3.2 Poleg tega so zaradi pritoka prosilcev za azil in migrantov zmogljivosti služb za vključevanje v državah članicah pod velikim pritiskom. V naslednjem večletnem finančnem okviru bi bilo treba s skladi, kot je ESS+, povečati finančna sredstva za podporo politikam vključevanja.

3.3 Nedavna raziskava po naročilu Evropske komisije je pokazala, da je v vseh državah članicah povprečno 13 % delavcev v ključnih poklicih priseljencev, migranti iz držav, ki niso članice EU, pa so nadpovprečno zastopani na bistvenih delovnih mestih v prvi liniji v sektorjih, kot so zdravstveno varstvo, živila, distribucija in promet ⁽¹¹⁾. Iz nedavnih podatkov, ki jih je zbrala Evropska mreža proti rasizmu (ENAR), je razvidno, da je imela kriza za pripadnike etničnih manjšin pomembne negativne posledice, kar zadeva stanovanja, policijske zlorabe, zaposlitev, zdravstveno varstvo, sovražni govor in zmogljivost mrež civilne družbe za zagovarjanje njihovih interesov ⁽¹²⁾. Migranti in pripadniki etničnih manjšin so pogosto v ospredju boja proti pandemiji in njenim posledicam, obenem pa so nesorazmerno izpostavljeni tveganjem. Njihov prispevek je treba priznati, pri čemer bi morala imeti pomembno vlogo strategija za raznolikost. Priznavanje njihovega prispevka bi moralo vključevati zagotavljanje kakovostnih delovnih pogojev, poštenih plač in socialne zaščite. Migranti bi morali imeti dostop do enako kakovostne nastanitve, izobraževanja in zdravstvene oskrbe kot evropski državljani. Poleg tega bi bilo treba izvajati politike za zaščito migrantov brez dokumentov, in sicer v sodelovanju s socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe ter z njihovo odobritvijo.

3.4 Za politike raznolikosti je pomemben medsektorski pristop. Pripadniki etničnih manjšin in migranti niso homogena skupina. Med njimi je veliko žensk, saj se je v nedavnih migracijskih tokovih število žensk močno povečalo. Nekateri so mladi, pripadajo določeni verski skupnosti, so invalidi ali pripadajo skupnosti oseb LGBTIQ+. Pogosto se srečujejo z več oblikami diskriminacije, ki izhajajo iz institucionalne in strukturne pristranskosti, kar še zlasti velja za dostop do trga dela in poklicno segregacijo, ki sta povezana na primer s statusom rezidenta, praksami zaposlovanja in rasističnimi predsodki o ljudeh nekaterih narodnosti, verskih pripadnosti ali etničnih porekel.

3.5 Zagotavljanje splošnega dostopa do javnih storitev je pomemben del vključevanja. Migranti in etnične manjšinske skupnosti imajo v številnih primerih korist od storitev javnega sektorja, v drugih primerih pa so v javnem sektorju zaposleni, saj ima ta posebno odgovornost za spodbujanje enakosti. Vendar se številni migranti, zlasti prosilci za azil in pripadniki rasno opredeljenih skupin, pri dostopu do javnih storitev srečujejo tudi z znatnimi ovirami, oblasti pa se zaradi privatizacije in splošnega pomanjkanja naložb v javne storitve soočajo z velikimi izzivi pri izvajanju politik enakosti.

⁽⁷⁾ Evropska ministrska konferenca o vključevanju, 16. aprila 2010.

⁽⁸⁾ EWSI.

⁽⁹⁾ EIN.

⁽¹⁰⁾ Evropska komisija, platforma EU za listine o raznolikosti.

⁽¹¹⁾ Fasani, F., in Mazza, J. (2020), Immigrant Key Workers: Their Contribution to Europe's COVID-19 Response, Briefing Note JRC120537 (Priseljenski nepogrešljivi delavci: njihov prispevek k odzivu Evrope na COVID-19, briefing JRC120537), Evropska komisija.

⁽¹²⁾ ENAR (2020), Covid Impact Paper (Dokument o učinku COVID-19).

3.6 Številni migranti opravljajo delo, za katero so potrebni nižja znanja in spretnosti ali kvalifikacije, kot jih imajo. Vzroki za to so pogosto strukturni, kot v primerih, v katerih se izobrazba, kvalifikacije ter znanja in spretnosti, pridobljeni zunaj EU, ne priznajo, zato pride do diskriminacije pri zaposlovanju in do segmentacije delovnih mest. Pomanjkljivo znanje jezikov pogosto velja za oviro pri zaposlovanju, pri tem pa se velikokrat spregledajo prednosti kulturne in jezikovne raznolikosti, ki ju na delovnem mestu prispevajo migrantski delavci. Ta vidik bi lahko obravnavali z upravljanjem raznolikosti, s čimer bi se povečala tudi splošna produktivnost delovne sile.

3.7 Politike raznolikosti bi bilo treba izvajati ne le kot strategijo za vključevanje zadevnih skupin, ampak tudi kot orodje za izobraževanje prebivalcev EU na splošno. V ta namen bi se bilo treba bolj osredotočiti na poučevanje starejših in mladih o etnični raznolikosti in migracijah, vključno z njihovim ključnim prispevkom k naši kulturi, družbi in gospodarstvu. Poleg tega bi morali šolski učni načrti vsebovati večji poudarek na rasizmu, vključno s strukturnim rasizmom. EU bi morala skupaj z državami članicami in ob dejavni udeležbi socialnih partnerjev in organizacij skupnosti začeti kampanje obveščanja za spodbujanje raznolikosti in boj proti rasizmu na evropski in nacionalni ravni.

3.8 Izobraževanje in usposabljanje sta pomembna tudi za spodbujanje vključevanja skupnosti migrantov in etničnih manjšin. Usposabljanje bi lahko vključevalo tudi prostovoljstvo ali vzpostavitev različnih oblik programov mentorstva, pri čemer bi bili mentorji lokalni državljani ali migranti sami. Kriza zaradi COVID-19 je pokazala, kako pomembna je zdravstvena ozaveščenost med migrantskimi skupnostmi za njihovo zaščito pred pandemijo.

3.9 Številni socialni partnerji in organizacije civilne družbe se znotraj svoje strukture ukvarjajo z upravljanjem raznolikosti, na primer z migrantskimi odbori ali samoorganiziranimi skupinami v sindikatih. Take strukture krepijo aktivizem na področju državljskih pravic ter izboljšujejo demokratičnost na delovnem mestu in v družbi na splošno ⁽¹³⁾. Migranti, ki nimajo volilne pravice, v državi prebivališča ne morejo sodelovati pri demokratičnem odločanju, razen prek organizacij civilne družbe in sindikatov.

3.10 Če imajo ustrezno podporo, migrantski delavci prispevajo ne le h gospodarstvu, ampak tudi k socialni pravičnosti. Iz primerov organiziranja migrantskih delavcev v sindikatih je razvidno, da so lahko ti delavci bolj proaktivni od drugih pri mobilizaciji za socialno pravičnost in boljše delovne pogoje za vse ⁽¹⁴⁾.

3.11 Za vključevanje migrantov je zelo pomembno učenje jezika ⁽¹⁵⁾. Vse države za pridobitev državljanstva zahtevajo znanje jezika, le redke pa jezikovne tečaje ponujajo brezplačno ⁽¹⁶⁾. EU in države članice bi morale migrantom, ki nameravajo postati državljani, omogočiti brezplačno učenje jezika.

3.12 Upravljanje raznolikosti je včasih vključeno v delodajalčevo politiko družbene odgovornosti podjetja in nekatere države članice ga spodbujajo. Te politike bi se lahko uporabile za podpiranje načel upravljanja raznolikosti, vendar se pri upravljanju raznolikosti ni mogoče zanašati samo nanje, ampak je potrebno tudi sodelovanje s sindikati in civilno družbo.

3.13 Nekatere države članice se od strategij za raznolikost oddaljujejo. Zlasti države Srednje in Vzhodne Evrope uporabljajo model migracij gostujočih delavcev, ki omogoča, da se tujim delavcem izdajajo predvsem vizumi za kratkoročno bivanje. Ta model se je že pokazal za gospodarsko neučinkovitega, poleg tega pa spodbuja diskriminacijo in ksenofobijo ⁽¹⁷⁾.

⁽¹³⁾ Rogalewski, A. (2018). Organising and mobilising Central and Eastern European migrant women working in care (Organiziranje in mobiliziranje migrantk iz Srednje in Vzhodne Evrope, ki delajo kot negovalke). Transfer: European Review of Labour and Research, 24(4), str. 421–436.

⁽¹⁴⁾ Prav tam.

⁽¹⁵⁾ Together in the EU – Promoting the participation of migrants and their descendants (Skupaj v EU – spodbujanje sodelovanja migrantov in njihovih potomcev), 2017, Agencija Evropske unije za temeljne pravice.

⁽¹⁶⁾ www.sirius-project.eu

⁽¹⁷⁾ Penninx, R., Roosblad, J. (ur.) (2000) *Trade Unions, Immigration and Immigrants in Europe, 1960–1993. A Comparative Study of the Attitudes and Actions of Trade Unions in Seven West European Countries* (Sindikati, priseljevanje in priseljenci v Evropi, 1960–1993. Primerjalna študija odnosa in ukrepov sindikatov v sedmih zahodnoevropskih državah). New York: Berghahn.

3.14 Podatkov o etničnem in priseljskem poreklu delavcev v EU ni veliko, vendar so ti podatki ključni za spremljanje in izboljšanje raznolikosti pri zaposlovanju, kariernih vzorcih in zadržanju delavcev. EESO se zaveda pomislekov, da je že samo zbiranje tovrstnih podatkov lahko oblika diskriminacije, vendar poudarja, da zakonodaja EU dopušča zbiranje podatkov o enakosti, kadar se ti podatki dajejo prostovoljno in v skladu s standardi varstva podatkov, vključno s spoštovanjem zaupnosti⁽¹⁸⁾. Če želimo, da so politike enakosti učinkovite, morajo delodajalci upoštevati dobre prakse pri upravljanju raznolikosti, ki za preprečevanje diskriminacije na delovnem mestu vključujejo zbiranje podatkov o enakosti. Občutljivi osebni podatki o etnični pripadnosti, veroizpovedi in priseljskem poreklu se smejo zbirati le, če je poskrbljeno za ustrezno zaščito, pri čemer je treba zagotoviti premišljeno privolitev, samoopredelitev, prostovoljno sodelovanje, spoštovanje zasebnosti in zaupnosti osebnih podatkov, ter v posvetovanju s skupinami, ki jim grozi diskriminacija. Mnogi delodajalci, pa tudi sindikati in organizacije civilne družbe, že uporabljajo tak pristop za spodbujanje vključevanja in povečanje raznolikosti delovne sile in med člani.

3.15 Razpravo o upravljanju raznolikosti je treba spremeniti, zlasti v zvezi z malimi in srednjimi podjetji. Raznolikost bi morala veljati za naložbo z dolgoročnimi koristmi, ne pa upravno breme za mala in srednja podjetja. Prav tako ne bi smela biti omejena samo na multinacionalne družbe z velikim proračunom. Politike vključevanja bi morala v sodelovanju s sindikati izvajati vsa podjetja, zlasti tista, ki poslujejo v sektorjih z velikim deležem migrantskih delavcev in delavcev iz etničnih manjšin, kot so priprava in dostava hrane, gostinstvo in hotelirstvo ter gradbeništvo.

3.16 Pri upravljanju raznolikosti ni pomembno samo izpolnjevanje kvot, ampak predvsem proaktivno odpravljanje ovir na delovnem mestu, ki povzročajo rasno neenakost. Zaradi strukturnega rasizma je v primerjavi z belopoltnimi delavci na prekarnih, nevarnejših, nizko plačanih in začasnih delovnih mestih zaposlenih nesorazmerno veliko delavcev iz etničnih manjšin in s priseljskim poreklom. Primere posredne rasne diskriminacije je težko pravno preganjati, še težje pa je dokazati institucionalni rasizem. Če strategije upravljanja raznolikosti resno obravnavamo, so lahko učinkovito orodje za odpravljanje diskriminacije na podlagi rase in priseljskega porekla.

4. Primerjava strategij upravljanja raznolikosti v štirih državah

4.1 Na področjih migracijskih vzorcev, razmer na trgu dela in statusa etničnih manjšin so med Francijo, Italijo, Finsko in Poljsko znatne razlike, vendar se vse štiri države soočajo s podobnimi izzivi v zvezi s strukturno diskriminacijo.

4.2 Skupni dejavnik v vseh štirih državah je segmentacija trga dela, pri čemer so migrantski delavci številčno najbolj zastopani v nizko plačanih in prekarnih oblikah zaposlitve. Najslabše so razmere v Italiji, sledi pa ji Francija. V isto smer se giblje tudi Poljska. V teh državah se pojavljajo zahteve civilne družbe po ureditvi statusa migrantov. Na Finskem obstajajo dokazi o veliki razliki med plačami migrantov in belopoltnih Fincev, vendar so bili podatki zbrani pred sprejetjem zakona o nediskriminaciji leta 2014.

4.3 Pomembna tema v vseh državah je presečišče diskriminacije na podlagi spola s priseljskim poreklom žensk, saj podatki kažejo, da se nebelke soočajo z najvišjimi stopnjami diskriminacije pri zaposlovanju v primerjavi z belopoltnimi Evropejci, pa tudi moškimi iz istih etničnih skupin.

4.4 Vlade, delodajalci in civilna družba so v zvezi z upravljanjem raznolikosti različno dejavni. V vseh štirih državah so v okviru platforme EU za listine o raznolikosti aktivne tovrstne listine. Francija je leta 2015 sprejela nacionalni načrt za preprečevanje rasizma, s katerim spodbuja socialni dialog. Finska se po drugi strani zavzema za trden regulativni pristop, po katerem diskriminacija po kazenskem zakoniku velja za kaznivo dejanje, delodajalci z več kot 30 zaposlenimi pa imajo pravno obveznost, da pripravijo načrt za spodbujanje enakosti na delovnem mestu.

4.5 Vse štiri države se soočajo z marginalizacijo Romov in Sintov – skupin, ki sta pri zaposlovanju najbolj diskriminirani.

⁽¹⁸⁾ ENAR (2016), Equality Data Collection: Facts and Principles (Zbiranje podatkov o enakosti: dejstva in načela).

4.6 Italija je prek svoje listine o raznolikosti organizirala raziskovalni program skupaj z Belgijo in Švedsko, v okviru katerega sodeluje z delodajalci in iskalci zaposlitve ter omogoča izmenjavo dobrih praks za strategije vključevanja na trg dela.

4.7 Na Poljskem politike vključevanja priseljencev samostojno razvijajo nekatere nevladne organizacije, lokalne skupnosti in organizacije socialnih partnerjev. Zaradi razdrobljenosti trga dela obstoječe pobude le težka dosežejo migrante in jim pomagajo pri zaščiti pravic. Znanje jezika je manj problematično, saj večina migrantov prihaja iz Ukrajine, kjer je jezik podoben poljščini.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Socialni dialog kot pomemben steber ekonomske vzdržnosti in odpornosti gospodarstev ob upoštevanju vpliva živahne javne razprave v državah članicah

(raziskovalno mnenje)

(2021/C 10/03)

Poročevalci: **Cinzia DEL RIO**

Vladimíra DRBALOVÁ

René BLIJLEVENS

Zaprosilo nemškega predsedstva Sve-
ta dopis, 18. 2. 2020

Pravna podlaga člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije

Pristojnost strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo

Datum sprejetja mnenja strokovne
skupine 9. 9. 2020

Datum sprejetja mnenja na plenar-
nem zasedanju 29. 10. 2020

Plenarno zasedanje št. 555

Rezultat glasovanja 252/0/5
(za/proti/vzdržani)

1. Sklepi in priporočila

1.1 Socialni dialog na nacionalni in evropski ravni je ključnega pomena za oblikovanje gospodarskih politik, politik trga dela in socialnih politik, ki spodbujajo navzgor usmerjeno konvergenco življenjskih in delovnih pogojev v vseh državah članicah. Krizno upravljanje, predvidevanje in upravljanje sprememb, dolgoročno načrtovanje, sposobnost inovacij in nadaljevanja zelenega in digitalnega prehoda, trdno upravljanje podjetij in sodelovanje med socialnimi partnerji, ki temelji na zaupanju in pravicah delavcev do obveščenosti, posvetovanj in udeležbe, so del istega evropskega okvira za učinkovit odziv na izzive, s katerimi se sooča Evropa, in tudi za obvladovanje krize zaradi COVID-19.

1.2 Socialni dialog se razvija: vse bolj globalizirana in medsebojno povezana gospodarstva in proizvodni procesi ter učinki trgovanja vodijo v obsežnejše nadnacionalne odnose z multinacionalnimi družbami in globalnimi dobavnimi verigami na različnih ravneh. V ta namen je potreben skupen in usklajen pristop na evropski ravni.

1.3 EESO priznava, da mora učinkovit socialni dialog vključevati naslednje: reprezentativne in legitimne socialne partnerje z znanjem, tehničnimi zmogljivostmi in pravočasnim dostopom do informacij, pomembnih za udeležbo; politično voljo in zavezanost za sodelovanje v socialnem dialogu; spoštovanje temeljnih pravic socialnih partnerjev do avtonomije, svobode združevanja in kolektivnih pogajanj, ki so še vedno jedro odnosov med delodajalci in delojemalci, ter pravni in institucionalni okvir, ki z dobro delujočimi institucijami podpira postopke socialnega dialoga.

1.4 Evropski socialni dialog je neodtujljiv element evropskega socialnega modela in je zapisan v Pogodbi. Podpira ga zakonodaja EU in priznan je v evropskem stebru socialnih pravic. EESO spodbuja evropske socialne partnerje, naj izkoristijo vse možnosti za pogajanja, ki jim jih daje Pogodba, da bi obravnavali nove teme in nagle spremembe na trgu dela.

1.5 V akcijskem načrtu za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic se bodo preučili načini za krepitev socialnega dialoga in kolektivnih pogajanj. Vključevanje socialnih partnerjev v proces semestra bi bilo treba obravnavati kot ključno za doseg resničnih rezultatov. Podatki kažejo, da so socialni partnerji v nekaterih državah pomanjkljivo vključeni ali sploh ne, čeprav je Evropska komisija k temu neposredno pozvala v priporočilih za posamezno državo. Glede na velik pomen, ki ga bo evropski semester dobil z izvajanjem večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027 in evropskega instrumenta za okrevanje, EESO poziva k uvedbi mehanizma, ki bi socialnim partnerjem zagotovil obvezno posvetovanje na ravni EU in nacionalni ravni.

1.6 EESO poziva Evropsko komisijo, naj v posvetovanju s socialnimi partnerji na evropski ravni z evropskimi pobudami zagotovi jasna in pregledna merila za izvajanje sektorskih sporazumov med socialnimi partnerji, kot je določeno v členu 155(2) PDEU.

1.7 V preteklih krizah smo se naučili naslednje: države z dobro uveljavljenimi institucijami socialnega dialoga in sistemi odnosov med delodajalci in delojemalci bodo prej oblikovale nagle in učinkovite tristranske rešitve. Takojšnja in dejanska vključitev socialnih partnerjev in podpora vlad sta – poleg dolgoročnega načrtovanja okrevanja za zaščito in spodbuditev zaposlovanja na podlagi trajnostnih podjetij in socialnih naložb – ključni za soočenje z neposrednimi posledicami krize.

1.8 Prednost bi bilo treba dati pokritosti s kolektivnimi pogajanjmi, ki morajo potekati na vseh ravneh. Vključevanje ranljivih skupin delavcev in državljanov v sisteme socialne zaščite bi moralo biti prednostna naloga javne politike.

1.9 S trdnim upravljanjem podjetij na podlagi socialnega dialoga, kolektivnih pogajanj in spoštovanja pravic delavcev do obveščeniosti, posvetovanja in udeležbe je mogoče uresničiti pozitivne ekonomske cilje skupaj s socialnimi in okoljskimi cilji. Olajševanje sprejemanja utemeljenih poslovnih odločitev v zadevah, ki so v neposrednem interesu delavcev, prispeva k trajnostnemu in pravičnejšemu poslovnemu modelu. To pomaga spodbujati evropski socialni model, ki je gonilo konkurenčnosti evropskih podjetij.

1.10 Globalizacija in rastoči nadnacionalni proizvodni procesi so spremenili strukturo tokov informacij o določenem podjetju. Pravice delavcev do obveščeniosti, posvetovanja in udeležbe so priznane v zakonodaji EU in so temeljnega pomena za učinkovit socialni dialog; izboljšati je treba kakovost in učinkovitost evropskih svetov delavcev v nadnacionalnih procesih prestrukturiranja; odpraviti je treba pomanjkljivosti za okrepitev demokracije na delovnem mestu in uvesti izvršilne ukrepe, skupaj z učinkovitimi in sorazmernimi kaznimi. EESO je že pozval k okviru za udeležbo delavcev v organih uprave podjetja, ki bi bil usklajen na ravni EU, pri čemer je treba upoštevati razlike med državami in podjetji. Žal pa v sprejetem evropskem pravu družb ta predlog ni bil upoštevan.

1.11 EESO spodbuja prožne in ciljno usmerjene rešitve na podlagi pogajanj med predstavniki delodajalcev in delojemalcev na ustreznih ravni, da se opredelijo konkretni načini obveščanja, posvetovanja in udeležbe, hkrati pa zagotovijo enaki konkurenčni pogoji in primerna minimalna zaščita.

1.12 Za zagotovitev spoštovanja pravice do obveščanja in posvetovanja v procesih prestrukturiranja, ki so posledica krize zaradi COVID-19, EESO poziva k ukrepanju na evropski in nacionalni ravni.

1.13 Glede upravljanja krize po pandemiji EESO odločno priporoča: (i) ustrezno vključevanje socialnih partnerjev v oblikovanje in izvajanje nacionalnih načrtov za okrevanje; (ii) boljše sodelovanje med socialnimi partnerji in Evropsko komisijo, da se zagotovi dosledna uporaba evropskih virov, ter (iii) da Evropska komisija promovira nov začasen finančni instrument v podporo izjemnim dejavnostim, ki morajo potekati v fazi okrevanja, kot skupaj predlagajo evropski socialni partnerji.

2. Socialni dialog: kako ga nadalje spodbujati in razširiti njegovo uporabo

2.1 Nemško predsedstvo je EESO zaprosilo, da se v tem mnenju osredotoči na vprašanje, kako bi lahko zasnovali socialni dialog, zlasti v tristranski obliki, da bi vključeval več kot le kolektivna pogajanja. Tristranski socialni dialog je, tako kot dvostranski, ključen instrument za dobro upravljanje kakršnih koli procesov sprememb.

2.2 Da bi ocenili, kako lahko socialni dialog in participativni vzorci pomagajo spodbujati navzgor usmerjeno ekonomsko in socialno konvergenco ter se v kriznem času, kakršen je danes, odzvati na posledice pandemije COVID-19 na naše družbe in gospodarstva, se je koristno spomniti na razvoj zasnove socialnega dialoga na mednarodni in evropski ravni.

2.3 Vloga avtonomnih in reprezentativnih socialnih partnerjev je bila že od začetka v celoti priznana v temeljnih konvencijah Mednarodne organizacije dela (MOD), pomen socialnega dialoga pri oblikovanju in spremljanju izvajanja socialnih in gospodarskih politik pa se je razvijal sočasno s spremembami v naših družbah ter naglimi procesi globalizacije. Zaradi potrebe po vključevanju vseh zainteresiranih strani⁽¹⁾ na nadnacionalni, nacionalni in lokalni ravni nastajajo nove oblike posvetovanja in sodelovanja v postopkih oblikovanja politike, ki lahko potekajo na različnih ravneh, odvisno od nacionalnih okoliščin, pa tudi od regionalnega dogajanja, kot je evropski proces povezovanja.

2.4 V skladu z definicijo MOD⁽²⁾ socialni dialog zajema vse vrste pogajanj, posvetovanj ali izmenjave informacij med predstavniki vlad, delodajalcev in delojemalcev o vprašanjih skupnega interesa, ki se nanašajo na gospodarsko politiko, politiko trga dela ali socialno politiko. Lahko poteka v tristranski obliki (z neposrednim sodelovanjem vlade), v dvostranski obliki (med delodajalci in delojemalci) ali v novejšem času na čezmejni podlagi⁽³⁾ – kot nadnacionalni socialni dialog v multinacionalnih družbah ter globalnih dobavnih verigah v okviru rastočega, globaliziranega in medsebojno povezanega gospodarstva.

2.5 EESO se trenutno ukvarja s potrebo po doslednem pristopu na ravni EU, da bi povezali spoštovanje človekovih pravic, uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja in trajnostne naložbe v poslovnih dejavnostih po vsem svetu ter obravnavali posledice vse obsežnejših nadnacionalnih odnosov z multinacionalnimi družbami, v katere so vključeni socialni partnerji. Te teme je EESO posebej izpostavil v več specifičnih mnenjih, kot sta mnenji o potrebni skrbnosti in dostojnem delu v svetovnih dobavnih verigah, za katera sta ga po razpravah na vrhu skupine G7 in G20 leta 2015 in 2016 zaprosila nemško predsedstvo ter Evropski parlament. Evropska unija se je opremila z regulativnim okvirom temeljnih ekonomskih, socialnih in okoljskih standardov, ki so ključni element evropske konkurenčnosti.

2.6 Glavna naloga pa je socialni dialog podpreti z institucionalnim okvirom, da se zagotovijo njegovo redno izvajanje in posvetovanja z zainteresiranimi stranmi. Žal v večini držav po svetu in v več evropskih državah to ni tako, saj je socialni dialog občasen in razdrobljen. Država ima v tristranskih mehanizmih ključno vlogo in ne sme biti pasivna⁽⁴⁾. Odgovorna je za ustvarjanje pravih pogojev ter pravnega in institucionalnega okvira za tovrstna posvetovanja. Poleg tega mora poskrbeti

⁽¹⁾ Izraz „zainteresirane strani“ se tukaj nanaša na socialne partnerje (delodajalce in sindikate). V tristranski dialog so vključene tudi vlade.

⁽²⁾ *ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization* (Deklaracija MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo), Mednarodna konferenca dela, 2008; *ILO Resolution concerning the Recurrent Discussion on social dialogue* (Resolucija MOD v zvezi s ponovno razpravo o socialnem dialogu), sprejeta na Mednarodni konferenci dela 13. junija 2013; *ILO Resolution concerning the second recurrent discussion on social dialogue and tripartism* (Resolucija MOD v zvezi z drugo ponovno razpravo o socialnem dialogu in tristranskosti), sprejeta na Mednarodni konferenci dela 8. junija 2018. Glej tudi Deklaracijo za prihodnost dela ob stoletnici MOD, sprejeto na 108. seji Mednarodne konference dela, 2019.

⁽³⁾ Glej resolucijo MOD iz leta 2018; *Conclusions of the general discussion on Decent work in global supply chains* (Sklepi s splošne razprave o dostojnem delu v globalnih dobavnih verigah), junij 2016.

⁽⁴⁾ Nedavne študije OECD *Employment Outlook 2019* (Obeti za zaposlovanje 2019) in poročilo *Going Digital: Shaping Policies, Improving lives* (Digitalizacija: oblikovanje politik, izboljšanje življenja), 2019.

za politično in državljansko ozračje, ki reprezentativnim in legitimnim socialnim partnerjem omogoča sodelovanje, v ta namen pa mora priznati njihovo vlogo. Toda socialni dialog je v nekaterih evropskih državah oslavljen in avtonomija socialnih partnerjev omajana ⁽⁵⁾.

2.7 Dobrodošlo bi bilo trdno in odločno ukrepanje EU za zagotovitev večje podpore pri določanju postopkov posvetovanja ⁽⁶⁾.

2.8 EESO redno spremlja razvoj, izvajanje in kakovost socialnega dialoga, kar je obravnaval v več svojih mnenjih. Socialni partnerji morajo imeti posebno vlogo ⁽⁷⁾ pri pripravi in izvajanju politik, ki neposredno ali posredno vplivajo na zaposlovanje in trge dela. EESO pozdravlja tudi pritrdilno stališče Eurofounda, ki navaja, da je treba spodbujati in podpirati socialni dialog, hkrati pa spoštovati avtonomijo socialnih partnerjev in kolektivna pogajanja ter povečati zmogljivosti socialnih partnerjev za vključevanje v socialni dialog tako, da se jim zagotovita znanje in usposabljanje ter oblikujejo ustrezna politika in pravni okviri, ki vsem socialnim akterjem omogočajo učinkovito delovanje ⁽⁸⁾. Dvostranski socialni dialog in kolektivna pogajanja na vseh ravneh so jedro odnosov med delodajalci in delojemalci na nacionalni ravni in ključnega pomena za oblikovanje pogojev zaposlovanja in trg dela. Dvostranski socialni dialog bi bilo treba opreti na institucionalen okvir, ki bi zagotavljal ustrezno podporo, hkrati pa spoštovati načelo subsidiarnosti in avtonomijo socialnih partnerjev.

2.9 Mehanizmi dialoga na nacionalni ravni lahko vključujejo nacionalne tristranske svete za gospodarstvo in delo, v katerih lahko sodelujejo različne organizacije civilne družbe ali ekonomsko-socialni sveti. Ti bi morali s pomočjo skupin, v katerih sodelujejo državljani, služiti kot kanal za seznanjanje s stališči evropske družbe o gospodarskih in socialnih zadevah. Tako bi nastal dialog s ciljem skupne obravnave izzivov, s katerimi se soočajo naša gospodarstva in družbe. Ti organi pa niso bili ustanovljeni v vseh državah članicah EU in povezovalna skupina EESO bi morala imeti večjo vlogo pri usklajevanju.

3. Evropski socialni dialog: steber socialnega modela EU

3.1 Socialni dialog je neodtujljiv element evropskega socialnega modela. Za njegov začetek veljajo dialogi iz Val Duchesse iz leta 1985, v Maastrichtski pogodbi pa so bili nato upoštevani napotki socialnih partnerjev za vzpostavitev evropskega medsektorskega socialnega dialoga, kakršnega poznamo danes.

3.2 Kot je zapisano v Pogodbi o delovanju Evropske unije (PDEU) ⁽⁹⁾, je spodbujanje dialoga med upravo in delavci priznано kot skupen cilj Evropske unije in njenih držav članic. Socialni partnerji na medsektorski ali sektorski ravni se s sodelovanjem in sklenjanjem sporazumov vključujejo v oblikovanje zakonodaje EU na področjih delovnega prava in njeno izvajanje na nacionalni ravni. Tako delujejo na zakonodajno pobudo Komisije (in dopolnjujejo tudi delo Evropskega parlamenta) ali na lastno pobudo na podlagi triletnega delovnega programa, ki ga opredelijo evropski socialni partnerji. PDEU tudi zagotavlja vlogo in avtonomijo evropskih socialnih partnerjev.

3.3 V zadnjih dvajsetih letih se je evropski socialni dialog razvijal na zelo neenak način: storjeni so bili koraki naprej, vendar tudi nazaj. Z začetkom krize euroobmočja leta 2009 se je na splošno precej poslabšal.

⁽⁵⁾ Evropska komisija je več držav EU v priporočilih za posamezno državo pozvala k specifičnim ukrepom za odpravo ovir za kolektivna pogajanja in socialni dialog.

⁽⁶⁾ Omeniti je treba, da je Konvencijo MOD št. 144 o tristranskih posvetovanjih ratificiralo 26 držav EU, razen Luksemburga; na Hrvaškem bo stopila v veljavo februarja 2021.

⁽⁷⁾ UL C 125, 21.4.2017, str. 10.

⁽⁸⁾ Eurofound: *Capacity building for effective social dialogue in the European Union* (Krepitev zmogljivosti za učinkovit socialni dialog v Evropski uniji), 2020.

⁽⁹⁾ Členi 151–155 PDEU.

3.4 EESO je v mnenju ⁽¹⁰⁾ o smernicah EU za politike zaposlovanja za leto 2020 opozoril na smernico št. 7 o izboljšanju delovanja trgov dela in učinkovitosti socialnega dialoga, ki zelo jasno navaja, da **bi morale države članice spodbujati socialni dialog in kolektivna pogajanja na vseh ravneh**. Socialne partnerje bi bilo treba spodbujati k pogajanju in sklepanju kolektivnih pogodb v zadevah, ki so zanje pomembne, ob polnem spoštovanju njihove avtonomije.

3.5 Evropski socialni partnerji so doslej na podlagi rednih skupnih delovnih programov sklenili devet okvirnih sporazumov. Trije sporazumi, ki urejajo starševski dopust ⁽¹¹⁾, delo s krajšim delovnim časom ⁽¹²⁾ in delo za določen čas ⁽¹³⁾ ter so bili sklenjeni pred več kot 20 leti, so bili preneseni v evropske direktive in so zdaj sestavni del prava EU; pri drugih gre za avtonomne sporazume ⁽¹⁴⁾, okvire ukrepov ⁽¹⁵⁾ in vrsto drugih skupnih dokumentov. Avtonomni sporazumi nimajo neposrednega učinka na odnose med delodajalci in delojemalci na nacionalni ravni ter jih je treba prenesti v domač pravni okvir ali kolektivne sporazume, vendar pa so socialni partnerji na nacionalni ravni odgovorni za pravočasno, ustrezno in po vsej Evropi usklajeno izvajanje.

3.6 Leta 2020 so socialni partnerji sklenili avtonomni sporazum o digitalizaciji. Ta poziva k sprejetju strategije o digitalnih spremembah, ki zagotavlja, da imajo tako podjetja kot delavci koristi od uvajanja digitalne tehnologije (pridobivanje znanj in spretnosti, programi usposabljanja ob digitalnih spremembah na delovnem mestu ter ukrepi, povezani z načini povezovanja in odklopa).

3.7 Podskupina Odbora za socialni dialog, zadolžena za izvajanje samostojnih instrumentov socialnega dialoga v podporo krepitvi zmogljivosti organizacij socialnih partnerjev, bi morala preučiti potrebo po tesnejših in intenzivnejših interakcijah ter povezavah med socialnimi partnerji na evropski in nacionalni ravni. V tem okviru so se evropski socialni partnerji zavezali, da bodo okrepili prizadevanja za odpravo različnih ovir pri izvajanju njihovih avtonomnih sporazumov, kar bi morala EU skrbno spremljati, da bi lahko ciljno podprla posamezne pobude.

3.8 Na koncu je bil sprejet dogovor o šestih skupnih delovnih programih. Najnovejši ⁽¹⁶⁾ podpira cilje štiristranske izjave iz leta 2016 o *novem začetku za socialni dialog* ⁽¹⁷⁾, da se: okrepi socialni dialog na evropski in nacionalni ravni, sklene avtonomni sporazum o digitalizaciji, poveča podpora nacionalnim socialnim partnerjem za krepitev zmogljivosti, zlasti preko Evropskega socialnega sklada, ter spodbudi vloga in vpliv nacionalnih socialnih partnerjev v zvezi z evropskim semestrom.

3.9 EESO spodbuja evropske socialne partnerje, naj izkoristijo vse možnosti za pogajanja, ki jim jih daje Pogodba (člen 154 PDEU) (in ki so lahko podlaga za obnovljen evropski okvir na področjih, povezanih s socialnimi in delovnopravnimi zadevami), da bi obravnavali nove izzive, ki nastajajo zaradi hitrih sprememb na trgu dela, in predvideli zakonodajno delo Komisije in Sveta na tem področju.

⁽¹⁰⁾ UL C 232, 14.7.2020, str. 18.

⁽¹¹⁾ Prvič sprejet leta 1996 in revidiran leta 2009. V pravni red Unije prenesen z Direktivo Sveta 2010/18/EU.

⁽¹²⁾ V pravni red Unije prenesen z Direktivo Sveta 97/81/ES.

⁽¹³⁾ V pravni red Unije prenesen z Direktivo Sveta 99/70/ES.

⁽¹⁴⁾ O delu na daljavo (2002), o stresu, povezanem z delom (2004), o nadlegovanju in nasilju na delovnem mestu (2007), o vključujočih trgih dela (2010), o aktivnem staranju in medgeneracijskem pristopu (2017) ter o digitalizaciji (2020).

⁽¹⁵⁾ Za vseživljenjski razvoj sposobnosti in kvalifikacij (2002), enakost spolov (2005) in zaposlovanje mladih (2013).

⁽¹⁶⁾ Delovni program za obdobje 2019–2021 določa naslednjih šest prednostnih nalog: digitalizacija, izboljšanje delovanja trgov dela in socialnih sistemov, znanja in spretnosti, obravnavanje psihosocialnih vidikov in tveganj pri delu, krepitev zmogljivosti za močnejši socialni dialog in krožno gospodarstvo.

⁽¹⁷⁾ Štiristranska izjava je na voljo na spletni strani <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sl&catId=89&newsId=2562>.

3.10 Pravna podlaga za evropski sektorski socialni dialog je Sklep 98/500/ES z dne 20. maja 1998 ⁽¹⁸⁾, s katerim so bili ustanovljeni odbori za sektorski socialni dialog. Trenutno deluje 43 takšnih odborov, ki pokrivajo ključne sektorje ⁽¹⁹⁾ in zastopajo približno 80 % delovne sile EU ⁽²⁰⁾. Na podlagi sklepov Sveta se je izvajala vrsta sporazumov, toda Evropska komisija Svetu ni predložila dveh predlogov socialnih partnerjev, ki se tako iz sektorskih sporazumov nista razvila v direktivi: sporazum, sklenjen v frizerskem sektorju (2012), in sporazum o pravicah obveščanja in posvetovanja za zaposlene v osrednjih/zveznih vladah (2015). To je bil korak, kakršnega še ni bilo, in zadeva je končala na Sodišču Evropske unije.

3.11 Potrebni so jasni postopki za pogajanja o zavezujočih sporazumih med socialnimi partnerji na ravni EU v skladu s pogodbmami (členi 153–155), pa tudi pregledna merila, s katerimi se pri obravnavanju rezultatov takšnih sektorskih in medsektorskih pogajanj spoštuje avtonomija socialnih partnerjev. Komisija bi morala v sodelovanju z vsemi socialnimi partnerji na ravni EU poskrbeti za pojasnitev in preprečiti nejasnost glede vprašanja, kakšne so njene diskrecijske pravice pri obravnavanju rezultatov teh pogajanj.

3.12 Sistem socialnega dialoga EU zadeva tudi evropska podjetja, ki poslujejo v več državah članicah EU. Večinoma je osredotočen na pravice delavcev do obveščeniosti in posvetovanja ⁽²¹⁾. Najpomembnejše orodje, ki ga je za zagotovitev učinkovitega in doslednega upoštevanja teh pravic oblikoval zakonodajalec EU, je direktiva o evropskih svetih delavcev ⁽²²⁾.

3.13 Za opredelitev ali posodobitev delovanja evropskih svetov delavcev in drugih čezmejnih predstavniških organov delavcev (kot je evropska družba (SE) ali evropska zadruga) je bilo sklenjenih več kot 1 100 sporazumov. V zadnjem času se v okviru socialnega dialoga z multinacionalnimi družbami več uporabljajo tudi nadnacionalne kolektivne pogodbe, ki temeljijo na velikem številu besedil, ki jih podpišejo različni akterji, večinoma evropske zveze sindikatov ali evropski sveti delavcev ⁽²³⁾. Več kot 200 nadnacionalnih kolektivnih pogodb je namenjenih posodobitvi odnosov med delodajalci in delojemalci v multinacionalnih družbah ⁽²⁴⁾. Z bolj praktičnimi smernicami za čezmejna kolektivna pogajanja na ravni podjetij bi ta raven v sistemu odnosov med delodajalci in delojemalci v EU postala učinkovitejša.

3.14 Vse te dejavnosti pričajo o dinamiki socialnega dialoga na vseh ravneh, tudi če so za takšno dinamiko morebiti potrebna orodja, s katerimi se socialni dialog učinkovito odziva na najbolj sveže potrebe podjetij in delavcev, ki so posledica hitrih sprememb v organizaciji dela in prehodov. Štiristranska izjava o *novem začetku za socialni dialog*, ki je bila podpisana leta 2018 in jo je podprla Evropska komisija ⁽²⁵⁾, je bila poskus, da se medsektorski socialni dialog prilagodi novemu evropskemu institucionalnemu ustroju, pri čemer naj bi imelo ekonomsko upravljanje EU vidnejšo vlogo pri spodbujanju navzgor usmerjene konvergenca življenjskih in delovnih pogojev vseh Evropejcev.

3.15 **Spreminjamo naš svet: agenda za trajnostni razvoj do leta 2030.** V agendi OZN za trajnostni razvoj do leta 2030 in njenih 17 ciljih trajnostnega razvoja (cilji 8, 16 in 17) je priznано, da lahko socialni dialog okrepi (demokratske) institucije in olajša prehod k bolj trajnostnemu gospodarstvu, saj se z njim razvije skupno razumevanje izzivov in poišče način, kako se z njimi soočiti. Socialni partnerji zato veljajo za ključne akterje pri reformi in posodobitvi družb in

⁽¹⁸⁾ Sklep Komisije 98/500/ES z dne 20. maja 1998 o ustanovitvi Odborov sektorskega dialoga med socialnimi partnerji na evropski ravni, na voljo na povezavi <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998D0500&from=SL>.

⁽¹⁹⁾ Kot so promet, energija, kmetijstvo, gradbeništvo, trgovina, metalurgija, ladjedelništvo, izobraževanje, zavarovanje in bančništvo.

⁽²⁰⁾ Kerckhofs: *European sectoral social dialogue: facts and figures* (Evropski sektorski socialni dialog: dejstva in podatki), Eurofound (2019), na voljo na povezavi <https://www.eurofound.europa.eu/sl/publications/report/2019/european-sectoral-social-dialogue-facts-and-figures>.

⁽²¹⁾ Konkretni podatki so v točki 5.

⁽²²⁾ Evropski sveti delavcev so bili prvič ustanovljeni z Direktivo Sveta 94/45/ES z dne 22. septembra 1994 o ustanovitvi Evropskega sveta delavcev ali uvedbi postopka obveščanja in posvetovanja z delavci v družbah ali povezanih družbah na območju Skupnosti, zdaj pa jih ureja prenovljena direktiva <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:02009L0038-20151009>; v skladu s primerjalno analizo Benchmarking Working Europe za leto 2019 je leto poprej delovalo 1 150 evropskih svetov delavcev, v katerih je bilo združenih približno 20 000 predstavnikov delojemalcev.

⁽²³⁾ ETUC–Business Europe, končno poročilo: *Building on experiences: A win-win approach to transnational industrial relations in multinational companies* (2008) (Izhajati iz izkušenj: pristop k nadnacionalnim odnosom med delodajalci in delojemalci v multinacionalnih družbah, ki koristi vsem, 2008).

⁽²⁴⁾ Kot navaja Evropska komisija v *podatkovni zbirki o nadnacionalnih kolektivnih pogodbah*, na voljo na spletni strani <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=978&langId=en>.

⁽²⁵⁾ Več informacij je na voljo na spletni strani <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?eventsId=1028&catId=88&furtherEvents=yes&langId=en&>.

gospodarstva. Prispevajo lahko k večini ciljev trajnostnega razvoja in lahko obsežnejše kot doslej vključujejo vidike trajnosti. Za razširitev obsega pogajanj so potrebni nova partnerstva in nove strategije ⁽²⁶⁾. Avtonomni in neodvisni socialni dialog je ključen za združevanje socialne politike z zdravo gospodarsko politiko in strategijo za trajnostno gospodarsko rast, konkurenčnost in socialni napredek v vseh državah članicah in Evropskem gospodarskem prostoru ⁽²⁷⁾.

3.16 Če naj bo socialni dialog še naprej koristen, bo moral obravnavati nove teme in spremembe na trgu dela ter prinašati učinkovite rezultate. Nove, nestandardne oblike dela lahko zabrišejo meje odnosov med delojemalci in delodajalci ter povzročijo, da je vse več ljudi izključenih iz kolektivnih pogajanj ali zakonodaje, ki naj bi jih zaščitila. To je vprašanje, ki ga je mogoče obravnavati v okviru socialnega dialoga in tako prispevati k zagotavljanju soglasja med delavci in podjetji, da se upoštevajo vsi vidiki trajnosti.

3.17 Tristranski socialni dialog je lahko učinkovitejši, če spodbuja konkretna pogajanja in rezultate na vseh ravneh. Delovanje organov za tristranski socialni dialog in učinkovitost postopkov posvetovanj je mogoče še izboljšati, zlasti v državah srednje in vzhodne Evrope, tako da bi lahko imeli resničen učinek. Hkrati bi tako dosegli obsežnejše, pravočasno in smiselno vključevanje socialnih partnerjev v oblikovanje politik in odločanje. S projektom, ki ga trenutno izvajata MOD in Evropska komisija, naj bi se opredelili primeri dobre prakse, ki nastajajo v različnih državah in izhajajo iz socialnega dialoga, pa tudi ukrepi javnih oblasti, katerih namen je povečati pomen socialnega dialoga – vključno s kolektivnimi pogajanjmi – pri soočanju z novimi izzivi in priložnostmi v novem svetu dela ter hkrati podpirati avtonomijo socialnih partnerjev ⁽²⁸⁾.

3.18 **Evropski steber socialnih pravic** ⁽²⁹⁾ priznava avtonomijo socialnih partnerjev in njihovo pravico do kolektivnih ukrepov ter do vključenosti v oblikovanje in izvajanje politik zaposlovanja in socialnih politik, tudi preko kolektivnih sporazumov. V evropskem stebru socialnih pravic je znova potrjena ključna vloga socialnega dialoga, socialnih partnerjev in kolektivnih pogajanj na vseh ravneh.

3.19 V **akcijskem načrtu za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic** se bodo preučili načini za **spodbujanje socialnega dialoga in kolektivnih pogajanj ter za povečanje zmogljivosti** sindikatov in združenj delodajalcev na ravni EU in na nacionalni ravni.

3.20 Socialni partnerji bi morali biti vključeni v evropski semester ekonomskega upravljanja, zlasti v pripravo in izvajanje reform in politik na področju zaposlovanja, socialnih zadev in, če je primerno, gospodarstva, bodisi na podlagi priporočil za posamezno državo ali nacionalnih pobud. Ravno tako bi morali biti vključeni v oblikovanje nacionalnih reformnih programov ⁽³⁰⁾.

3.21 Mnogi poudarjajo, da nacionalne vlade vključujejo socialne partnerje v le nekaj državah, in ugotovitve, ki so se zbirale več let, kažejo, da o tem, ali se bodo v okviru ekonomskega upravljanja organizirala posvetovanja, odloča vlada, ki je na oblasti. Še slabše stanje je v državah članicah, v katerih so bile strukture in prakse socialnega dialoga že v preteklosti šibke in so takšne ostale. Vsekakor nacionalni socialni partnerji nimajo vedno zmogljivosti, da bi proaktivno sodelovali v tem zahtevnem procesu ⁽³¹⁾.

⁽²⁶⁾ Trajnost in upravljanje, poročilo o zaposlovanju in socialnem razvoju v Evropi (ESDE), poglavje 6.

⁽²⁷⁾ Prvi rezultati projekta MOD in EU o krepitvi socialnih partnerjev in socialnega dialoga so bili predstavljeni na konferenci marca preteklega leta in so se nanašali na učinkovitost institucij za nacionalni socialni dialog ter vlogo vlade pri spodbujanju tega procesa.

⁽²⁸⁾ Nov projekt MOD in Evropske komisije, s katerim želita analizirati in dokumentirati, kako se socialni partnerji v državah EU trudijo prilagajati tem spremembam (Youcef Ghellab in Daniel Vaughan-Whitehead).

⁽²⁹⁾ Medinstitucionalna razglasitev evropskega stebra socialnih pravic (2017/C/428/9).

⁽³⁰⁾ Glej *ETUC Trade Union Involvement Index for the Semester Process* (kazalnik konfederacije sindikatov ETUC o vključevanju sindikatov v proces semestra), ki se nanaša na nacionalne dialoge v okviru semestra.

⁽³¹⁾ Številna poročila fundacije Eurofound, konfederacije ETUC, Evropske komisije, Odbora za zaposlovanje (EMCO) in opazovalne skupine za socialne razmere (OSE) potrjujejo, da socialni partnerji niso ustrezno vključeni.

3.22 Usklajevanje v okviru semestra in v Svetu preko Odbora za zaposlovanje ne prinaša vedno rezultatov, ki bi bili zadovoljivi za vse strani. Glede na pomen, ki ga bo evropski semester dobil pri izvajanju večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027 in evropskega instrumenta za okrevanje, bi bilo treba razmisliti o uvedbi mehanizma, ki bi zagotovil obvezno posvetovanje s socialnimi partnerji o vseh mejnikih semestra, tako na ravni EU kot nacionalni ravni. S spremembo šesterčka ⁽³²⁾ bi bilo mogoče uvesti obveznost nacionalnih vlad, da se posvetujejo s socialnimi partnerji o fazah semestra, ki so za državo odločilne, in določiti merila, kot so časovna ustreznost, smiselnost in primernost posvetovanj (člen 2-a(2)(c) (d) in (e) Uredbe št. 1146/97, kakor je bila spremenjena z Uredbo (EU) št. 1175/2011).

3.23 Ugotovitve nekaterih raziskav ⁽³³⁾ kažejo, da nacionalni socialni partnerji nimajo vedno zmogljivosti za proaktivno udeležbo v tem zahtevnem procesu. Evropska komisija bi morala – tudi s sredstvi Evropskega socialnega sklada – spodbujati in podpirati ukrepe za krepitev zmogljivosti socialnih partnerjev, katerih namen bi bil utrditi okvire in prakse nacionalnega socialnega dialoga. To bi socialnim partnerjem omogočilo povečati zmogljivosti za obvladovanje sedanjega zelenega in digitalnega prehoda, kar je ključnega pomena. V tem smislu zmogljivost ni le notranji problem (pomanjkanja) finančnih in drugih virov, temveč tudi strukturni problem, ki je odvisen od okvira odnosov med delodajalci in delojemalci. Še naprej je treba podpirati ukrepe usposabljanja za povečanje zmogljivosti socialnih partnerjev ter spodbude za vključevanje v dvostranska pogajanja na sektorski ravni in ravni podjetij, hkrati pa ohranjati avtonomijo kolektivnih pogajanj.

3.24 Dodatno bi bilo treba razviti podporo za krepitev zmogljivosti v okviru operativnih programov Evropskega socialnega sklada (ESS). Kljub uvedbi kodeksa dobre prakse za partnerstvo, s katerim naj bi imeli socialni partnerji večji vpliv na vsebino teh programov, organi upravljanja ne namenjajo sredstev za krepitev njihovih zmogljivosti. Predlagana uredba o ESS+ bi morala vsebovati ukrepe za podporo krepitvi zmogljivosti in informacije, kako organe upravljanja prepričati, da bi storili več za izpolnitev potreb socialnih partnerjev na tem področju. V priporočilih za posamezno državo na socialnem področju (tudi za leto 2020) so opredeljene države, kjer socialni partnerji najbolj potrebujejo podporo.

3.25 Kar zadeva organizacije civilne družbe in strukture za civilni dialog, bi se morale EU in nacionalne vlade z njimi ustrezno posvetovati, zlasti o specifičnih politikah, kjer lahko te organizacije prinesejo dodano vrednost.

4. Analiza izkušenj ter pozitivna in negativna spoznanja iz finančne krize 2008–2010

4.1 V obdobjih krize, kot je bila nedavna kriza v letih 2008–2010, se je pokazalo, da se socialni dialog lahko uporablja kot instrument za iskanje rešitev. Odzivi socialnih partnerjev so bili bodisi usmerjeni v zagotavljanje zaposlitev in preprečevanje odpuščanja presežnih delavcev bodisi v omejevanje obsega in posledic izgube delovnih mest. Socialni dialog je pomemben instrument, ki so ga vlade v nekaterih okoliščinah spodbujale, da bi se borile proti negativnim gospodarskim in socialnim posledicam svetovne gospodarske krize. „Kolektivna pogajanja so se uporabljala kot orodje za preprečitev najhujšega, tj. odpuščanja presežnih delavcev, izgube številnih delovnih mest in zapiranja podjetij.“ ⁽³⁴⁾

4.2 Odzive nacionalnih socialnih partnerjev na posledice finančne krize za trg dela so sooblikovali trije glavni dejavniki: globina finančne krize, institucionalna struktura odnosov med delojemalci in delodajalci ter odločitve vlad. V državah z uveljavljenimi institucijami socialnega dialoga so bili socialni partnerji aktivno vključeni v pripravo hitrih in učinkovitih tristranskih odzivov na sektorski ravni ali ravni podjetij. Vzorci ukrepov so se po posameznih državah članicah močno razlikovali. Odločilen dejavnik za uspeh ali neuspeh socialnega dialoga je bil očitno obseg vladne podpore procesu in

⁽³²⁾ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/eus-economic-governance-explained_sl.

⁽³³⁾ Glej poročila fundacije Eurofound; Evropski sindikalni inštitut (ETUI): *Benchmarking Working Europe 2018*; letne analize konfederacije ETUC glede izvajanja priporočil za posamezno državo v procesu semestra.

⁽³⁴⁾ ETUI 2010: *Benchmarking working Europe*, Bruselj 2010.

pravočasno vključevanje socialnih partnerjev⁽³⁵⁾. Opaziti je mogoče naslednji splošen vzorec: v zgodnjem obdobju krize (2008–2010) so socialni partnerji pod hudim ekonomskim pritiskom sprejemali ukrepe, katerih glavni cilj je bil ohraniti delovna mesta in splošno raven zaposlitve ter pri tem uporabiti samodejne socialne stabilizatorje, če so obstajali. To ni potekalo samo v okviru tristranskih nacionalnih pogajanj, temveč se je odražalo tudi v dvostranskih kolektivnih sporazumih na sektorski/panožni ravni in ravni podjetij⁽³⁶⁾.

4.3 V poznejšem obdobju krize (2011–2014) pa so na več vidikov odnosov med delodajalci in delojemalci v državah članicah vplivali mnogi pomembni dejavniki⁽³⁷⁾: eden od njih je bila težnja k dodatni decentralizaciji pri kolektivnih pogajanjih. V nekaterih državah članicah sta pogostejše enostransko odločanje vlad po eni strani in decentralizacija kolektivnih pogajanj po drugi povzročila, da je bilo manj pogajanj z več delodajalci hkrati, pokritost s kolektivnimi pogajanjmi pa se je zmanjšala. V odnosih med delodajalci in delojemalci v srednji in vzhodni Evropi je prišlo tudi do premika k bolj prostovoljnim in manj številnim tristranskim strukturam in procesom⁽³⁸⁾.

4.4 Kriza je imela najhujše posledice za odnose med delodajalci in delojemalci v tistih državah članicah, ki jih je kriza z ekonomskega in socialnega vidika najbolj prizadela. Socialni partnerji v Grčiji, na Irskem, Portugalskem in v Španiji, na primer, so imeli glede na ogromne ekonomske prilagoditve, ki so jih morale izvesti te države, le malo maneverskega prostora⁽³⁹⁾. Sistemi odnosov med delodajalci in delojemalci v nordijskih in srednjeevropskih državah so omogočali več prožnosti za akterje in procese (tj. uvedne klavzule v kolektivnih sporazumih), zaradi česar se je bilo lažje prilagajati na spremembe v gospodarskem okolju. Stabilni odnosi med socialnimi partnerji so tako zagotovili boljše rezultate.

4.5 Uvedeni sta bili dve vrsti ukrepov za ublažitev posledic krize. Prva je bila osredotočena na preprečevanje odpuščanja presežnih delavcev, druga pa na blaženje posledic tega odpuščanja. Za preprečitev odpuščanja presežnih delavcev so različne države med drugim uvajale različne oblike shem skrajšanega delovnega časa, vendar se je hkrati pokazalo, da nekateri deli prebivalstva in ranljive skupine delavcev z nestandardnimi oblikami dela niso imeli nikakršne socialne zaščite, kar pomeni, da bi morala biti glavna naloga javne politike poskrbeti za vključujoče sisteme socialne zaščite in učinkovite javne storitve. Sheme skrajšanega delovnega časa in obdobje brezposelnosti, v katerem so se izplačevala nadomestila, so dopolnjevali programi izpopolnjevanja in preusposabljanja. V mnogih primerih bi to lahko veljalo – in bi moralo veljati – kot dobra praksa pri soočanju s krizo.

4.6 Druga vrsta ukrepov za blažitev posledic je bila razdeljena na dva dela. Prvi so bila pogajanja o odpravnini, ki jo je zahtevalo ogromno delavcev, drugi pa sporazumi med sindikati in delodajalci o podpori delavcem, ki so postali presežni, da se vrnejo na trg dela. Ti sporazumi so se zaradi različnih institucionalnih ureditev v posameznih državah sklepali v različnih oblikah, med katere sodijo na primer mehanizmi za prehod med zaposlitvami (Nizozemska), družbe za premestitev (Nemčija), sveti za varnost delovnega mesta (Švedska) in delavske ustanove (Avstrija). Ukrepe so pogosto spremljali ponudba svetovanja, prerazporeditve delovnih mest, preusposabljanje in informacije o prostih delovnih mestih. Celoten sklop ukrepov je naveden v publikaciji Evropske komisije o odnosih med delodajalci in delojemalci v Evropi v letu 2020⁽⁴⁰⁾.

⁽³⁵⁾ Poročilo MOD o politikah: *The need for social dialogue in addressing the COVID-19 crisis* (Nujnost socialnega dialoga pri obvladovanju krize zaradi COVID-19), Ženeva, maj 2020.

⁽³⁶⁾ Eurofound: *Social dialogue in times of global economic crisis* (Socialni dialog v obdobjih svetovne gospodarske krize), 2012.

⁽³⁷⁾ Eurofound: *Comparative analytical report: the impact of the crisis on working conditions relations* (Komparativno analitično poročilo: posledice krize za delovne pogoje in odnose), 2013.

⁽³⁸⁾ Glassner: *Central and eastern European industrial relations in the crisis: national divergence and path-dependent change* (Odnosi med delojemalci in delodajalci v srednji in vzhodni Evropi v krizi: nacionalne razlike in spremembe, odvisne od gibanj), 2013, ter MOD: *Recovering from the crisis through social dialogue in the new EU Member States: the case of Bulgaria, the Czech Republic, Poland and Slovenia* (Okrevanje po krizi na podlagi socialnega dialoga v novih državah članicah EU: primeri Bolgarije, Češke republike, Poljske in Slovenije).

⁽³⁹⁾ Eurofound, 2014: *Changes to wage-setting mechanisms in the context of the crisis and the EU's new economic governance regime* (Spremembe mehanizmov določanja plač v času krize in nova ureditev EU za ekonomsko upravljanje).

⁽⁴⁰⁾ Evropska komisija, *Industrial relations in Europe* (Odnosi med delodajalci in delojemalci v Evropi), 2010.

4.7 Socialni dialog je ključnega pomena pri oblikovanju pravočasnega in usmerjenega odziva za podporo zaposlovanju in okrevanju gospodarstva v obdobjih krize, vendar samo z njim ni mogoče odpraviti vseh problemov. V kriznih razmerah so še posebej odločilni trdne politike in ureditve ter primeren fiskalni manevrski prostor ⁽⁴¹⁾.

5. Vključevanje delavcev v upravljanje podjetij: možnost za obvladovanje sprememb

5.1 Demokracijo odnosov med delodajalci in delojemalci širše razumemo kot upravljanje poslovnih procesov v trajnostnih ⁽⁴²⁾ podjetjih na podlagi socialnega dialoga, kolektivnih pogajanj in obveščanja delavcev, posvetovanja z njimi ter njihove udeležbe na ravni podjetja ⁽⁴³⁾. S trdnim upravljanjem podjetij je mogoče uresničiti pozitivne ekonomske cilje skupaj s socialnimi in okoljskimi cilji. Trenutno je v veljavi mešanica zakonodajnih aktov, ki jih spremljajo operativni in politični ukrepi in ki upoštevata nacionalne prakse in stanje na področju odnosov med delodajalci in delojemalci v posameznih podjetjih. Globalizacija in nadnacionalni proizvodni procesi evropskih podjetij so spremenili strukturo tokov informacij o določenem podjetju ⁽⁴⁴⁾. Pokazalo se je, kako pomembno je sodelovanje med delodajalci in delojemalci, ki temelji na zaupanju – nazadnje med pandemijo COVID-19.

5.2 Pravice delavcev do obveščenosti, posvetovanja z njimi in udeležbe so temeljne socialne pravice, ki jih urejajo mednarodni (MOD) in evropski (Svet Evrope in EU) instrumenti za človekove pravice ter so temeljnega pomena za učinkovit socialni dialog.

5.3 Na evropski ravni udeležba delavcev prispeva k pravočasnemu obveščanju predstavnikov delavcev v sistemu odnosov med delodajalci in delojemalci, podpira možnost, da se utemeljene poslovne odločitve v nekaterih zadevah, ki so v neposrednem interesu delavcev, pripravijo skupaj s predstavniki delavcev, ter prispeva k trajnostnemu in pravičnejšemu poslovnemu modelu. To pomaga spodbujati zasnovo socialnega tržnega gospodarstva, po katerem je evropski socialni model gonilo konkurenčnosti evropskih podjetij.

5.4 Minimalne zahteve ⁽⁴⁵⁾ in pravice delavcev do obveščenosti, posvetovanja z njimi in zastopnosti v organih uprave podjetja določajo in urejajo različni zakonodajni akti na ravni EU, med drugimi direktiva o obveščanju in posvetovanju ter direktiva o evropskih svetih delavcev ⁽⁴⁶⁾, pa tudi pravni akti, ki urejajo posebne oblike podjetij, kot sta evropska družba in evropska zadruga, ali posebne situacije, kot so čezmejne združitve, prenosi podjetij in masovna odpuščanja. Evropski sveti delavcev (in sveti delavcev v evropskih družbah) so organi za obveščanje delavcev in posvetovanje z njimi o nadnacionalnih vprašanjih. Za evropsko delovno silo so precej pomembni, ravno tako imajo veliko vlogo pri postopnem povezovanju evropskih držav članic in enotnem trgu ⁽⁴⁷⁾. Kot je Evropska komisija poudarila v poročilu ⁽⁴⁸⁾, je mogoče kakovost in učinkovitost obveščanja evropskih svetov delavcev o prestrukturiranju nadnacionalnih podjetij in posvetovanja z njimi še izboljšati.

⁽⁴¹⁾ Glej poročilo MOD o politikah (2020), in spletno stran OECD: *Tackling the coronavirus – contributing to a global effort* (Soočenje s koronavirusom – prispevek k svetovnim prizadevanjem), marec 2020.

⁽⁴²⁾ UL C 161, 6.6.2013, str. 35 – v točki 3 so opredeljena trajnostna podjetja.

⁽⁴³⁾ Članek na podlagi raziskave Eurofound: *Industrial democracy in Europe: a quantitative approach* (Demokracija odnosov med delodajalci in delojemalci v Evropi: kvantitativni pristop), Pablo Sanz, Christian Welz, Maria Caprile, Ricardo Rodríguez Contreras, Labour and Industry, junij 2020.

⁽⁴⁴⁾ Članek na podlagi raziskave Eurofound: *Industrial democracy in Europe: a quantitative approach* (Demokracija odnosov med delodajalci in delojemalci v Evropi: kvantitativni pristop), Pablo Sanz, Christian Welz, Maria Caprile, Ricardo Rodríguez Contreras, Labour and Industry, junij 2020.

⁽⁴⁵⁾ Direktiva 2002/14/ES o določitvi splošnega okvira za obveščanje in posvetovanje z delavci v Evropski skupnosti in Direktiva 2009/38/ES o ustanovitvi Evropskega sveta delavcev.

⁽⁴⁶⁾ Direktiva 94/45/ES, kot je bila spremenjena z Direktivo 2009/38/ES.

⁽⁴⁷⁾ Eurofound: *Social dialogue and HR practices in European global companies* (Socialni dialog in prakse na področju človeških virov v evropskih globalnih podjetjih), 2020, z analizo in ugotovitvami glede razvoja evropske razsežnosti socialnega dialoga na nadnacionalni ravni odločanja in v lokalnih podružnicah. Izpostavljena je tudi vloga evropskih svetov delavcev kot ključne povezave med različnimi ravni socialnega dialoga v podjetju, na primer nacionalno in evropsko.

⁽⁴⁸⁾ Evropska komisija: Poročilo o izvajanju Direktive 2009/38/ES o ustanovitvi Evropskega sveta delavcev ali uvedbi postopka obveščanja in posvetovanja z delavci v družbah ali povezanih družbah na območju Skupnosti (prenovitev) s strani držav članic, Bruselj, 14. 5. 2018 (COM(2018) 292 final).

5.5 Delavci v večini držav članic sodelujejo v organih uprave v podjetjih, vendar na evropski ravni ni skupnih temeljev za tovrstno sodelovanje, kar se kaže v različnih praksah, značilnih za nacionalne okvire. EESO je v mnenju SOC/470 ⁽⁴⁹⁾ že pozval k okviru za udeležbo delavcev v organih uprave podjetja, ki bi bil usklajen na ravni EU. Žal sveženj o pravu družb, ki je bil sprejet leta 2019, tega predloga ne upošteva.

5.6 Evropski steber socialnih pravic v načelu 8 določa, da imajo delavci in njihovi predstavniki pravico, da so pravočasno obveščeni in da z njimi potekajo posvetovanja o zadevah, ki so zanje pomembne. S tega vidika je vključevanje delavcev strateškega pomena za upravljanje prehodov, ki so posledica ekoloških, demografskih in tehnoloških sprememb, in za spremljanje sprememb v organizaciji dela ali prestrukturiranja ⁽⁵⁰⁾. EESO poziva evropske in nacionalne institucije, naj sprejmejo ukrepe za zagotovitev, da se spoštujejo pravice delavcev do obveščenosti, posvetovanja z njimi in udeležbe v procesih prestrukturiranja.

5.7 V evropski zakonodaji o varnosti in zdravju pri delu je izpostavljena in upoštevana nujna vloga predstavnikov delavcev tudi na tem področju. Tristranski in dvostranski sporazumi v nekaterih evropskih državah, ki so bili sklenjeni za zajezitev širjenja bolezni COVID-19 na ravni podjetij, so proaktivni primeri skupnih pobud socialnih partnerjev na področju varnosti in zdravja pri delu.

5.8 Kriza zaradi COVID-19 po eni strani izpostavlja pozitivne primere konstruktivnega socialnega dialoga na ravni podjetij v vsej Evropi, katerega namen je ohraniti delovna mesta, zagotoviti varno vrnitev na delovno mesto in hkrati nadaljevanje poslovnih dejavnosti. Po drugi strani se pravice do obveščenosti in posvetovanja ne spoštujejo povsod v Evropi, niti v izrednih razmerah, kamor sodijo tudi prestrukturiranje in ukrepi, ki jih je treba sprejeti za varnost in zdravje pri delu ter za preprečitev tveganih pogojev dela. Za zagotovitev spoštovanja pravice do obveščenosti in posvetovanja v procesih prestrukturiranja, ki so posledica krize zaradi COVID-19, je treba sprejeti ukrepe na evropski in nacionalni ravni.

5.9 Za odpravo vrzeli in okrepitev demokracije na delovnem mestu so potrebni dodatni koraki na evropski ravni. Cilj je zagotoviti primerno minimalno zaščito in pravice delavcev do obveščenosti, posvetovanja in zastopanosti v organih uprave podjetja v čezmejnih situacijah, ko nacionalnih zakonov ni mogoče usklajeno in pravično uporabljati. Potreben je učinkovit medsektorski okvir za obveščanje, posvetovanje in zastopanost v organih uprave v različnih oblikah podjetij EU in tistih, ki uporabljajo instrumente mobilnosti. Oceniti je treba vrzeli pri dostopu do informacij o poslovnih dejavnostih v tretjih državah in njihove posledice za delovna mesta ter delovne pogoje, da se zagotovi ustrezna vloga evropskih svetov delavcev. Kjer so bile pri izvajanju direktive o evropskih svetih delavcev ugotovljene pomanjkljivosti, bi bilo treba okrepiti izvršilne ukrepe in poskrbeti za učinkovite in sorazmerne sankcije.

5.10 Poskrbeti je treba tudi za dosledno spoštovanje pravic delavcev v javnem sektorju do obveščenosti in posvetovanja z njimi. EESO poziva Komisijo, naj sprejme ukrepe za zagotovitev, da se sporazum evropskih socialnih partnerjev na tem področju ustrezno izvaja.

5.11 Nacionalne prakse vključevanja delavcev se razlikujejo. Zlasti je treba zagotoviti, da lahko predstavniki delavcev, ki so imenovani v upravne in nadzorne organe v skladu z evropskimi in nacionalnimi pravili ⁽⁵¹⁾, ustrezno opravljajo svoje dolžnosti, ki jim jih nalagata nacionalna in evropska zakonodaja. Poleg tega je treba zagotoviti, da so v skladu z direktivo delavci ustrezno in pravočasno obveščeni o načrtih podjetja in možnih posledicah za zaposlitev in delovne pogoje, ter da z njimi ustrezno in pravočasno potekajo tudi posvetovanja o teh vprašanjih.

6. Socialni dialog za trajnostno in vključujoče okrevanje po pandemiji COVID-19

6.1 Mnoge organizacije in institucije, med njimi MOD, OECD, Evropska komisija, Eurofound pa tudi evropski socialni partnerji, so zbirali, objavljali in redno posodabljali informacije o ukrepih, sprejetih na nacionalni ravni najprej za obvladovanje izrednih razmer in nato za ponoven zagon gospodarskih dejavnosti ter načrtovanje programov okrevanja.

⁽⁴⁹⁾ UL C 161, 6.6.2013, str. 35.

⁽⁵⁰⁾ Članek na podlagi raziskave Eurofound: *Industrial democracy in Europe: a quantitative approach* (Demokracija odnosov med delodajalci in delojemalci v Evropi: kvantitativni pristop), Pablo Sanz, Christian Welz, Maria Caprile, Ricardo Rodríguez Contreras, Labour and Industry, junij 2020.

⁽⁵¹⁾ Nemčija: neposredno imenovanje na podlagi zakona; Nizozemska: izbiranje vodstvenih delavcev, ki jih imenujejo delavci; Francija: kombinacija neposrednega imenovanja in imenovanj s strani delničarjev; Švedska: imenovanje predstavnikov sindikatov, itd.

6.2 V nekaterih državah so bili od začetka pandemije sklenjeni dvostranski in tristranski sporazumi, poleg vrste dvostranskih sektorskih sporazumov, katerih namen je uvajanje ukrepov za zagotovitev varnosti in zdravja na delovnem mestu.

6.3 Glede na to, da na začetku krize zaradi pandemije ni bilo usklajenega odziva držav članic, je jasno, da v fazi okrevanja za prihodnost Evrope potrebujemo pristop, ki temelji na solidarnosti med državami članicami.

6.4 Evropski socialni partnerji – ETUC, BusinessEurope, CEEP (Evropski center delodajalcev in podjetij, ki zagotavljajo javne storitve in storitve splošnega pomena) in SME United (združenje obrtnikov in MSP v Evropi) – v skupni izjavi o kriznih razmerah zaradi COVID-19 odločno pozivajo države članice, naj v pripravo in izvajanje nacionalnih ukrepov vključijo nacionalne socialne partnerje. Njihov aktiven in učinkovit prispevek pa ni odvisen le od njihovih lastnih zmogljivosti, temveč tudi od tega, ali vlade priznavajo njihovo vlogo pri obvladovanju pandemije in obravnavanju njenih družbeno-gospodarskih posledic. Obstajajo dobri primeri kriznega upravljanja, ki so ga proaktivno usmerjali sektorski evropski in socialni partnerji. Nekateri so potekali na tristranski, nekateri na dvostranski ravni. V več evropskih državah so bili sklenjeni kolektivni sporazumi, katerih cilj je bil zajeziiti virus z zagotavljanjem varnega delovnega okolja, posebnih ureditev dela in mrež socialne varnosti, kot sta odsotnost z dela zaradi bolezni in starševski dopust.

6.5 Načrt EU za okrevanje, ki vključuje predlog Komisije „Next Generation EU“ in vse ukrepe, ki so že bili sprejeti v zvezi z izrednimi in nepovratnimi sredstvi ter posojili Evropske centralne banke in Evropske investicijske banke, brez dvoma predstavlja precej velik sveženj finančnih ukrepov, ki bi morali spodbuditi javne in zasebne naložbe za podporo trajnostne rasti in kakovostnih delovnih mest.

6.6 Na tristranskem socialnem vrhu 23. junija 2020 so socialni partnerji opozorili na potrebe po naložbah v sektorjih javnega zdravja in storitev, ki sta v tem obdobju najbolj pod udarom, ter po strukturnih naložbah za okoljski prehod, digitalno preobrazbo in inovativne tehnologije, da se na evropski ravni usklajeno podprejo kakovostno zaposlovanje, usposabljanje ter socialni in gospodarski napredek, s tem pa spodbudi evropska konkurenčnost.

6.7 Ključnega pomena je, da načrt EU za okrevanje temelji na sodelovanju socialnih partnerjev na vseh ravneh in da so ti vanj vključeni. Socialni dialog je ključni instrument trdnega upravljanja v kriznih obdobjih. Posvetovanja in razprave na tristranski ravni zagotavljajo kakovostnejše oblikovanje politik za odziv na krizo, vključujejo socialne partnerje v izvajanje in gradijo zaupanje med njimi, da bodo težave odpravljene. Hkrati se tako podpira socialna kohezija in krepi odpornost naših gospodarstev. Pregled posledic krize za delavce, podjetja in lokalne skupnosti se izvaja skupaj z lokalnimi oblastmi in je ključen za sprejetje dogovorjenih začasnih ukrepov ter za doseg soglasja glede srednje- in dolgoročnih načrtov okrevanja.

6.8 Opredeliti je treba srednje- in dolgoročne nacionalne načrte za dodeljevanje evropskih sredstev, pri čemer ta sredstva ne smejo biti razdrobljena in s tem razpršena, upoštevati pa je treba tudi šibkosti, ki so se pojavile v izrednih razmerah, in naraščanje neenakosti v družbi.

6.9 V nekaterih državah EU se je socialni dialog izkazal za učinkovitega pri hitrem in uspešnem sprejemanju odločnih izrednih ukrepov, ki naj bi podjetjem pomagali preživeti ter tako ohraniti delovna mesta in **ljudi obdržati na trgu dela**. Prispeval je k zagotavljanju shem skrajšanega delovnega časa, s katerimi se blažijo posledice za zaposlovanje, in k varnosti načrtovanja za delavce in podjetja v fazi okrevanja.

6.10 Vendar pa najbolj ranljive skupine v nekaterih državah članicah, kot so osebe z nestandardnimi oblikami zaposlitve, samozaposlene osebe in neprijavljeni delavci, niso imele dostopa do ukrepov zaščite in so v nevarnosti, da zdrsnejo v revščino, kar poslabšuje izredne socialne razmere.

6.11 EU lahko dolgoročno podpre države članice in socialne partnerje tako, da prekliče strukturne reforme, ki zmanjšujejo varstvo zaposlitve, ustvari več manevrskega prostora za kolektivna pogajanja in okrepi institucije trga dela. EU bi morala tudi obravnavati nujne izzive, kot so dolgotrajna brezposelnost, prehod na zelene in digitalizirane procese ter izpopolnjevanje in preusposabljanje za spodbujanje zaposljivosti, hkrati pa poskrbeti za ustrezen regulativni okvir za različne oblike dela.

6.12 Tudi boljše sodelovanje med Komisijo, nacionalnimi vladami, delodajalci in sindikati lahko prispeva k temu, da se bodo sistemi socialne zaščite bolje odzivali na spreminjajoče se gospodarske in družbene razmere v Evropi ter bodo zajeli tudi tiste ranljive skupine, ki so danes izključene. V okviru Sveta za zaposlovanje, socialno politiko, zdravje in varstvo potrošnikov (EPSCO) bi bilo treba izboljšati evropski semester, da bi bolje podpiral države članice, in sicer z novo preglednico kazalnikov za merjenje napredka pri izvajanju dogovorjenih politik in doseganju skupnih ciljev na evropski ravni. V teh težkih časih sta za trajnostno okrevanje naših gospodarstev in krepitev našega evropskega socialnega modela ključna odločnost in odgovornost vseh javnih organov na ravni EU in nacionalni ravni, pa tudi odločnost in odgovornost socialnih partnerjev in drugih akterjev na socialnem področju na vseh ravneh.

6.13 Evropska komisija je v sporočilu Evropski semester 2020: priporočila za posamezne države ⁽⁵²⁾ navedla priporočila vsem državam članicam v zvezi s pandemijo COVID-19. V uvodnem delu je opozorila na pomen dobro delujočega socialnega dialoga, ki je ključen za zagotovitev, da bodo sprejeti ukrepi uspešni, vključujoči in trajnostni. Priznati je treba, da sta bila v nekaterih državah članicah socialni dialog in vključevanje socialnih partnerjev ter organizacij civilne družbe med krizo zaradi COVID-19 oslABLJENA ali omejena ⁽⁵³⁾. Tri države članice – Madžarska, Poljska in Romunija – so zato prejele priporočilo, **naj zagotovijo ustrezno in učinkovito vključevanje socialnih partnerjev in zainteresiranih strani v oblikovanje politik**. EESO poziva Komisijo, naj pozorno spremlja in ocenjuje izvajanje priporočil za te države.

6.14 Komisija bi morala – na primer z instrumenti poročanja – zagotoviti in spremljati, da države članice v celotnem procesu semestra ter med pripravo nacionalnih načrtov okrevanja vodijo učinkovit socialni dialog z zainteresiranimi stranmi na nacionalni ravni, da se zagotovi učinkovito spremljanje in izvajanje na podlagi širokega sprejemanja odgovornosti.

6.15 Izredno pomembno je tudi **zagotoviti, da se zmogljivosti socialnih partnerjev zaradi koronavirusne krize ne bodo zmanjšale**. EU bi morala razmisliti o vseh potrebnih ukrepih, vključno s finančno pomočjo, da bi podprla krepitev zmogljivosti socialnih partnerjev, tako za dejavnosti kot strukture v okviru socialnega dialoga. Evropski socialni partnerji so Evropski komisiji poslali skupen predlog ⁽⁵⁴⁾ o oblikovanju novega finančnega instrumenta za podporo izrednim dejavnostim, ki jih izvajajo med krizo zaradi COVID-19.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽⁵²⁾ Sporočilo Komisije COM(2020) 500 final, 20. 5. 2020: Evropski semester 2020: priporočila za posamezne države.

⁽⁵³⁾ Informativno gradivo konfederacije ETUC: *Workers' Information, consultation and participation* (Obveščanje delavcev, posvetovanje z njimi in udeležba), 15. maj 2020.

⁽⁵⁴⁾ Skupni predlog medsektorskih evropskih socialnih partnerjev o oblikovanju posebnega finančnega instrumenta za podporo socialnim partnerjem med krizo zaradi COVID-19 z dne 10. aprila 2020, naslovljen na izvršnega podpredsednika Komisije Valdisa Dombrovskisa ter evropskega komisarja za delovna mesta in socialne pravice Nicolasa Schmita.

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

555. PLENARNO ZASEDANJE EVROPSKEGA EKONOMSKO-SOCIALNEGA ODBORA, 27. 10.
2020–29. 10. 2020

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 168/2013 glede posebnih ukrepov za vozila kategorije L iz zaključka serije kot odziv na izbruh COVID-19

(COM(2020) 491 final – 2020/0251 (COD))

(2021/C 10/04)

Poročevalec: **Christophe LEFÈVRE**

Zaprosilo	Svet Evropske unije, 14. 9. 2020 Evropski parlament, 14. 9. 2020
Pravna podlaga	člen 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo
Sklep predsedstva	15. 9. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	220/3/18

1. Sklepi in priporočila

1.1 Kriza zaradi COVID-19 je leta 2020 skoraj povsem ustavila prodajo motornih koles. Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) je zato preučil predlog uredbe Evropske komisije, ki bi proizvajalcem motornih koles, ki izpolnjujejo standard Euro 4, omogočila, da vozila, ki so bila na zalogi 15. marca 2020, prodajajo tudi po 1. januarju 2021.

1.2 S 1. januarjem 2021 se uvaja obvezni standard Euro 5, kar pomeni omejitev možnosti prodaje celotne zaloge vozil, ki okolje onesnažujejo bolj kot to dopušča standard Euro 5.

1.3 EESO ugotavlja, da začetek izvajanja obveznosti prodaje motornih koles, ki izpolnjujejo standard Euro 5, in prenehanje proizvodnje vozil po standardu Euro 4 v tem predlogu nikakor nista vprašljiva.

1.4 EESO podpira predlog uredbe kot ustrezen in uravnotežen ukrep za boj proti gospodarskim posledicam krize zaradi COVID-19 in dragi ukinitvi vozil, ki izpolnjujejo standard Euro 4.

1.5 Predlog vzpostavlja ravnovesje med zagotavljanjem pravilnega delovanja notranjega trga, ki ga je resno ogrozila pandemija COVID-19, in nadaljnimi prizadevanji za zmanjšanje vpliva cestnega prometa na okolje.

2. Vsebina predloga Komisije

2.1 Pandemija COVID-19 je prizadela sektor motornih koles, saj je zaradi ukrepov omejitve gibanja prišlo do občutnega zmanjšanja povpraševanja in povečanja zalog vozil. Običajno se med marcem in julijem opravi 60 % prodaje. Zaradi tega se proizvajalci težje držijo nekaterih rokov iz Uredbe (EU) št. 168/2013 ⁽¹⁾ Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. januarja 2013.

2.2 V skladu z navedeno uredbo se bodo omejitve emisij onesnaževal stopnje Euro 5 začele uporabljati 1. januarja 2021, kar pomeni, da bodo od tega datuma na trg Unije lahko dana le vozila, ki izpolnjujejo zahteve standarda Euro 5.

2.3 Določbe te uredbe glede vozil kategorije L iz zaključka serije proizvajalcem omogočajo, da na trgu še naprej dajejo na voljo omejen delež vozil, katerih začetek uporabe (EU-homologacija) ni več veljaven.

2.4 Kljub temu, da ta uredba predvideva možnost, da proizvajalci prodajajo vozila kot vozila iz „zaključka serije“, je to v vsaki državi članici omejeno na največ 10 % povprečnega števila vozil, prodanih v prejšnjih dveh letih, ali 100 vozil. Po podatkih virov v tej industriji pa naj bi bilo marca 2020 na zalogi približno 553 700 vozil, ki izpolnjujejo standard Euro 4. Glede na 98-odstotno zmanjšanje prodaje in število vozil na zalogi obstoječe določbe o zaključku serije niso ustrezen mehanizem za reševanje nastalega položaja.

2.5 Namen predloga je uvesti odstopanje, ki bi proizvajalcem omogočilo, da izključno v letu 2021 dajo na trg vozila iz zaključka serije, ki izpolnjujejo standard Euro 4 in so bila 15. marca 2020 na zalogi, v večjem obsegu, kot je določeno v prvotni uredbi.

2.6 Ta predlog bo sicer odložil ukinitve prodaje vozil, ki bolj onesnažujejo okolje kot nova generacija, vendar bo ta prožnost omejena na vozila, ki so bila v času omejitve gibanja že proizvedena. Poleg tega se bo preprečilo nepotrebno uničenje vozil, ki bi bila, če ne bi bilo krize, dana na trg. Ta predlog ne bo odložil začetka veljavnosti stopnje Euro 5 za vsa na novo proizvedena vozila, ki ostaja 1. januar 2021.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO ponovno izraža podporo vsem pobudam, katerih cilj je zmanjšanje emisij onesnaževal in izboljšanje kakovosti zraka, zlasti pa uvedbo emisijskih standardov, znanih kot standardi Euro, v prometni sektor. Bistveno je omejiti emisije onesnaževal, kot so ogljikov monoksid, dušikovi oksidi, ogljikovodiki in mikrodenci.

3.2 EESO je v mnenju o predlogu uredbe o homologaciji in tržnem nadzoru dvo- ali trikolesnih vozil in štirikolesnikov ⁽²⁾, ki je bilo soglasno sprejeto 19. januarja 2011, pozdravil rok ⁽³⁾, ki ga je Evropska komisija predlagala za uvedbo novih okoljskih stopenj Euro.

3.3 EESO priznava, da je pandemija COVID-19 velik izziv za veliko večino evropskih gospodarskih sektorjev, zlasti za sezone trge, kot je prodaja motornih koles, na katere so še posebej vplivali ukrepi omejitve gibanja, uvedeni v visoki sezoni.

3.4 To proizvajalcem ni omogočilo prodaje zadovoljive količine vozil, ki izpolnjujejo standard Euro 4, katerega veljavnost poteče 31. decembra 2020. Po presoji EESO določbe o vozilih zaključka serije v sedanji obliki ne bodo nudile ustrezne podpore industriji motornih koles za ublažitev gospodarskih posledic krize.

⁽¹⁾ Uredba (EU) št. 168/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. januarja 2013 o odobritvi in tržnem nadzoru dvo- ali trikolesnih vozil in štirikolesnikov.

⁽²⁾ COM(2010) 542 final; mnenje EESO: UL C 84, 17.3.2011, str. 30.

⁽³⁾ Glej opombo 2.

3.5 Zato EESO meni, da je treba najti ustrezno rešitev za težave, s katerimi se sooča sektor motornih koles, pri tem pa najti ravnotežje med potrebo po prodaji vozil, ki so na zalogi od 15. marca 2020, in nujno zagotovitvijo, da se začetek veljavnosti standarda Euro 5 ne odloži in da začne veljati 1. januarja 2021.

3.6 EESO zato podpira uvedbo posebnih ukrepov za vozila kategorije L iz zaključka serije za leto 2021, ki so po mnenju EESO ustrezen in uravnotežen ukrep za pravilno delovanje notranjega trga ob stalnih prizadevanjih za zmanjšanje vpliva cestnega prometa na okolje.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2014/65/EU glede zahtev po informacijah, upravljanja produktov in omejitev pozicij za podporo okrevanju po pandemiji COVID-19

(COM(2020) 280 final – 2020/0152 (COD))

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2017/1129 v zvezi s prospektom EU za okrevanje in ciljno usmerjenimi prilagoditvami za finančne posrednike, da bi se podprlo okrevanje po pandemiji COVID-19

(COM(2020) 281 final – 2020/0155 (COD))

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2017/2402 o določitvi splošnega okvira za listinjenje in o vzpostavitvi posebnega okvira za enostavno, pregledno in standardizirano listinjenje kot pomoč pri okrevanju po pandemiji COVID-19

(COM(2020) 282 final – 2020/0151 (COD))

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 575/2013 v zvezi s prilagoditvami okvira za listinjenje za podporo okrevanju gospodarstva v odziv na pandemijo COVID-19

(COM(2020) 283 final – 2020/0156 (COD))

(2021/C 10/05)

Glavni poročevalec: **Giuseppe GUERINI**

Zaprosilo	Svet Evropske unije, 27. 8. 2020 (COM(2020) 281 final, COM(2020) 282 final in COM(2020) 283 final) Evropski parlament, 14. 9. 2020 (COM(2020) 281 final, COM(2020) 282 final in COM(2020) 283 final) Evropska komisija, 23. 9. 2020 (COM(2020) 280 final)
Pravna podlaga	člena 114 in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	246/0/8

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) odobrava in podpira predloge o spremembi direktive o trgih finančnih instrumentov, vključene v sveženj o okrevanju kapitalskih trgov, ki ga obravnava v tem mnenju. Namen teh sprememb je bistveno poenostaviti dokumentacijo in obveznosti, povezane z ureditvijo finančnih trgov, zlasti določb Direktive 2014/65/EU o trgih finančnih instrumentov (MiFID II). Ker pa je sveženj sprememb prvotno zajemal štiri različne akte o spremembi, se v tem mnenju obravnava predlog poenostavitve kot celota, ki ni bila zasnovana le za poenostavitev direktive MiFID II, temveč bolj splošno za zmanjšanje upravnega bremena za bančne in finančne subjekte, s čimer bi sprostili sredstva za naložbe v oživitve gospodarstva.

1.2 EESO podpira predloge Komisije in se strinja s cilji reformnega svežnja, ki ga je ta predlagala. Res se je nujno čimbolj potruditi za prenovo predpisov s ciljem spodbujanja: (i) naložb v realno gospodarstvo; (ii) zagotavljanja posojil posameznikom ter malim in srednjim podjetjem; (iii) dokapitalizacije evropskih podjetij in krepitev vloge trgov vrednostnih papirjev.

1.3 EESO pozdravlja poenostavitev nekaterih obveznosti, določenih v finančnih predpisih za kvalificirane nasprotnne stranke in profesionalne vlagatelje, in se pridružuje subjektom iz bančnega sektorja, ki so v zvezi s tem že izrazili podporo.

1.4 EESO kot predstavnik potrošnikov in civilne družbe opozarja, da je treba zaščititi tudi varčevalce in neprofesionalne vlagatelje, ter pozdravlja odločitev Komisije, da se bo s ciljno usmerjenimi spremembami finančni ureditvi še naprej namenjala veliko pozornosti, da bi se vzpostavilo ustrezno ravnovesje med potrebami vlagateljev različnih kategorij. Poenostavitev predpisov namreč ne sme zmanjšati varstva manj izkušenih varčevalcev in vlagateljev, ki jih je treba jasno ločiti od profesionalnih subjektov.

1.5 EESO podpira cilj Komisije glede zmanjšanja stroškov zagotavljanja skladnosti in izogibanja trošenju materialnih virov z bistvenim zmanjšanjem količine papirne dokumentacije, povezane z naložbami, in njeno nadomestitvijo z digitalnimi orodji, ki zagotavljajo hitrejšo in zanesljivejšo komunikacijo med subjekti in strankami, boljše shranjevanje dokumentacije in večjo okoljsko trajnost.

1.6 EESO pozdravlja zlasti cilj glede poenostavitve listinjenja nedonosnih izpostavljenosti. Tovrstna sprememba predpisov bankam namreč omogoča razbremenitev bilanc in povečanje posojilne zmogljivosti v času, ko je ta ključnega pomena.

1.7 EESO torej meni, da bi morali biti ukrepi Komisije celo širši in odločnejši od predlaganih. Veljaven regulativni okvir za zavarovanje slabih posojil je bil oblikovan pred pandemijo in zaradi svojih togosti lahko v sedanjih gospodarskih razmerah, ki jih zaznamuje pandemija, slabo vpliva na realno gospodarstvo, zlasti na mala in srednja podjetja.

1.8 Te togosti, zlasti tiste, ki se nanašajo na roke, v katerih banke opravljajo prodaje nedonosnih izpostavljenosti, je treba skrbno obvladovati, da predlagana poenostavitev ne bi pretirano koristila tistim, ki so specializirani za obravnavo slabih posojil, kar bi podjetjem v realnem gospodarstvu prineslo (dodatne) težave, če bi banke morale takšna posojila opustiti v prekratnem časovnem okviru.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Sveženj predlogov sprememb finančnih predpisov, ki ga je Evropska komisija predlagala 24. julija 2020, dopolnjuje niz ukrepov, ki so bili v preteklih mesecih sprejeti na področju bančništva in financ z namenom spodbuditve učinkovitega okrevanja po krizi zaradi pandemije COVID-19.

2.2 Prvi niz ukrepov, ki sestavljajo to strategijo, se je nanašal na bančni sektor in je vključeval predlog glede podpore pri zagotavljanju bančnih posojil družinam in podjetjem v vsej EU, da bi ublažili negativne učinke na ponudbo in povpraševanje, do katerih je zaradi pandemije prišlo v različnih proizvodnih sektorjih.

2.3 Spremembe, ki jih prinaša sveženj ukrepov z dne 24. julija, pa se nanašajo na kapitalske trge in so namenjene spodbujanju naložb, povečanju kapitalizacije podjetij in okrepitvi zmogljivosti bank za financiranje gospodarskega okrevanja.

2.4 Sveženj, ki ga je predlagala Komisija, vključuje posebne spremembe za poenostavitev štirih pomembnih aktov o bančni in finančni ureditvi, in sicer direktive o trgih finančnih instrumentov (MiFID II), uredbe o prospektu, uredbe o listinjenju in uredbe o kapitalskih zahtevah (CRR). Čeprav se to mnenje osredotoča na direktivo MiFID II, je pomembno izraziti mnenje o celotnem svežnju, saj se učinkovitost in uporabnost pobude Komisije lažje ocenita, če se obravnava v celotnem okviru sprememb.

2.5 Ukrepi za poenostavitev zahtev po informacijah iz direktive MiFID II so že načrtovani za leti 2021 in 2022 in Komisija je v zvezi s tem že opravila javno posvetovanje. EESO meni, da je treba te spremembe uvesti prej, da bi v tem obdobju, ki je ključno za evropsko gospodarstvo, hitro zmanjšali stroške zagotavljanja skladnosti, povezane z izvajanjem določb direktive MiFID II.

2.6 S predlaganimi spremembami Uredbe (EU) 2017/1129 o prospektu, in sicer s spodbujanjem „prospekta EU za okrevanje“ in ciljno usmerjenimi prilagoditvami za finančne posrednike, zajetimi v svežnju, ki ga predlaga Evropska komisija, se uvajajo poenostavitve za omejitev dolžine informativnih prospektov, ki so lahko zdaj dolgi tudi več kot 100 strani, na 30 strani.

2.7 S spremembami uredbe o listinjenju in uredbe o kapitalskih zahtevah želi Komisija izboljšati orodja, ki jih ima na voljo bančni sistem Evropske unije, z namenom okrepitve zmogljivosti tega sistema za financiranje realnega gospodarstva. Ti ukrepi se navezujejo na predhodni predlog Evropske komisije o spremembi Uredbe (EU) št. 575/2013 in Uredbe (EU) 2019/876 v odziv na pandemijo COVID-19.

2.8 Predlog Komisije se osredotoča zlasti na listinjenje slabih posojil in skuša omogočiti preoblikovanje nedonosnih posojil v vrednostne papirje, s katerimi se trguje. Listinjenje naj bi tako omogočilo, da se sprosti bančni kapital za dodatna posojila, s čimer bi se več vlagateljem omogočilo, da financirajo gospodarsko okrevanje.

2.9 Na splošno je cilj predlogov Komisije učinkovito poenostaviti dokumentacijo, povezano z naložbami, da bi se zmanjšala upravna bremena in sprostila sredstva, ki jih je treba vložiti v hitro gospodarsko okrevanje.

3. Posebne in splošne pripombe

3.1 EESO pozdravlja pobude Komisije in podpira njihove cilje. Sprejeti je namreč treba vse regulativne ukrepe za spodbujanje: (i) naložb v realno gospodarstvo; (ii) zagotavljanja posojil posameznikom ter malim in srednjim podjetjem; (iii) dokapitalizacije evropskih podjetij in okrepitev vloge trgov vrednostnih papirjev v zvezi s ciljem okrevanja.

3.2 EESO pozdravlja namero zmanjšanja nekaterih obveznosti iz finančnih predpisov, ki se uporabljajo zlasti za kvalificirane nasprotne stranke in profesionalne vlagatelje. V zvezi s tem so subjekti iz bančnega sektorja že pozdravili cilj poenostavitve, ki ga želi doseči Komisija.

3.3 EESO v vlogi predstavnika potrošnikov in civilne družbe, pozdravlja odločitev glede nadaljnega zagotavljanja visoke ravni ureditve, ki ščiti potrošnike in neprofesionalne vlagatelje, da bi se vzpostavilo ustrezno ravnovesje med različnimi potrebami. Jasno je namreč, da poenostavitev predpisov ne sme privedi do manjšega varstva varčevalcev in manj izkušenih vlagateljev, ki jih je treba jasno ločevati od profesionalnih subjektov in kvalificiranih nasprotnih strank.

3.4 EESO na splošno upa, da bi v skladu z navedbami iz nedavnega poročila foruma na visoki ravni o uniji kapitalskih trgov prišlo do obsežnega pregleda predpisov EU z bančnega in finančnega področja, namenjenega odpravi podvajanja in neskladij pri urejanju tega sektorja, zlasti zamenjavi določb (oblikovanih z namenom zaščite varčevalcev), ki so se sčasoma izkazale za neučinkovite, drage in neugodne tako za finančne subjekte kot za vlagatelje.

3.5 EESO podpira tudi cilj Komisije glede zmanjšanja stroškov zagotavljanja skladnosti in porabe materialnih virov z bistvenim zmanjšanjem količine papirne dokumentacije in njeno nadomestitvijo z digitalnimi oblikami komunikacije. Digitalna orodja lahko namreč dejansko zagotovijo hitrejšo in zanesljivejšo komunikacijo med subjekti in strankami, boljše shranjevanje dokumentov za daljši čas in večjo okoljsko trajnost.

3.6 EESO podpira tudi poenostavitev informacij o stroških in dajatvah, povezanih z naložbami, v okviru katere se ravni zahtev po informacijah razlikujejo na podlagi tega, ali so nasprotne stranke kvalificirane ali ne. Tudi v zvezi s tem specifičnim vidikom si je treba prizadevati za vzpostavitev ustreznega ravnovesja med potrebami po poenostavitvi in potrebami po primerni zaščiti varčevalcev in neprofesionalnih vlagateljev.

3.7 EESO med pomembnejšimi vidiki predloga o spremembi direktive MiFID II izpostavlja vidike, povezane z omejitvami in zavarovanjem v primeru naložb v izvedene finančne instrumente na področju energije; vendar pa meni, da bi bilo koristno, če bi ukrep za uvedbo izvzetja glede varovanja pred tveganjem za izvedene finančne instrumente na energente vključeval oblike spodbud za naložbe v energijo iz obnovljivih virov.

3.8 EESO pozdravlja odločitev Komisije, da potrdi pravila, ki omejujejo zavarovanje z uporabo finančnih instrumentov, ki izhajajo iz naložb v kmetijske proizvode, namenjene za prehrano ljudi. Čeprav je pomembno in nujno zagotoviti razvoj novih trgov s spodbujanjem naložb tudi s finančnimi instrumenti, je treba kmetijskim proizvodom, ki so opredeljeni kot pomembni, nameniti posebno pozornost, da bi se na primer izognili temu, da se nagradjuje njihova uporaba, ki ni prehranska.

3.9 EESO pozdravlja dejstvo, da predlagane spremembe vključujejo poenostavitev vseh prospektov ter informativnih in rednih poročil, s čimer bi se lahko dosegli prihranki, potrebni za spodbujanje alternativnih naložb, tudi zaradi večje uporabe digitalnih orodij.

3.10 Pozitivno je tudi skrajšanje informativnih prospektov, saj se tako zmanjšajo stroški zagotavljanja skladnosti v zvezi z dokumenti, ki so se v praksi pogosto izkazali kot predolgi in težko razumljivi za manj izkušene varčevalce. EESO torej upa na dvojno poenostavitev, in sicer tako v zvezi z materialnimi viri, ki se porabljajo za izpolnjevanje zahtev po informacijah, kot v zvezi s sporočanjem informacij, pomembnih za varčevalce.

3.11 Celovita poenostavitev sektorja, ki je dobro povzeta v novem modelu prospekta EU za okrevanje, bi lahko namreč podprla likvidnostni priliv za podjetja in obnovitev ravni kapitala, katerega obseg se je zmanjšal med pandemijo COVID-19. To bi tudi podjetjem z majhno ali srednje veliko tržno kapitalizacijo omogočilo izdajo novih delnic in posledično boljši dostop do kapitala, ne da bi se s tem odpovedali potrebni zaščiti varčevalcev.

3.12 Sprememba, v skladu s katero se prag za izvzetje iz obveznosti objave prospekta v primeru ponudb nelastniških vrednostnih papirjev, ki jih podjetja zberejo prek kreditnih institucij, s 75 milijonov EUR zviša na 150 milijonov EUR, je posebej koristna za spodbujanje aktivne vloge bank in kreditnih institucij v procesu okrevanja. V skladu s predlogom Komisije je to zvišanje praga za izvzetje iz obveznosti objave prospekta začasno. EESO sicer meni, da bi bilo treba ta ukrep v primeru, da bi omogočil učinkovito diverzifikacijo oblik financiranja podjetij ter mala in srednja podjetja približal kapitalskim trgom, izvajati tudi po koncu krize.

3.13 EESO pozdravlja cilj glede poenostavitve listinjenja s prožnejšo bonitetno obravnavo listinjenja slabih posojil, kar bo bankam omogočilo delno razbremenitev bilanc in okrepilo njihovo posojilno zmogljivost. Zelo je treba sicer paziti, da ta poenostavitev ne bi bila koristna le za družbe, specializirane za obravnavo slabih posojil, in da se podjetja v primeru, da bi banke svoja slaba posojila prenesle prehitro, ne bi znašla v še večjih težavah.

3.14 V zvezi s predlogi glede listinjenja slabih posojil se EESO sicer strinja s ciljem, na katerem temeljijo predlogi Komisije, a meni, da bi moral biti predlog širši.

3.15 Najnovejši predlogi Komisije namreč predvidevajo uvedbo posebnih predpisov o nedonosnih izpostavljenostih, da bi te izpostavljenosti z nekaterih vidikov razlikovali od donosnih posojil, kar je ustrezen ukrep. Vseeno je treba izpostaviti, da je celoten veljavni regulativni okvir za slaba posojila nekoliko tog, kar lahko močno vpliva na realno gospodarstvo, zlasti na mala in srednja podjetja, predvsem v sedanjih gospodarskih razmerah, ki jih zaznamuje pandemija.

3.16 Pri tem velja omeniti zlasti uredbo o varovalnem mehanizmu za nedonosne izpostavljenosti, ki za delne odpise slabih posojil zastavlja omejujoče roke, medtem ko dejanska ekonomska vrednost garancij za te kredite šteje malo (ali sploh nič). Ta okvir je bil že pred pandemijo težko združljiv z dejanskimi razmerami na sekundarnem trgu slabih posojil, zato si je enostavno predstavljati, da bo v gospodarskih razmerah po pandemiji postal še bolj problematičen. Krivulje rezervacij iz uredbe o varovalnem mehanizmu za nedonosne izpostavljenosti bi bilo torej treba vsaj začasno prenehati uporabljati ali jih spremeniti. Poudarjamo tudi, da bi bilo treba pravilo 90 dni za „zaostala plačila“ začasno omiliti v času izrednih razmer zaradi COVID-19, da bi se izognili negativnemu socialnemu učinku tako kratkega roka.

3.17 EESO se zaveda, da je namen predlaganega svežnja sprememb za olajšanje okrevanja kapitalskega trga, ki ga je predstavila Evropska komisija, ublažiti posledice pandemije COVID-19, vendar ne smemo pozabiti, da določbe o minimalnem kritju izgub za nedonosne izpostavljenosti iz Uredbe (EU) 2019/630 Evropskega parlamenta in Sveta trenutno ne zadostujejo za obvladovanje gospodarskih učinkov pandemije in bi jih bilo zato treba začasno omiliti.

3.18 Poleg predlogov Komisije glede olistinjenih posojil je treba povečati učinkovitost obravnave slabih posojil, ki jih specializirani subjekti in finančne ustanove odkupijo brez listinjenja, glede na stanje, ki ga omogočajo sedanja bonitetna pravila, in sicer z izboljšanjem člena 127 uredbe o kapitalskih zahtevah. Veljavni regulativni okvir ima namreč paradoksalno odvrčilen učinek zaradi pretirane porabe kapitala finančnih subjektov, ki na sekundarnem trgu odkupujejo slaba posojila.

3.19 To pomeni prednost za sklade, ki so specializirani za odkupovanje slabih posojil in so v določenih primerih v lasti neevropskih finančnih subjektov, za katere se regulativni okvir EU in določbe uredbe o kapitalskih zahtevah ne uporabljajo. Tako pride do paradoksa in kršitve načela „enaka pravila za enako tveganje“, saj lahko zaradi precejšnje pozornosti, ki jo je EU namenila notranji regulaciji, prednost dobijo subjekti, ki delujejo na evropskem enotnem trgu, a imajo svoj sedež in kapital zunaj EU ter so zato vsaj deloma izvzeti iz njenega sistema predpisov.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2016/1011 v zvezi z izvzetjem nekaterih referenčnih deviznih tečajev iz tretjih držav in določitvijo nadomestnih referenčnih vrednosti za nekatere referenčne vrednosti, ki bodo prenehale

(COM(2020) 337 final – 2020/0154 (COD))

(2021/C 10/06)

Glavni poročevalec: **Christophe LEFÈVRE**

Zaprosilo	Svet Evropske unije, 28. 8. 2020 Evropski parlament, 14. 9. 2020
Pravna podlaga	člena 114 in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Sklep predsedstva	14. 7. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	244/0/7

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) v skladu s priporočili iz svojih predhodnih mnenj⁽¹⁾ in zlasti ob seznantitvi z ukinitvijo objavljanja LIBOR⁽²⁾ pozdravlja predloge Evropske komisije v zvezi z izvzetjem nekaterih referenčnih deviznih tečajev iz tretjih držav in določitvijo nadomestnih referenčnih vrednosti za nekatere referenčne vrednosti, ki bodo prenehale. Namen teh predlogov je zagotoviti kontinuiteto načinov delovanja finančnih subjektov v uniji kapitalskih trgov.

1.2 Ti predlogi niso le neposreden odziv na posledice prenehanja LIBOR in izstopa Združenega kraljestva iz Evropske unije, temveč predvidevajo tudi vključitev položaja referenčnih vrednosti držav, katerih valute niso prosto zamenljive, s čimer prispevajo tudi k doseganju širših ciljev.

1.3 EESO meni, da morajo biti za dobro delovanje unije kapitalskih trgov ti trgi varni, stabilni in odporni na pretrese. V tem smislu bo imela ukinitve LIBOR zelo velike gospodarske posledice, saj v znatnem številu pogodb ni rezervne določbe za primer ukinitve sklicevanja na LIBOR do konca leta 2021.

1.4 Bistveno je torej prednostno sprejeti nadomestilo za sklicevanje na LIBOR. EESO hkrati pozdravlja predlog Evropske komisije, da se v ta proces vključijo nacionalni organi, in sicer s sprejetjem uredbe EU, s katero bo odpravljeno tveganje neskladij med zakonodajami, ki jih je zaznati pri prenosu direktiv.

1.5 EESO je zadovoljen, da bo s predlaganimi spremembami uredbe o referenčnih vrednostih uvedeno zakonsko pooblastilo, v skladu s katerim Evropska komisija določi nadomestno stopnjo, kadar se referenčna vrednost, katere prenehanje bi povzročilo znatne motnje v delovanju finančnih trgov v Uniji, preneha objavljati.

⁽¹⁾ Reforma Evropskega sistema finančnega nadzora (ESFS) (UL C 227, 28.6.2018, str. 63), Trajnostno financiranje: taksonomija in referenčne vrednosti (UL C 62, 15.2.2019, str. 103) in Evropski sistem finančnega nadzora (ESFS) – spremenjeni predlog za boj proti pranju denarja (UL C 110, 22.3.2019, str. 58).

⁽²⁾ Obrestna mera LIBOR (London Interbank Offered Rate – londonska medbančna obrestna mera) je mednarodno priznana glavna referenčna obrestna mera, ki se uporablja za izračun stroškov medbančnega posojanja.

1.6 Pozdravlja tudi dejstvo, da bo zakonsko predpisana nadomestna stopnja po zakonu nadomestila vsa sklicevanja na „referenčno vrednost, ki bo prenehala“ v vseh pogodbah, ki jih sklene v EU nadzorovani subjekt.

1.7 V zvezi s pogodbami, ki ne vključujejo v EU nadzorovanega subjekta, EESO meni, da je prav, da se države članice spodbuja, naj sprejmejo nacionalne zakonsko predpisane nadomestne stopnje.

1.8 EESO se strinja tudi s tem, da morajo za spremljanje primernosti tega novega izvzetja pristojni organi in nadzorovani subjekti redno poročati Komisiji o uporabi izvzetih referenčnih vrednosti v podjetjih EU in o spremembah v bilancah stanja nadzorovanih subjektov z vidika izpostavljenosti nihanju valut tretjih držav.

1.9 Ta odločitev je v skladu s priporočili Odbora za finančno stabilnost ⁽³⁾, vendar se EESO zdi vprašljivo dejstvo, da je z vidika svetovne dejavnosti Evropska unija kot kaže edina jurisdikcija, ki skuša urejati mehanizem delovanja referenčnih vrednosti promptnih deviznih tečajev.

1.10 EESO seveda priporoča spremljanje izvajanja te uredbe in njene uporabe na finančnih trgih. Po mnenju EESO je bistveno, da predvidena pravila zagotavljajo oprijemljiv in neposreden prispevek k doseganju ciljev ter koristijo vsem zainteresiranim stranem v vseh državah članicah.

2. Ozadje

2.1 Delovni program Komisije za leto 2020 predvideva pregled uredbe o finančnih referenčnih vrednostih, na podlagi katerih se določi znesek, ki se izplača v okviru finančnega instrumenta ali finančne pogodbe, ali vrednost finančnega instrumenta. Namen uredbe o referenčnih vrednostih je z določitvijo standardov upravljanja in kakovosti podatkov za referenčne vrednosti, na katere se sklicujejo finančne pogodbe, okrepiti zaupanje udeležencev na kapitalskih trgih v indekse, ki se uporabljajo kot referenčne vrednosti v Uniji. Prispeva k prizadevanjem Komisije za dokončanje unije kapitalskih trgov.

2.2 Uredba o referenčnih vrednostih uvaja zahtevo po pridobitvi dovoljenja za upravljavce finančnih referenčnih vrednosti in zahteve za osebe, ki prispevajo vhodne podatke za izračun referenčne vrednosti, ureja pa tudi uporabo teh finančnih referenčnih vrednosti. Pravila uredbe o referenčnih vrednostih zahtevajo, da v EU nadzorovani subjekti (kot so banke, investicijska podjetja, zavarovalnice, kolektivni naložbeni podjemi za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje – KNPVP) uporabljajo samo tiste indekse, katerih upravljavec ima dovoljenje. Referenčne vrednosti, ki se upravljajo v tretjih državah, se lahko v EU uporabljajo samo na podlagi postopka ugotavljanja enakovrednosti, priznanja ali odobritve.

2.3 Uredba o referenčnih vrednostih se uporablja od januarja 2018. Vendar lahko udeleženci na trgu EU še naprej uporabljajo referenčne vrednosti, ki se upravljajo v državi zunaj Unije, ne glede na to, ali je bila sprejeta odločitev o enakovrednosti ali indeks priznan ali odobren za uporabo v Uniji, dokler prehodna ureditev ne preneha veljati konec decembra 2021.

2.4 Prvič, predlagane spremembe iz predloga, ki je predmet tega mnenja EESO, uvajajo zakonsko pooblastilo, v skladu s katerim Evropska komisija določi nadomestno stopnjo, kadar se referenčna vrednost, katere prenehanje bi povzročilo znatne motnje v delovanju finančnih trgov v Uniji, preneha objavljati.

2.5 Drugič, zakonsko predpisana nadomestna stopnja bo po zakonu nadomestila vsa sklicevanja na „referenčno vrednost, ki bo prenehala“ v vseh pogodbah, ki jih sklene v EU nadzorovani subjekt.

2.6 Tretjič, za pogodbe, ki ne vključujejo v EU nadzorovanega subjekta, se države članice spodbuja, naj sprejmejo nacionalne zakonsko predpisane nadomestne stopnje.

⁽³⁾ Mednarodno gospodarsko združenje, ustanovljeno na srečanju skupine G-20. aprila 2009 v Londonu. Združuje 26 nacionalnih finančnih organov (centralne banke, ministrstva za finance itd.) ter več mednarodnih organizacij in skupin, ki razvijajo standarde na področju finančne stabilnosti.

2.7 In končno, za spremljanje primernosti tega novega izvzetja morajo pristojni organi in nadzorovani subjekti redno poročati Evropski komisiji o uporabi izvzetih referenčnih vrednosti s strani podjetij EU in spremembah v bilancah stanja nadzorovanih subjektov z vidika izpostavljenosti nihanju valut tretjih držav.

3. Ugotovitve

3.1 EESO v skladu s priporočili iz svojih predhodnih mnenj ⁽⁴⁾ in zlasti ob seznanitvi z ukinitvijo LIBOR pozdravlja predloge Komisije **v zvezi z izvzetjem nekaterih referenčnih deviznih tečajev iz tretjih držav in določitvijo nadomestnih referenčnih vrednosti za nekatere referenčne vrednosti, ki bodo prenehale**. Namen teh predlogov je ohraniti kontinuiteto načinov delovanja finančnih subjektov v uniji kapitalskih trgov.

3.2 Ti predlogi niso le neposreden odziv na posledice izstopa Združenega kraljestva iz Evropske unije, temveč predvidevajo tudi vključitev položaja referenčnih vrednosti držav, katerih valute niso prosto zamenljive, s čimer prispevajo tudi k doseganju širših ciljev.

3.3 Dejansko omogočajo upoštevanje uporabe referenčnih deviznih tečajev za kritje nestanovitnosti valut tretjih držav ter izplačila pogodb o izvedenih finančnih instrumentih v valuti, ki ni valuta z omejeno zamenljivostjo, zlasti kadar valuta tretje države ni prosto zamenljiva.

3.4 Ta reforma je bistvena za spremljanje radikalnih sprememb, ki jih zaradi brexita doživlja unija kapitalskih trgov v povezavi z bančno unijo, in za zagotovitev delovanja ekonomske in monetarne unije (EMU), pripomore pa tudi k utrjevanju položaja EU in držav članic v spreminjajočem se globalnem okolju.

3.5 V skladu s priporočili Odbora za finančno stabilnost je reforma ključnih referenčnih vrednosti, kot so medbančne obrestne mere IBOR ⁽⁵⁾, ena glavnih prednostnih nalog akcijskega načrta Komisije za unijo kapitalskih trgov.

3.6 Za doseg cilja dobro delujoče unije kapitalskih trgov morajo biti ti trgi varni, stabilni in odporni na pretrese. Zato bo imela ukinitvev LIBOR, čeprav odraža postopno izgubo reprezentativnosti dejanskega tržnega ali gospodarskega stanja, ki naj bi ga meril, zelo velike gospodarske posledice, saj v znatnem številu pogodb ni rezervne določbe za primer ukinitve sklicevanja na LIBOR do konca leta 2021.

3.7 Bistveno je torej prednostno sprejeti nadomestilo za sklicevanje na LIBOR. EESO hkrati pozdravlja predlog Evropske komisije, da se v ta proces vključijo nacionalni organi, in sicer s sprejetjem uredbe EU, s katero bo odpravljeno tveganje neskladij med zakonodajami, ki jih je zaznati pri prenosu direktiv.

3.8 Po mnenju podjetij in skupnosti, s katerimi se je Evropska komisija predhodno posvetovala, sprejetje referenčnih vrednosti prispeva k zagotavljanju čezmejnih transakcij na trgu in utrjevanju enakih konkurenčnih pogojev, zlasti za države z deviznim tečajem, ki je še vedno preveč reguliran.

3.9 Ta sprememba zakonodaje je potrebna, da bi se soočili z zelo velikim sistemskim tveganjem. Pogodbe, ki jih bo prizadelo prenehanje splošno uporabljane referenčne obrestne mere, vključujejo:

- (a) izdaje dolžniških instrumentov s strani nadzorovanih subjektov;
- (b) dolg v bilancah stanja nadzorovanih subjektov;
- (c) posojila;
- (d) depozite in
- (e) pogodbe o izvedenih finančnih instrumentih.

Velik del finančnih pogodb, ki se sklicujejo na splošno uporabljane referenčne obrestne mere, vključuje nadzorovane subjekte, ki spadajo v področje uporabe uredbe o referenčnih vrednostih.

⁽⁴⁾ Reforma Evropskega sistema finančnega nadzora (ESFS) (UL C 227, 28.6.2018, str. 63) Trajnostno financiranje: taksonomija in referenčne vrednosti (UL C 62, 15.2.2019, str. 103) in Evropski sistem finančnega nadzora (ESFS) – spremenjeni predlog za boj proti pranju denarja (UL C 110, 22.3.2019, str. 58).

⁽⁵⁾ Medbančne obrestne mere (Interbank offer rates – IBOR) so sistemsko pomembne referenčne obrestne mere, na katerih temeljijo številne pogodbe v finančnem sektorju.

3.10 Pravna negotovost in morebitne negativne gospodarske posledice zaradi težav pri zmožnosti uveljavljanja sedanjih pogodbenih obveznosti bodo pomenile tveganje za finančno stabilnost v Uniji:

- Potrošnikom, malim, srednjim in velikim podjetjem ter vlagateljem bo moč zagotoviti večjo zaščito, saj ta predlog uvaja različna orodja, da odprava splošno uporabljane medbančne obrestne mere ne bo po nepotrebnem vplivala na zmožnost bančnega sektorja, da zagotovi financiranje podjetjem v EU, in zato ogrozila ključnega cilja unije kapitalskih trgov.
- V zvezi s tem EESO meni, da bi bilo treba v predlogu Komisije preučiti tudi naslednje točke:
 - (i) uvodne izjave in obrazložiteni memorandum se nanašajo na celo vrsto pogodb, ki uporabljajo finančne referenčne vrednosti, vključno s kreditnimi pogodbami (ali podobnimi posojilnimi mehanizmi), ki se sklepajo s pravnimi osebami in drugimi (in ne le s potrošniki); v zvezi s tem opozarjamo na oddelek Področje uporabe zakonsko predpisane nadomestne stopnje;
 - (ii) besedilo predloga Komisije, ki uvaja zakonsko predpisano nadomestitev, tj. člen 23a(2), uporablja pojem „finančne pogodbe“, ki je opredeljen v uredbi o referenčnih vrednostih (člen 3(1)(18)), a se glede na sklicevanje na direktivi 2014/17/EU in 2008/48/ES nanaša samo na kreditne pogodbe, sklenjene s fizičnimi osebami (potrošniki);
 - (iii) EESO meni, da bi bilo za zagotovitev skladnosti med namenom, izraženim v obrazložitvenem memorandumu, in besedilom predloga smiselno analizirati opredelitev pojma „finančna pogodba“ in sklicevanje nanj, da ne bodo zajete le kreditne pogodbe, sklenjene s potrošniki, temveč bo zagotovljena tudi učinkovitost mehanizma zakonsko predpisane nadomestitve tudi v primeru pogodb, sklenjenih z drugimi udeleženci na trgu.
- EESO meni, da bi bilo treba pooblastila za nadomestitev razširiti na vse pogodbe, za katere se uporablja pravo katere od držav članic EU, pa tudi na pogodbe, sklenjene med subjekti s sedežem v EU, za katere se ne uporablja pravo EU, ampak pravo tretje države, ki ne zagotavlja zakonsko določene nadomestitve referenčne vrednosti, ki preneha.
- Predlagane ukrepe je treba obravnavati kot prispevek k „evropskemu gospodarstvu za ljudi“ (delovni program Komisije za leto 2020). Ta pobuda je koristna za posojila bank prebivalstvu, ki temeljijo na merah IBOR, kar je pomemben element gospodarstva, ki služi potrebam prebivalstva.

3.11 Glede na to, da uvodna izjava 10 predloga uredbe navaja, da je treba upoštevati predloge delovnih skupin in da je vsaj v primeru prehoda z obrestne mere Eonia (*Euro Overnight Index Average*) na obrestno mero €STR (*Euro short-term rate*) delovna skupina, ki je to obravnavala, predlagala prehod na €STR + obrestni razmik, EESO meni, da bi bilo smiselno potrditi, da bi bilo treba „nadomestno referenčno vrednost“ razumeti kot novo referenčno vrednost + obrestni razmik.

3.12 EESO meni, da bi bilo smiselno pojasniti izraz „znatne motnje v delovanju finančnih trgov v Uniji“. V zvezi s tem je mogoče na podlagi uvodne izjave 4 sklepati, da prenehanje LIBOR sodi v to kategorijo. Če pa pogledamo v prihodnost in upoštevamo možnost, da v nekem trenutku morda preneha EURIBOR, se zdi primerno ta pojem opredeliti.

3.13 EESO meni, da bi bilo smiselno navesti tudi, v katerih primerih bo Evropska komisija uveljavljala to pravico, na primer kako hitro po izpolnitvi dogovorjenih pogojev bo določena nadomestna referenčna vrednost.

3.14 Smiselno bi bilo pojasniti tudi stopnjo ekstrateritorialnosti pri uporabi tega ukrepa, oziroma navesti, da je mogoče ta ukrep uporabljati neodvisno od prava, ki se uporablja za pogodbo, kadar ima eden od nadzorovanih subjektov sedež v državi članici EU. Tu gre zlasti za pogodbe, sklenjene na podlagi angleškega prava, ki bo od 1. januarja 2021 pravo tretje države, ki je zunaj Evropske unije.

3.15 Reforma uredbe o referenčnih vrednostih je tako pravo orodje za določitev zakonsko predpisane nadomestne stopnje, ki zmanjšuje negativne posledice za pravno varnost in finančno stabilnost, do katerih bi lahko prišlo, če bi se LIBOR ali katera koli druga referenčna vrednost, katere prenehanje bi povzročilo znatne motnje v delovanju finančnih trgov v Uniji, ukinila, ne da bi bila takšna nadomestna stopnja na voljo in vključena v obstoječe pogodbe, ki zajemajo nadzorovane subjekte s področja uporabe uredbe o referenčnih vrednostih.

3.16 Ta odločitev je v skladu s priporočili Odbora za finančno stabilnost, vendar se EESO zdi vprašljivo dejstvo, da je z vidika svetovne dejavnosti Evropska unija kot kaže edina jurisdikcija, ki skuša urejati mehanizem delovanja referenčnih vrednosti promptnih deviznih tečajev.

3.17 EESO seveda priporoča spremljanje izvajanja te uredbe in njene uporabe na finančnih trgih. Po mnenju EESO je bistveno, da predvidena pravila prinašajo oprijemljiv in neposreden prispevek k doseganju ciljev ter koristijo vsem zainteresiranim stranem v vseh državah članicah.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Program znanj in spretnosti za Evropo za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost

(COM(2020) 274 final)

Predlog priporočila Sveta o poklicnem izobraževanju in usposabljanju (PIU) za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost

(COM(2020) 275 final)

(2021/C 10/07)

Poročevalka: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Zaprosilo	Evropska komisija, 12. 8. 2020
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	9. septembra 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	218/0/5

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO opozarja, da je usposobljena in kvalificirana delovna sila ena glavnih prednosti evropskega socialnega in ekonomskega modela ter da je treba podporo usposabljanju mladih in odraslih uporabljati kot vzvod za spodbujanje **dolgoročne in trajnostne gospodarske rasti**, saj pripomore k **povečanju inovativnosti, produktivnosti in konkurenčnosti** ter podpira delavce pri pravičnem prehodu, poklicnem napredovanju in zviševanju plač.

1.2 EESO je zadovoljen, da sta bila program znanj in spretnosti ter predlog priporočila o poklicnem izobraževanju in usposabljanju (PIU) razvita pod okriljem **evropskega stebra socialnih pravic** ter da je vodilo programa znanj in spretnosti prvo načelo tega stebra.

1.3 Odbor meni, da bodo projekti **centrov poklicne odličnosti** in financiranje sodelovanja držav na **tekmovanjih EuroSkills**, ki so eden od instrumentov, privedli do izboljšanja celotnega sistema PIU, saj se bodo povečale njegova kakovost, privlačnost in vključevalna narava za vse. To bi bilo treba doseči z **ustreznimi socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe**, med drugimi družinami, starši in študenti.

1.4 EESO opozarja, da je treba **ključne kompetence ter znanja in spretnosti na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva, umetnosti in matematike** ⁽¹⁾ vključiti v zagotavljanje „**pravih veščin**“, da bi se odzivali na neposredne potrebe mladih in odraslih za uspešno življenje v družbi ter na potrebe trga dela pri digitalnem in zelenem prehodu.

1.5 EESO poudarja, da se je treba **osredotočiti na socialne in državljanske kompetence**, ki so ključne za posameznika kot demokratičnega državljana. Državljska vzgoja bi morala biti dostopna vsem, zlasti prikrajšanim skupinam ⁽²⁾. EESO spodbuja države članice, naj izvajajo *priporočilo Sveta o spodbujanju skupnih vrednot* ⁽³⁾ ter okrepijo učenje o **evropskih vrednotah in identiteti v sektorjih PIU in izobraževanja odraslih**.

⁽¹⁾ Angleška kratica STEAM (science, technology, engineering, arts and mathematics).

⁽²⁾ EIGE.

⁽³⁾ Priporočilo Sveta o spodbujanju skupnih vrednot, vključujočega izobraževanja in evropske razsežnosti poučevanja (UL C 195, 7.6.2018, str. 1).

1.6 Odbor pozdravlja predlog **pakta za znanja in spretnosti za prekvalifikacijo in izpopolnjevanje delavcev** ter poziva, naj se v sodelovanju z ustreznimi **socialnimi partnerji**, organizacijami civilne družbe in drugimi pomembnimi deležniki oblikujejo dosegljivi cilji in dogovorjena **skupna načela kakovosti**, da bi zagotovili **učinkovite rešitve za vse**.

1.7 EESO poziva, naj se večji poudarek nameni **politikam usmerjanja in svetovanja** v zvezi z zelenim in digitalnim preходом na trgu dela, in sicer z razširitvijo mehanizmov podpore, ki jih ponujajo različni ponudniki informacij, kot so programi sindikatov glede ambasadov izobraževanja, kadrovska podpora podjetjem in dejavnosti civilne družbe za **spodbujanje odraslih in delavcev k izpopolnjevanju in prekvalifikaciji**. Opozarja, da se bo podpiranje ljudi z usposabljanjem pri digitalnem in zelenem prehodu začelo s **potrjevanjem neformalnega in priložnostnega učenja** ter z zagotavljanjem **priznavanja in certificiranja tečajev usposabljanja**, da bodo ti lahko sodili med polne kvalifikacije.

1.8 EESO se sklicuje na svoje mnenje o trajnostnem financiranju vseživljenjskega učenja ter razvoja znanj in spretnosti zaradi pomanjkanja kvalificirane delovne sile ⁽⁴⁾ ter ugotavlja, da je treba načrt okrevanja, instrument Next Generation EU in druge **sklade EU** (npr. ESS+, Sklad za pravični prehod) uporabljati učinkovito in dosledno, da bi uspešno podprli politike na področju izobraževanja in usposabljanja.

1.9 Odbor poziva, naj se na ravni EU izvedejo raziskave o zamisli **evropske pobude za individualne izobraževalne račune** kot krovne pobude ali posebne podpore potrebam držav članic. Poziva Komisijo, naj začne socialni dialog o individualnih izobraževalnih računih in razvoju **evropskih ključnih profilov v PIU**, da bi upoštevali potrebe sektorjev, nacionalne zahteve v zvezi s poklici iz PIU v skladu s kolektivnimi pogodbami, spreminjajoče se strokovne in poklicne profile ter potrebe podjetij, in naj se posvetuje z ustreznimi organizacijami civilne družbe.

1.10 EESO poziva k **vnovični proučitvi in posodobitvi kazalnikov in meril**, ko bodo na voljo podatki o **posledicah krize zaradi COVID-19**. Podatke in informacije o PIU, znanjih in spretnostih ter potrebah trga dela je treba izboljšati glede na cilje EU na področju izobraževanja in usposabljanja, z novimi kazalniki pa naj bi se izboljšalo uresničevanje **ciljev OZN za trajnostni razvoj** in izvajanje **evropskega semestra**. Da bi predlagane kazalnike dosegli do leta 2025, bi bile glede na pogostost spremljanja potrebne **letne sveže informacije o vrsti podatkov za boljše spremljanje napredka v sektorju PIU** ter o zagotavljanju izpopolnjevanja in prekvalifikacij.

1.11 EESO poziva, naj se vsem učencem se v PIU zagotovita pravica in dostop do **visokokakovostnega in vključujočega PIU ter vajeništev**, ob ustreznem upoštevanju evropskega okvira za kakovostna in učinkovita vajeništva ⁽⁵⁾. Poleg kazalnika udeležbe pri učenju skozi delo, določenega v predlaganem priporočilu o PIU, bi lahko opredelili tudi kazalnik učenja v podjetjih in spodbujali **sodelovalno vajeništvo** med podjetji.

1.12 EESO se sklicuje na svoje mnenje o strategiji EU za izboljšanje zelenih znanj, spretnosti in kompetenc za vse ⁽⁶⁾ ter poziva Komisijo, naj v skladu z evropskim zelenim dogovorom razvije strategijo za zelena znanja, spretnosti in kompetence na evropski ravni ter ob sodelovanju **vlad, socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe** določi kazalnike za **okvir kompetenc za potrebe po zelenih znanjih in spretnostih**.

1.13 Odbor poziva, naj se razvijejo politike za **povečanje privlačnosti poklica učiteljev in vodij usposabljanja PIU** z zagotavljanjem strateških posodobitev njihovega začetnega in stalnega poklicnega razvoja, da bodo pripravljeni na zeleni in digitalni prehod PIU, z izboljšanjem njihovega statusa in zdravstvenih, varnostnih in delovnih pogojev ter z njihovo vključitvijo v razvoj učnih načrtov o digitalnem in zelenem prehodu za šole in izobraževalne ustanove PIU v okviru postopka resničnega socialnega dialoga.

⁽⁴⁾ UL C 232, 14.7.2020, str. 8.

⁽⁵⁾ Priporočilo Sveta z dne 15. marca 2018 o evropskem okviru za kakovostna in učinkovita vajeništva.

⁽⁶⁾ Mnenje SOC/636 (v pripravi), naslov bo spremenjen.

1.14 EESO želi, da bi bila v **akcijskem načrtu za digitalno izobraževanje** ⁽⁷⁾ predlagana **praktična podpora za skupnosti šol**, da bi izboljšali digitalna znanja in spretnosti ter naložbe v digitalna orodja in dostop do interneta ter da bi zagotovili podporo, da bi lahko **digitalna znanja in spretnosti, tako mehke veščine (za socialno in zasebno življenje) kot tudi merljive veščine (povezane s tehnologijo in zaposlitvijo), dosegle vsakogar**. Poziva Komisijo, naj v zvezi z orodjem SELFIE ⁽⁸⁾ zagotovi ustrezne podatke o dostopu do digitalnih orodij in interneta v šolah. Izpopolniti je treba znanja in spretnosti delavcev in jih prekvalificirati, da pridobijo potrebna digitalna znanja in spretnosti.

1.15 EESO priporoča, naj se izvede **študija na ravni EU za opredelitev obstoječih mikrokvalifikacij** različnih izvajalcev, da bi ugotovili dejanske potrebe evropskih podjetij, delodajalcev, delavcev in iskalcev zaposlitve glede mikrokvalifikacij ter njihovega **vpliva na kvalifikacije** in kolektivne pogodbe.

1.16 EESO priporoča, naj se **platforma Europass** izboljša z verodostojnimi informacijami za iskalce zaposlitve, učence, delodajalce in oblikovalce politik, pa tudi, da bi morale biti informacije dostopne tudi invalidom in posredovane v različnih jezikih, tudi v glavnih jezikih migrantov, beguncev in prosilcev za azil.

1.17 Odbor poziva, naj se v okviru nacionalnih ukrepov za znanja in spretnosti pozornost nameni **podpiranju študentk, delavk in brezposelnih žensk**, in sicer s prilagojenim usposabljanjem, pri čemer naj bodo ti ukrepi osredotočeni tudi na učinkovito podporo družinam, ki so se med krizo zaradi COVID-19 soočale s hudimi težavami.

1.18 EESO Komisijo spodbuja, naj pripravi ukrepe, s katerimi bo zagotovila, da bodo imeli **vsi begunci in prosilci za azil možnost potrditve svojih znanj, spretnosti in kompetenc**, ter da se jim bodo ponudila vajeništva, prekvalifikacija in izpopolnjevanje, kar jim bo omogočilo, da se bodo v skladu z **Listino EU o temeljnih pravicah** vključili na trg dela.

1.19 EESO predlaga, naj se o zamislih, na katerih temeljijo pobude v okviru programa znanj in spretnosti glede visokošolskega izobraževanja in raziskav, ter o nadaljnjih ukrepih politike razpravlja z vladami, ustreznimi socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe. Partnerstva med **podjetji in visokošolskimi izobraževalnimi ustanovami** bi morala enako koristiti obema stranema ter ne bi smela povzročiti zmanjšanja proračunskih sredstev za javno visokošolsko izobraževanje.

1.20 EESO poziva k **trajnostnim nacionalnim javnim naložbam v visokošolsko izobraževanje in raziskave** v okviru evropskega semestra, pa tudi k temu, naj se to podpre s sredstvi EU, da bi visokošolsko izobraževanje in raziskave postali popolnoma vključujoči in dostopni študentom in bodočim raziskovalcem ter da bi zagotovili spodbudno delovno okolje za akademike in raziskovalce. Poziva, naj se o predlogih o razvoju **znanj, spretnosti in kompetenc raziskovalcev** dodatno razpravlja s predvidenimi upravičenci pobud.

1.21 EESO poziva države članice, naj izvajajo pariško sporočilo (2018) in prihajajoče rimsko sporočilo (2020) ter zagotovijo, **da se akademska svoboda in integriteta, institucionalna avtonomija, sodelovanje študentov in osebja pri upravljanju visokošolskega izobraževanja** ter javna odgovornost spoštujejo kot podlaga evropskega visokošolskega prostora. EESO poziva države članice, naj spoštujejo temeljne vrednote bolonjskega procesa in izvajajo načela glede socialne razsežnosti ter kakovostnega učenja in poučevanja, poleg tega pa skupino za spremljanje bolonjskega procesa poziva, naj zagotovi nadaljnje izvajanje skupno dogovorjenih bolonjskih ciljev. EESO poudarja tudi pomen izvajanja Priporočila OZN o statusu visokošolskega učnega osebja iz leta 1997 ⁽⁹⁾.

2. Ozadje

2.1 V sporočilu o programu znanj in spretnosti za Evropo za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost so določeni politične prednostne naloge in ukrepi, katerih namen je pogostejše usposabljanje večjega števila ljudi, in sicer da bi usvojili **znanja in spretnosti, potrebne za zaposlitev**, zlasti za obvladovanje **zelenega in digitalnega prehoda**.

⁽⁷⁾ Stran Komisije o novem akcijskem načrtu za digitalno izobraževanje.

⁽⁸⁾ Orodje SELFIE.

⁽⁹⁾ Priporočilo o statusu visokošolskega učnega osebja.

2.2 Novi predlog temelji na sporočilu z naslovom *Novi program znanj in spretnosti za Evropo – Z roko v roki za večji človeški kapital, zaposljivost in konkurenčnost* (2016) ⁽¹⁰⁾. V posodobljenem programu znanj in spretnosti (2020) je predlaganih **12 pobud in štirje merljivi cilji, ki jih je treba doseči do leta 2025**. V Predlogu priporočila Sveta o poklicnem izobraževanju in usposabljanju (PIU) za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost so predlagani **dodatni cilji** za učeče se v PIU. To mnenje je osredotočeno na obe pobudi.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Pandemija COVID-19 je evropsko gospodarstvo pahnila v globoko recesijo, zvišuje pa se tudi stopnja brezposelnosti. Čeprav Eurostat ocenjuje, da je nedavno povečanje brezposelnosti v primerjavi z upadom gospodarske aktivnosti majhno, naj bi po napovedih **stopnja brezposelnosti** v EU-27 s 6,7 % v letu 2019 narasla na 9 % v letu 2020 ⁽¹¹⁾. Po drugi strani je kriza zaradi COVID-19 pospešila **digitalni prehod v izobraževanju, delu in vsakdanjem življenju**. Sveženj politik Komisije je zato prišel v **pravem trenutku**, da bi lahko spodbudil razprave o **učinkovitih politikah na področju izobraževanja in usposabljanja**.

3.2 EESO je zadovoljen, da sta bila program znanj in spretnosti ter predlog priporočila o PIU razvita pod okriljem **evropskega stebra socialnih pravic**, da bi prispevala k njegovemu prvemu načelu o pravici do kakovostnega in vključujočega izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja. Vsi Evropejci bi morali imeti pravico do dostopa do **kakovostnega in vključujočega usposabljanja ter vseživljenjskega učenja** v okviru pravičnega prehoda in glede na **demografske spremembe**. EESO poudarja, da je treba obravnavati vprašanje **izobrazbene revščine**, ki se je med krizo zaradi COVID-19 poglobila zaradi neenakega dostopa do izobraževanja in usposabljanja.

3.3 EESO verjame, da so ključne kompetence in mehke veščine enako pomembne kot „prave veščine“, potrebne na trgu dela. Te **ključne kompetence** vključujejo **socialne in državljanske kompetence**, ki so bistvene za posameznika kot demokratičnega državljana, zlasti kadar lahko povečane **socialne in gospodarske neenakosti** privedejo do radikalizma, populizma in višjih stopenj kriminala. Program znanj in spretnosti bi moral več pozornosti nameniti razvoju ključnih kompetenc v okviru obveznih izobraževalnih ciklov/programov, pa tudi izobraževanja mladih in odraslih. Zelo dobrodošel je poudarek programa znanj in spretnosti na **naravoslovju, tehnologiji, inženirstvu in matematiki** ⁽¹²⁾ **ter podjetniških kompetencah**, skupaj z razumevanjem potreb družbe in trga dela po širokih kompetencah, pod pogojem, da je poudarek namenjen tudi socialnim in prečnim znanjem ter spretnostim. Dodatno je treba izboljšati znanja in spretnosti na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva, umetnosti in matematike ⁽¹³⁾, saj umetnost, humanistika in družboslovje ter strokovni sektorji pomembno prispevajo k BDP države.

3.4 EESO poudarja, da je v svojem mnenju o **evropskem izobraževalnem prostoru** (2018) ⁽¹⁴⁾ pozdravil dejstvo, da je v pobudi o evropskem izobraževalnem prostoru predlagano spodbujanje vključevanja v prihodnjih izobraževalnih sistemih, in poudaril, da bi bilo treba šteti, da je učenje o EU, demokratičnih vrednotah, strpnosti in državljanstvu pravica vseh v okviru koncepta celostnega izobraževanja, in sicer s posebnim poudarkom na **prikrajšanih skupinah ljudi** ⁽¹⁵⁾ in v okviru izvajanja **evropskega stebra socialnih pravic**. Bistveno je, da se države članice spodbuja k izvajanju priporočila Sveta o spodbujanju skupnih vrednot ⁽¹⁶⁾. EESO na podlagi svojega mnenja o izobraževanju o Evropski uniji ⁽¹⁷⁾ opozarja, da bi morala biti PIU ter izobraževanje odraslih osredotočena tudi na krepitev **skupnih evropskih vrednot in identitete EU**.

4. Posebne ugotovitve

4.1 EESO pozdravlja predlog **pakta za znanja in spretnosti za prekvalifikacijo in izpopolnjevanje delavcev**. Bistveno je, da se pakt oblikuje v sodelovanju z ustreznimi **socialnimi partnerji, organizacijami civilne družbe in drugimi pomembnimi deležniki** glede na ciljne skupine, da bi določili cilje za naslovnike takega pakta in zagotovili njihovo uresničevanje. V okviru pakta bi morale biti sprejete **učinkovite rešitve za mlade in odrasle, brezposelne,**

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 381 final.

⁽¹¹⁾ Sporočilo za javnost Eurostata o 7,8-odstotni stopnji brezposelnosti v euroobmočju, julij 2020.

⁽¹²⁾ Angleška kratica STEM (science, technology, engineering and mathematics).

⁽¹³⁾ Angleška kratica STEAM (science, technology, engineering, ARTS and mathematics).

⁽¹⁴⁾ UL C 62, 15.2.2019, str. 136.

⁽¹⁵⁾ EIGE.

⁽¹⁶⁾ Priporočilo Sveta (UL C 195, 7.6.2018, str. 1).

⁽¹⁷⁾ UL C 228, 5.7.2019, str. 68.

nizkokvalificirane in delavce, pri čemer bi bilo treba posebno pozornost nameniti dostopu socialno in ekonomsko prikrajšanih skupin ljudi do kakovostnega in vključujočega PIU, izobraževanja odraslih in usposabljanj za prekvalifikacijo in izpopolnjevanje, ki jih zagotavljajo najrazličnejši izvajalci, kot so javni zavodi za zaposlovanje, podjetja in ustanove za PIU.

4.2 Eno od meril kakovosti v zvezi s temi določbami o usposabljanju bi moralo biti povezano s **potrjevanjem neformalnega in priložnostnega učenja** pred vsakim usposabljanjem. Usposabljanje bi moralo biti priznано in potrjeno, z jasno opredeljeno ravno kvalifikacij ali enoto/delom kvalifikacij, za katerega je bilo pridobljeno potrdilo. S to zahtevo bi se okrepilo izvajanje priporočila Sveta o poteh izpopolnjevanja: nove priložnosti za odrasle⁽¹⁸⁾ ter priporočila Sveta o potrjevanju neformalnega in priložnostnega učenja⁽¹⁹⁾.

4.3 EESO v skladu s svojim prejšnjim mnenjem o trajnostnem financiranju vseživljenjskega učenja ter razvoja znanj in spretnosti zaradi pomanjkanja kvalificirane delovne sile⁽²⁰⁾ poziva, naj se načrt okrevanja, instrument Next Generation EU in drugi **skladi EU** (npr. ESS+, Sklad za pravični prehod) uporabljajo učinkovito in dosledno, da bi zagotovili, da socialna in druga podjetja preživijo krizo, da lahko ponujajo in ohranjajo kakovostna delovna mesta ter da delavci in brezposelni prejmejo učinkovito podporo pri pridobivanju kakovostnih znanj in spretnosti. Uporaba ESS+ kot dopolnilnega sklada pripomore k izvajanju reform na področju izobraževanja in usposabljanja, opredeljenih v evropskem semestru, ter bi morala podpirati cilje trajnostne evropske industrijske strategije in politike za MSP v zvezi z razvojem znanj in spretnosti.

4.4 EESO ugotavlja, da Komisija v svojem predlogu priznava različne pristope v državah članicah, ki ljudem omogočajo, da vse življenje pridobivajo znanja in spretnosti, pri čemer omenja „račune“, ne pa „račun“ v ednini. Kljub temu je treba zamisel o **evropski pobudi za individualne izobraževalne račune** kot krovni pobudi ali posebni podpori za potrebe držav članic nadalje proučiti s posebnimi raziskavami, da bi poskrbeli, da bo lahko resnično zagotavljala učinkovito rešitev za podporo izpopolnjevanju in prekvalifikaciji ter da bo temeljila na potrjevanju neformalnega in priložnostnega učenja, s čimer bi zagotovili individualne možnosti učenja. Zato bi se bilo treba z ustreznimi socialnimi partnerji, tudi sektorskimi, dogovoriti o nadaljnjih ukrepih politike.

4.5 Pakt za znanja in spretnosti bi bil lahko osredotočen na **industrijske sektorje**, v katerih je pomembno podpirati izpopolnjevanje in prekvalifikacijo ter s praktičnimi napotki in svetovanjem motivirati delavce, da se udeležijo usposabljanja, ki bo prispevalo k njihovem strokovnemu razvoju in razvoju poklicne poti ter koristilo podjetju. V zvezi z **okvirom za sektorsko sodelovanje na področju znanj in spretnosti**⁽²¹⁾ ter zamislijo o oblikovanju **evropskega ključnega profila v PIU** je treba opozoriti, da je treba o morebitnih sinergijah sektorskih profilov znanj in spretnosti nekaterih poklicev nadalje razpravljati z ustreznimi sektorskimi socialnimi partnerji. Upoštevati je treba celovite pristope, vključno s konkurenčnostjo, raziskovalnimi in inovacijskimi strategijami podjetij ter industrijskimi skrivnostmi.

4.6 Vsi učeči se v PIU bi morali imeti pravico do **visokokakovostnega in vključujočega PIU ter vajeništev** ob upoštevanju priporočila Sveta iz leta 2018 o evropskem okviru za kakovostna in učinkovita vajeništva⁽²²⁾. Pri kazalnikih stopnje zaposljivosti diplomantov PIU bi bilo treba upoštevati vpliv krize zaradi COVID-19 na gospodarske panoge ter zahteve diplomantov glede pravičnih in kakovostnih delovnih mest. Nadalje bi se lahko spodbujala sodelovalna vajeništva med podjetji. Pri projektih v zvezi s **centri poklicne odličnosti** bi lahko bil večji poudarek na socialni vključenosti ter enakem dostopu do visokokakovostnega in privlačnega usposabljanja. Upoštevati je treba vlogo izvajalcev PIU v nacionalnem okviru ter njihovo sodelovanje s socialnimi partnerji pri prilagajanju učnih načrtov potrebam po znanjih

⁽¹⁸⁾ UL C 484, 24.12.2016, str. 1.

⁽¹⁹⁾ Priporočilo Sveta z dne 20. decembra 2012 o potrjevanju neformalnega in priložnostnega učenja.

⁽²⁰⁾ Glej opombo 4.

⁽²¹⁾ Okvir za sektorsko sodelovanje na področju znanj in spretnosti.

⁽²²⁾ Priporočilo Sveta z dne 15. marca 2018 o evropskem okviru za kakovostna in učinkovita vajeništva.

in spretnostih. Podobno bi se lahko s predlogom glede udeležbe držav pri financiranju tekmovanj EuroSkills povečala privlačnost PIU. Izjemna pripravljenost izbranih učečih se v PIU bo zgled za vlade, da bodo z učinkovitimi ukrepi na splošno izboljšale kakovost šol PIU.

4.7 EESO opozarja na sklepe iz Rige o strategiji PIU za obdobje 2015–2020, v katerih je navedeno, da učenje skozi delo zajema praktično učenje v šolah in podjetjih ⁽²³⁾. Ker bi moral biti dostop do neke oblike učenja skozi delo pravilo za vse učeče se v PIU, kazalniki udeležbe v učenju skozi delo vsekakor niso ambiciozni in jih je težko uporabiti za izboljšanje izvajanja vajeništva.

4.8 Izboljšanje **zbiranja podatkov o znanjih in spretnostih**, in sicer na podlagi nedavnega dela centra Cedefop ⁽²⁴⁾, je poleg tega bistveno za opredelitev in spremljanje dosežkov držav članic v zvezi s kazalniki o izobraževanju odraslih in PIU. **Napovedovanje/predvidevanje potreb po znanjih in spretnostih** v zvezi s socialnimi spremembami in spremembami na trgu dela je pomembno za zagotovitev boljšega upravljanja strategij za znanja in spretnosti v okviru učinkovitega socialnega dialoga in posvetovanja z ustreznimi organizacijami civilne družbe in deležniki, vključno s podjetji. Dobrodošlo bi bilo, če bi kazalnike, predlagane v programu znanj in spretnosti ter predlogu priporočila o PIU, ponovno proučili in jih posodobili na podlagi raziskav o vplivu, ki ga ima kriza zaradi COVID-19 na izobraževanje, usposabljanje in trg dela.

4.9 Splošneje, podatke in informacije o PIU, znanjih in spretnostih ter trgu dela je treba izboljšati glede na cilje EU na področju izobraževanja in usposabljanja ter nove kazalnike, ki so bili predlagani za krepitev izvajanja **ciljev OZN za trajnostni razvoj**, zlasti ciljev trajnostnega razvoja št. 4 (izobraževanje), št. 5 (enakost), št. 8 (dostojno delo) in št. 13 (podnebne spremembe), ter **evropskega semestra**. Za doseg predlaganih kazalnikov do leta 2025 bi bilo treba glede na pogostnost spremljanja, ki ga izvajajo Eurostat in druge agencije, kot sta Cedefop in Eurofound, vsako leto predložiti nove informacije. Z dodatnimi kazalniki bi se lahko bolje podprlo podjetja in delavce pri opredelitvi potreb po naložbah, zagotavljanju storitev ter znanjih in spretnostih s poudarkom na „deležu podjetij, ki **izvajajo usposabljanje**, glede na vrsto usposabljanja“ in „izdatkih podjetij za tečaje usposabljanja kot deležu skupnih stroškov dela“. Eurostat že zbira te podatke vsakih pet let, vendar tako obdobje ne podpira **aktivnega vključevanja socialnih partnerjev v predvidevanje/napovedovanje znanj in spretnosti ter vzpostavitev potrebnega usposabljanja**, zato je v zvezi s tem v programu znanj in spretnosti predlagana okrepitev njihovega sodelovanja. Plačan študijski dopust v okviru kolektivnih pogodb, sklenjenih na podlagi pogajanj, je lahko orodje, ki ga je treba vključiti v kazalnike, skupaj z merjenjem zagotavljanja informacij in smernic delavcem.

4.10 V mnenju EESO o strategiji EU za izboljšanje zelenih znanj, spretnosti in kompetenc za vse ⁽²⁵⁾ je poudarjeno, da je **okoljska odgovornost obveznost vseh. Proaktivno izpopolnjevanje in prekvalifikacija** za lajšanje pravičnega prehoda na zeleno gospodarstvo bi morala biti na voljo vsem, zlasti delavcem v nazadujočih sektorjih. Spremljati je treba izvajanje usposabljanja o mehkih (za vsakdanje življenje in družbo) in merljivih (tehnično-strokovnih) **zelenih znanjih, spretnostih in kompetencah**, in sicer na podlagi jasnega kazalnika, ki se nanaša na vse v Evropi in ne le na odrasle. Tak kazalnik in strategija EU o zelenih znanjih, spretnostih in kompetencah bi morala temeljiti na podrobni **študiji in oceni nacionalnih strategij za zelena znanja, spretnosti in kompetence na ravni EU**. Vzpostavitev kazalnikov in **okvira kompetenc za potrebe po zelenih znanjih in spretnostih mora temeljiti na odprti metodi sodelovanja. Učitelje in vodje usposabljanj v PIU**, ki bi jim bilo treba zagotoviti, da se kakovostno stalno strokovno razvijajo tudi znotraj podjetij ⁽²⁶⁾, je treba vključiti v razvoj učnih načrtov o digitalnem in zelenem prehodu.

⁽²³⁾ Glej opredelitev pojma učenje skozi delo v opombi 6 sklepov iz Rige iz leta 2015.

⁽²⁴⁾ Spletna stran Cedefop o zbiranju podatkov o znanjih in spretnostih.

⁽²⁵⁾ Glej opombo 6.

⁽²⁶⁾ Cedefop, Vodilna načela za strokovni razvoj vodij usposabljanja v PIU, 2014, in dokument o politiki o PIU v Evropi, ETUCE, 2012.

4.11 EESO poudarja, da imajo **šole pomembno družbeno vlogo**, metode poučevanja pa bi bilo treba podpirati z digitalizacijo kot orodjem, ne pa ciljem. Učinkovita podpora šolam, učencem, učiteljem, staršem in družinam za izboljšanje digitalnih znanj in spretnosti ter naložb v opremo je bistvenega pomena, zato bi jo bilo treba obravnavati v okviru evropskega semestra in v **akcijskem načrtu za digitalno izobraževanje**. Ker se industrija in gospodarstvo nenehno digitalizirata, je treba prek socialnega dialoga izpopolniti znanja in spretnosti delavcev in jih prekvalificirati, da pridobijo potrebna digitalna znanja in spretnosti. EESO poziva Komisijo, naj v zvezi z orodjem SELFIE ⁽²⁷⁾ zagotovi ustrezne podatke o dostopu do digitalnih orodij in interneta v šolah.

4.12 V posvetovanju s socialnimi partnerji je treba poiskati skupno evropsko opredelitev in razumevanje **mikrokvalifikacij**. EESO priporoča, naj se izvede študija na ravni EU za opredelitev obstoječih mikrokvalifikacij, ki jih uporabljajo podjetja v različnih sektorjih, izvajalci usposabljanja in izobraževalne ustanove (PIU in visokošolske), ter za določitev potreb in interesa evropskih podjetij, delodajalcev, delavcev in iskalcev zaposlitve, kar zadeva pridobitev mikrokvalifikacij in njihovo zahtevanje. Mikrokvalifikacije bi bilo mogoče šteti za eno od možnih rešitev in enega od možnih izidov postopkov priznavanja ter izpopolnjevanja ali prekvalifikacije. V njih je treba jasno opredeliti, kako je potrjeno povezano s polno kvalifikacijo. S socialnimi partnerji je treba razpravljati o določanju standardov in nadaljnjih ukrepov politike na ravni EU v zvezi z mikrokvalifikacijami, zlasti da bi zagotovili kakovost in preglednost, ter razmisliti o študiji na ravni EU in podrobni oceni učinka, vključno z vplivi na kvalifikacije in kolektivne pogodbe.

4.13 Kar zadeva uvedbo nove **platforme Europass**, bi se lahko zaupanje v certifikate in kvalifikacije doseglo z digitalnimi poverilnicami ob upoštevanju postopkov priznavanja in potrjevanja. Informacije bi morale biti dostopne tudi invalidom in se zagotavljati v različnih jezikih, tudi glavnih jezikih migrantov, beguncev in prosilcev za azil. Podrobneje bi bilo treba proučiti zamisel o digitalnih značkah, ki bi se uporabljale za hitro priznavanje.

4.14 EESO pozdravlja predloge Komisije o podpori strateškim nacionalnim ukrepom na področju znanj in spretnosti s poudarkom na **vklučenosti in enakosti spolov** v PIU. Glede na nedavna poročila OZN ⁽²⁸⁾, Sveta Evrope in Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE) ⁽²⁹⁾ je kriza zaradi COVID-19 prizadela zlasti **ženske z družinami**. Ženske so izpostavljene višji stopnji nasilja v družini, spolnega nasilja in nasilja na podlagi spola, pri čemer je treba pozornost nameniti tudi možnim dolgoročnim vplivom pandemije na ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem ter na ekonomsko neodvisnost žensk, saj bi lahko bile mnoge od njih zaradi pandemije prisiljene sprejeti težke odločitve in bi začele opravljati neplačano delo ⁽³⁰⁾. EESO zato predlaga, naj bo v okviru nacionalnih ukrepov za znanja in spretnosti poudarek na podpiranju študentk, delavk in brezposelnih žensk, in sicer s prilagojenim usposabljanjem. Ti ukrepi bi morali biti osredotočeni tudi na učinkovito podporo družinam, ki so se med krizo zaradi COVID-19 soočale s hudimi težavami.

4.15 EESO poudarja, da je **treba begunce obravnavati enako, ne glede na raven njihove usposobljenosti**, ter da bi bilo treba vsem beguncem in prosilcem za azil omogočiti, da potrdijo svoja znanja, spretnosti in kompetence, ter jim zagotoviti vajeništvo, prekvalifikacijo in izpopolnjevanje, da bi bili v skladu z Listino EU o temeljnih pravicah vključeni na trg dela. V **paktu o migracijah in azilu** bi bilo treba priznati, da imajo begunci znanja in spretnosti ter različne ravni kvalifikacij, ki bi lahko imele dodano vrednost za države gostiteljice ter njihov lokalni trg dela in potrebe podjetij.

4.16 Poiskati je treba več povezav med evropskim visokošolskim prostorom in evropskim raziskovalnim prostorom, da bi izboljšali **kakovost in vključenost visokošolskega izobraževanja in raziskav** za vse študente, ne glede na njihovo starost ali socialno-ekonomsko ozadje. Pomemben poudarek pobude o mrežah evropskih univerz mora biti na izboljšanju kakovosti in priznavanju študija med univerzami. Čeprav je visokošolsko izobraževanje v nacionalni pristojnosti, se zdi, da so predlogi Komisije za evropsko diplomo, statut evropske univerze ter evropski sistem za priznavanje in zagotavljanje kakovosti korak k usklajenosti visokošolskega študija. EESO zato poziva, naj se o zamislih, na katerih temeljijo te pobude, in nadaljnjih ukrepih politike nadalje razpravlja z vladami, ustreznimi socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe.

⁽²⁷⁾ Orodje SELFIE.

⁽²⁸⁾ UN Policy Brief: The Impact of COVID-19 on Women (Kratek pregled OZN o politiki: Posledice COVID-19 za ženske), 2020.

⁽²⁹⁾ Glej ustrezno spletno stran EIGE.

⁽³⁰⁾ <https://www.coe.int/en/web/genderequality/women-s-rights-and-covid-19>

4.17 EESO poudarja, da kriza zaradi COVID-19 zelo negativno vpliva na sprejem na univerze in obiskovanje predavanj ter na družbeno vlogo univerz in naložbe vanje. Zagotoviti je treba trajnostne nacionalne javne naložbe v visokošolsko izobraževanje in raziskave, poleg tega bi bilo treba povečati sredstva EU, da bi izobraževanje in raziskave postali popolnoma vključujoči in dostopni študentom in bodočim raziskovalcem ter da bi zagotovili spodbudno delovno okolje za akademike in raziskovalce.

4.18 Partnerstva med podjetji in visokoškolskimi izobraževalnimi ustanovami bi morala biti koristna za obe strani brez zunanjega pritiska in uravnotežena, da bi zagotovili, da podjetja samostojno izvajajo raziskovalne in inovacijske dejavnosti, pa tudi samostojne cilje javnega visokošolskega izobraževanja in raziskav. V zvezi s predlogi iz programa znanj in spretnosti je treba upoštevati zaveze ministrov iz 48 držav bolonjskega procesa, da so **akademska svoboda in integriteta, institucionalna avtonomija, sodelovanje študentov in uslužbencev v upravljanju visokošolskega izobraževanja ter javna odgovornost** za visokošolsko izobraževanje in v zvezi z njim temelj evropskega visokošolskega prostora. EESO opozarja tudi na Priporočilo OZN o statusu visokošolskega učnega osebja iz leta 1997 ⁽³¹⁾.

4.19 Člen 13 Listine EU o temeljnih pravicah določa: „Umetnostno ustvarjanje in znanstveno raziskovanje je svobodno. Spoštuje se akademska svoboda“ ⁽³²⁾. Predlogi za vzpostavitev evropskega okvira kompetenc za **raziskovalce** in taksonomije znanj in spretnosti za raziskovalce ter razvoj učnih načrtov za raziskovalce za odprto znanost in upravljanje znanosti so ambiciozne zamisli, vendar postavljajo pod vprašaj akademsko svobodo visokošolskih institucij pri pripravi bodočih akademikov in raziskovalcev za krepitev svobode znanja in raziskav.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽³¹⁾ UN Recommendation concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel (Priporočilo OZN o statusu visokošolskega učnega osebja), 1997.

⁽³²⁾ Listina Evropske unije o temeljnih pravicah.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Podpiranje zaposlovanja mladih: most do delovnih mest za naslednjo generacijo

(COM(2020) 276 final)

Predlog priporočila Sveta – Most do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade, ki nadomešča Priporočilo Sveta z dne 22. aprila 2013 o vzpostavitvi jamstva za mladino

(COM(2020) 277 final – 2020/132(NLE))

(2021/C 10/08)

Poročevalka: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Soporočevalec: **Michael McLOUGHLIN**

Zaprosilo	Evropska komisija, 12. 8. 2020
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	9. 9. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	220/0/2

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja dejstvo, da so države članice z okrepljenim jamstvom za mlade deležne sklopa ukrepov za boj proti brezposelnosti mladih, ki vključuje različna orodja, med drugim vajeništva, pripravništva, izobraževanje in ponudbe za zaposlitev, ter poziva k nadaljnjim ukrepom, da bi vse to preoblikovali v stalni instrument. Vendar obžaluje, da ukrepi niso uravnoteženi in da se osredotočajo predvsem na izobraževanje in spretnosti, manj pa na aktivne politike trga dela. Mladi v EU, ki jih je brezposelnost najbolj prizadela, bi morali imeti v času po krizi zaradi COVID-19 dostop do kakovostnih zaposlitev.

1.2 EESO poziva države članice, naj sprejmejo nadaljnje ukrepe za utrditev četrtega in prvega načela evropskega stebra socialnih pravic, da bi spodbudili medsektorsko sodelovanje na več ravneh pri izvajanju **celovitega in celostnega pristopa k podpiranju mladih**, ki se srečujejo z več ovirami za **izobraževalno in socialno vključenost ter vključenost na trg dela**.

1.3 EESO poziva k takojšnji vključitvi mladih, ki se prijavijo v jamstvo za mlade. **Kakovostno rešitev, kot je kakovostna zaposlitev ali priložnost za usposabljanje**, je treba najti hitro ali v štirih mesecih. Pri tem bi bilo treba upoštevati včasih dolgotrajne postopke potrjevanja neformalnega in priložnostnega učenja, ki ga je mogoče kombinirati z razpoložljivostjo priložnosti za usposabljanje, ki so na voljo v določenem časovnem obdobju.

1.4 EESO poudarja, da je treba podporo mladim začeti s **potrjevanjem neformalnega in priložnostnega učenja**, kar bi moralo v idealnih razmerah voditi do kvalifikacije z jasno opredeljenimi ravni evropskega ogrodja kvalifikacij (EOK) ali nacionalnega ogrodja kvalifikacij (NOK) ter poklicnim nazivom ali spričevalom. Da bi izpolnili štirimesečni cilj in nudili individualno podporo, bi morali biti sistemi potrjevanja in zagotavljanja usposabljanja **prožnejši** in bolj prilagodljivi.

1.5 EESO poziva k pobudi EU za izboljšanje **kakovostnega in vključujočega usmerjanja in svetovanja, in sicer že od zgodnjega šolskega izobraževanja**, da bi mladim nudili več informacij o njihovem nadaljnjem izobraževanju, nato pa tudi o poklicnih možnostih v okviru ekološkega in digitalnega prehoda trga dela.

1.6 EESO ugotavlja, da morajo biti posredovane zaposlitve za mlade, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, v skladu z delovno zakonodajo, kolektivnimi pogodbami in davčnimi predpisi, da bi preprečili dolgotrajno negotovost mladih delavcev, ki so deležni podpore v okviru jamstva za mlade. Pri posredovanju zaposlitev za mlade kot delavce je treba spoštovati zahteve glede **dostojne plače in delovnih pogojev, dostopnih delovnih mest, zdravja in varnosti pri delu ter demokracije na delovnem mestu**, kot so opredeljene v nacionalni zakonodaji, ter kolektivne in/ali sektorske pogodbe. EESO priporoča, naj države članice izvajajo aktivne politike trga dela, da bi ustvarile delovna mesta za mlade v javnem in zasebnem sektorju ter zagotovile dolgoročne rešitve. Kratkoročne in začasne pogodbe lahko rešujejo nujne težave, vendar je za mlade, podjetja in gospodarstvo enako škodljiva tudi dolgoročna negotovost.

1.7 EESO predlaga, da se pri oblikovanju, izvajanju in vrednotenju programa razvije **okvir kakovosti**, s katerim bo urejeno jamstvo za mlade, in sicer v sodelovanju z **ustreznimi socialnimi partnerji in akterji civilne družbe na ravni EU ter nacionalni in lokalni ravni**, da bi ponujene zaposlitve ustrezale določenemu standardu. Ker so za izvajanje jamstva za mlade dodeljena večja javna sredstva, tudi s podporo sredstev EU, je v zvezi s posredovanjem zaposlitev mladim bistveno, da se spremlja **kakovost ponudbe glede na merila kakovosti in pogoje** ⁽¹⁾. V zvezi s tem pozdravljamo delo Evropske konfederacije sindikatov (ETUC) in Evropskega mladinskega foruma (YFJ).

1.8 EESO pozdravlja predlog Komisije, da se uvedejo **povratne informacije po vključitvi in spremljanje jamstva za mlade**, s čimer bi še naprej krepili spremljanje in ocenjevanje podpore za učinkovite mladinske politike. EESO poziva države članice, naj vzpostavijo **kvalitativno in kvantitativno spremljanje** nacionalnih programov jamstva za mlade na podlagi skupno dogovorjenega okvira kazalnikov, ki bo potekalo vsako leto in bo izboljšano s kvalitativnim seznamom. Mehanizmi za **spremljanje in ocenjevanje** bi morali biti osredotočeni tudi na kakovost, vključevati akterje civilne družbe, med drugim mladinske organizacije, in pridobivati neposredne informacije od mladih.

1.9 EESO poziva, naj se med ministrstvi, javnimi službami za zaposlovanje, socialnimi partnerji, mladinskimi organizacijami, nacionalnimi mladinskimi sveti in drugimi ustreznimi deležniki vzpostavijo zaveznštva za **sodelovanje** na evropski in nacionalni ravni **na področju učinkovitih socialnih politik ter politik zaposlovanja, izobraževanja in usposabljanja**, da bi našli najboljšo rešitev za mlade in izboljšali **doseganje tistih, ki potrebujejo pomoč**, pri čemer bi morali posebno pozornost nameniti **vključevanju socialno-ekonomsko prikrajšanih in enakosti spolov**.

1.10 EESO priporoča, naj Komisija opravi študijo na ravni EU o vplivu **krize zaradi COVID-19 na zgodnje opuščanje šolanja** in višje stopnje **mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo**. Priporoča tudi **revizijo podatkov Eurostata o stopnji brezposelnosti mladih**, da bi vanjo zajeli tudi mlade od starosti, v kateri opustijo nacionalno obvezno šolanje, do starosti 30 let (torej ne le v starosti od 18 do 25 let) in da bi v okviru programa jamstva za mlade zagotovili **ustrezne podpirne ukrepe ter ustrezne ravni financiranja EU in dostopa do njega**.

1.11 EESO poziva države članice EU, naj z učinkovitimi ukrepi v zvezi z izobraževanjem, usposabljanjem in trgom dela mladim nudijo učinkovito podporo. Zagotoviti je treba, da se z a) ustrežno starostjo, pri kateri mladi prenehajo z izobraževanjem, ter b) trajnostnimi javnimi naložbami v kakovostno in vključujoče izobraževanje in usposabljanje zmanjša delež **mladih ter mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, z malo znanji in spretnostmi ter kvalifikacijami**.

1.12 EESO poziva k učinkoviti podpori **javnim službam za zaposlovanje**, da bi prispevale k vključevanju ljudi v nadaljnje izobraževanje in usposabljanje ter k zaposlovanju na kakovostna delovna mesta. Ugotavlja, da se zaradi **zvišanja starosti** za dostop do jamstva za mlade ne bi smela zmanjšati kakovost priložnosti, ki jih ponujajo javne službe za zaposlovanje, niti ne sme to zvišanje dodatno obremeniti javnih služb za zaposlovanje ali sistemov izobraževanja in usposabljanja, ki se srečujejo s povečanim povpraševanjem. EESO poziva k dodatni podpori za povečanje **zmogljivosti javnih služb za zaposlovanje** ter zagotavljanje **obsežnejših informacij** o razpoložljivih vajeništvih, pripravništvih in kakovostnih ponudbah za zaposlitev v podjetjih.

1.13 Priporoča, naj se **platforma Europass** izboljša z zanesljivimi informacijami za mlade iskalce zaposlitve, vključno z invalidi, v različnih jezikih, vključno z glavnimi jeziki migrantov, beguncev in prosilcev za azil.

⁽¹⁾ Glej predloge ETUC o merilih kakovosti v resoluciji ETUC o mladih z naslovom „Vnovični boj proti brezposelnosti mladih“, 2020.

1.14 EESO poziva države članice, naj še naprej sodelujejo, da bodo morebitne večje reforme jamstva za mlade upoštevane v **pravnih instrumentih, ki urejajo ustrezno financiranje**. EESO poziva Komisijo, naj **poveča sredstva EU**, ki so na voljo za jamstvo za mlade, in sicer ob upoštevanju vseh **naložb EU v jamstvo za mlade, vseh obstoječih programov EU** in ocene porabe sredstev EU. Informacije o razpoložljivih sredstvih EU za jamstvo za mlade je treba bolje posredovati tistim, ki pomagajo mladim, države članice pa morajo prejemati smernice v svojih jezikih. EESO pozdravlja, da bo ciljno usmerjena podpora za mlade vključena v **evropski semester**.

1.15 EESO poziva k sodelovanju socialnih partnerjev in drugih ustreznih deležnikov pri **izvajanju Evropskega socialnega sklada plus (ESS+)**, ki je bil odobren z Evropskim kodeksom dobre prakse za partnerstvo v okviru evropskih strukturnih in investicijskih skladov. Tako sodelovanje je treba razširiti na finančni instrument EU, ki bo podpiral okrepljeno jamstvo za mlade v naslednjem večletnem finančnem okviru (2021–2027). S tem bi zagotovili participativno načrtovanje programov in učinkovito spremljanje njihovega izvajanja, da bi sredstva resnično dosegla tiste, ki potrebujejo pomoč.

1.16 EESO pozdravlja načrt Komisije, da bo vzpostavila **okvir za spremljanje dostopa do socialne zaščite** in uvedla rešitve za zagotavljanje ustreznih delovnih pogojev za ljudi, ki delajo na digitalnih platformah, saj v nasprotnem primeru delegiranje dela internetni množici in platformno delo ne bosta zagotavljala najboljših dolgoročnih rešitev za posredovanje kakovostnih zaposlitev za mlade v okviru jamstva za mlade.

1.17 EESO predlaga, da se prihajajoče **evropsko jamstvo za otroke poveže z jamstvom za mlade**, da bi zagotovili učinkovitejšo podporo zaposlenim in brezposelnim mladim z otroki.

1.18 EESO spodbuja **Komisijo**, naj opredeli **akcijski načrt za socialno gospodarstvo**, da bi zagotovili učinkovito podporo **mladim podjetnikom in zagonskim podjetjem** ter povečali zelena znanja in spretnosti na lokalni ravni, s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah ter ob sodelovanju ustreznih socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe.

1.19 Komisija predlaga, da države članice spodbujajo podjetja, naj zaposlujejo mlade brezposelne osebe in jim **ponudijo kakovostno zaposlitev**. EESO ugotavlja, da bi lahko bile dobre rešitve v zvezi s tem **spodbude za zaposlovanje, subvencije za plače in dodatki za zaposlovanje ter davčne spodbude za podjetja**, spremljati pa bi jih morali ukrepi za omogočanje dostopa do ustreznih možnosti za usposabljanje. S spodbudami za podjetja bi bilo treba najti učinkovite rešitve v skladu s srednjeročnimi in dolgoročnimi poslovnimi načrti podjetij.

1.20 EESO priporoča izvedbo študije na ravni EU za opredelitev **obstoječih mikrokvalifikacij** ter določitev potreb in interesov evropskih podjetij, delodajalcev, delavcev in iskalcev zaposlitve glede pridobivanja mikrokvalifikacij in zahtev zanje, s posebnim poudarkom na mladih.

1.21 EESO pozdravlja predlog Komisije o krepitvi socialnega dialoga o izboljšanju omogočanja vajeništva in **poziva k učinkovitemu spremljanju izvajanja Priporočila Sveta o evropskem okviru za kakovostna in učinkovita vajeništva** ⁽²⁾ na nacionalni ravni in ravni podjetij. Pomembno je, da se vajeništva ocenjujejo in izboljšujejo glede na merila iz evropskega okvira za kakovostna in učinkovita vajeništva.

1.22 EESO poziva Komisijo, naj podpira **Evropsko mrežo za vajeništva** pri določitvi jasnega mandata, da bi v skladu z evropskim okvirom za kakovostna in učinkovita vajeništva podpirali vajence.

2. Ozadje in splošne ugotovitve

2.1 Priporočilo Sveta o jamstvu za mladino je bilo sprejeto aprila 2013, ko so gospodarske in finančne motnje ter gospodarska kriza povzročile **najvišjo stopnjo brezposelnosti** v Evropi, pri čemer je bilo med brezposelnimi veliko mladih.

⁽²⁾ UL C 153, 2.5.2018, str. 1.

2.2 Pandemija COVID-19 je evropsko gospodarstvo pahnila v globoko recesijo, zvišuje pa se tudi stopnja brezposelnosti. Junija 2020 je bilo v EU brezposelnih 3 milijone mladih, mlajših od 25 let (17,1 % celotnega aktivnega prebivalstva v tej skupini) ⁽³⁾, do konca leta pa bo njihovo število predvidoma ⁽⁴⁾ naraslo na 4,8 milijona (26,2 %). Povečalo naj bi se tudi število mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo, in sicer s 4,9 na 6,7 milijona. Zdaj je **pravi čas** za okrepitev izvajanja jamstva za mlade, da bi preprečili najvišje ravni brezposelnosti v zgodovini EU ⁽⁵⁾ v 21. stoletju. Predlog o okrepljenem jamstvu za mlade državam članicam ponuja sklop ukrepov za boj proti brezposelnosti mladih z različnimi orodji, vključno z vajeništv, pripravniki, izobraževanjem in ponudbami za zaposlitev. Predlog je osredotočen na **prehod iz izobraževanja v zaposlitev in vključevanje mladih do 30. leta starosti na trg dela v štirih mesecih od prijave pri javni službi za zaposlovanje ali ponudniku jamstva za mlade**.

2.3 Kot je pokazala zadnja gospodarska kriza, kriza mlade prizadene močneje. Bolj so **ranljivi na trgu dela**, poleg tega so bodisi brez socialne zaščite bodisi je ta zelo omejena. Številni od njih imajo **študentska posojila, nimajo sredstev za razvoj znanj in spretnosti ter so** zaradi neaktivnosti **izpostavljeni velikemu tveganju duševne bolezni**. Brezposelnost mladih ima dolgoročne posledice za posameznike, zaradi česar postanejo „izgubljena generacija“. Eurofound ⁽⁶⁾ je izračunal, da so evropska gospodarstva v času velike recesije izgubila približno 162 milijard EUR na leto zaradi pomanjkanja ukrepov za vključevanje mladih. Brezposelnost mladih lahko negativno vpliva **ne le na gospodarstvo, temveč na celotno družbo**, saj bi se lahko mladi začeli izogibati demokratični udeležbi in sodelovanju v družbi.

2.4 Mladi, ki spadajo med mlade, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo, sestavljajo **raznoliko skupino**. Imajo različne ravni znanj in spretnosti, formalnih kvalifikacij in osebnih izkušenj. Nekateri izobraževalni sistemi niso dovolj prožni, da bi omogočali **prepustnost** med različnimi izobraževalnimi sektorji. Zanje bi bilo treba najti učinkovite rešitve v skladu z njihovimi kvalifikacijami ter ravnmi znanj in spretnosti. Nuditi je treba **ciljno usmerjeno socialno, zaposlitveno in izobraževalno podporo** zlasti tistim, ki so ranljivi in prihajajo iz socialno-ekonomsko prikrajšanih okolij. Potrebne so **enakost spolov in enake možnosti** za migrante in begunce, manjšine, Rome in mlade invalide. Nizkokvalificirani in mladi, ki zgodaj opustijo šolanje, bi morali prejeti pomoč za **izboljšanje svojih znanj, spretnosti in kompetenc, da bi glede na nacionalne okoliščine dosegli raven kvalifikacije „do ravni 3 ali 4 evropskega ogrodja kvalifikacij“**. To bi jim v skladu s priporočilom Sveta o poteh izpopolnjevanja omogočilo vključitev na trg dela ⁽⁷⁾.

2.5 **Kar zadeva podporo mladim odraslim, je bistveno, da so opredeljeni kot osebe, ki so dosegle starost, ko preneha obveznost šolanja ⁽⁸⁾, in so mlajše od 30 let**. S prenovljenim jamstvom za mlade je podpora razširjena na mlade, stare do 30 let, z njim pa je predvidena učinkovita podpora ljudem za pridobitev **dostojne zaposlitve ter izpopolnjevanje in prekvalifikacije**. Mladi, ki zgodaj opustijo šolanje, in pomanjkanje javnih naložb v vključujoče izobraževanje za vse prispevajo k visokemu deležu **mladih z malo znanji in spretnostmi ter kvalifikacijami**. To povečuje potrebo po ukrepih za njihovo vključitev v nadaljnje izobraževanje in na trg dela.

2.6 Delovna mesta, ustvarjena v različnih panogah, bi zaradi sedanje krize lahko izginila. V četrtem načelu evropskega stebra socialnih pravic je navedeno: „Mladi imajo **pravico do nadaljnjega izobraževanja, vajeništva, pripravniki ali ponudbe za zaposlitev** v štirih mesecih od dne, ko postanejo brezposelni ali prenehajo z izobraževanjem“. Prvo načelo evropskega stebra socialnih pravic se mora uporabiti tudi pri podpori mladim pri prekvalifikaciji in izpopolnjevanju ter ukrepih za boj proti zgodnjemu opuščanju šolanja, da bi dejansko imeli **„pravico do kakovostnega in vključujočega izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja“**. Države članice bi morale te pravice zagotavljati s spodbujanjem medsektorskega sodelovanja na več ravneh za izvajanje integriranega pristopa k podpiranju mladih, ki se srečujejo z več ovirami za **socialno vključevanje zunaj zaposlitve ⁽⁹⁾**.

⁽³⁾ Eurostat, podatki so bili pridobljeni avgusta 2020.

⁽⁴⁾ Intereconomics, članek z naslovom „COVID-19 Crisis: How to Avoid a ‚Lost Generation‘“ (Kriza zaradi COVID-19: Kako preprečiti „izgubljeno generacijo“?), 2020.

⁽⁵⁾ 23,5-odstotna, pri čemer je bilo septembra 2013 brezposelnih 5,5 milijona mladih (mlajših od 25 let) (Eurostat).

⁽⁶⁾ Eurofound (2015), „Socialna vključenost mladih“.

⁽⁷⁾ UL C 484, 24.12.2016, str. 1.

⁽⁸⁾ Eurydice: Obvezno izobraževanje 2018/19. Starost, pri kateri lahko posameznik opusti obvezno izobraževanje, je 15 v sedmih državah članicah EU, 16 v 16 državah, 17 v eni državi in 18 v treh državah, medtem ko je v petih nemških zveznih deželah 16, v enajstih pa 18.

⁽⁹⁾ Evropski mladinski forum: Posodobljeno stališče o izvajanju jamstva za mlade, 2018.

3. Posebne ugotovitve

3.1 Kot je že ugotovila opazovalna skupina EESO za trg dela v študiji o zaposlovanju mladih iz leta 2014 ⁽¹⁰⁾, so se pri izvajanju jamstva za mlade v državah članicah EU pojavile **številne ovire**, kot so slaba kakovost ponudbe v okviru programa, ukrepanje zunaj obljubljenega štirimesečnega obdobja in neprimerne strategije za doseganje mladih, ki so najbolj oddaljeni od trga dela (kot so mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo), da bi jim ponudili podporo. Za boljše izvajanje jamstva za mlade so potrebne učinkovitejše strukture **upravljanja**. Financiranje bi moralo biti dobro usmerjeno z višjo stopnjo registracije mladih. Tako **je treba pri oblikovanju, izvajanju in ocenjevanju programa jamstva za mlade poskrbeti za boljšo vključenost ustreznih deležnikov, kot so mladinske organizacije, nacionalni mladinski sveti in druge ustrezne nevladne organizacije ter socialni partnerji na evropski, sektorski in nacionalni ravni ter po potrebi na ravni podjetij, kar bi lahko prispevalo k sprejemanju in nemotenemu izvajanju reform.**

3.2 Za globlje razumevanje **raznolikosti mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo**, je treba okrepiti **sistem evidentiranja**. Spremljanje podpore za mlade bi bilo treba kombinirati z **okrepljenimi raziskavami**, ob upoštevanju heterogenosti skupine mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah mladih, za oblikovanje politike, ki temelji na dokazih, ob spoštovanju zakonodaje o varstvu podatkov. Mlade, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, je težko doseči, zato je treba poskrbeti za celovito ponudbo socialnih in zaposlitvenih storitev – javnih in zasebnih – na podlagi zanesljivih dokazov in podatkov.

3.3 Sodelovanje socialnih partnerjev in ustreznih deležnikov pri **izvajanju Evropskega socialnega sklada plus (ESS+)**, ki je mogoče v skladu z Evropskim kodeksom dobre prakse za partnerstvo v okviru evropskih strukturnih in investicijskih skladov, bi bilo treba razširiti na finančni instrument EU, ki bo podpiral okrepljeno jamstvo za mlade v naslednjem večletnem finančnem okviru (2021–2027). S tem bi zagotovili participativno načrtovanje programov in učinkovito spremljanje njihovega izvajanja, tako da sredstva resnično dosežejo tiste, ki potrebujejo pomoč.

3.4 S tega vidika se mora učinkovita socialna, zaposlitvena in izobraževalna podpora ter podpora za usposabljanje začeti s **sodelovanjem med ustreznimi ministrstvi in podpornimi službami**. Med ministrstvi, javnimi službami za zaposlovanje, mladinskimi organizacijami, nacionalnimi mladinskimi sveti ter drugimi ustreznimi nevladnimi organizacijami, socialnimi partnerji in drugimi deležniki bi bilo treba sklepati zaveznitva, da bi našli najboljše rešitev za mlade. Dejstvo, da v okviru prejšnjega jamstva za mlade **štirimesečni cilj** ni bil dosežen, mora biti osrednje vprašanje v spremenjeni različici. Okrepiti in podpirati je treba **vlogo in zmogljivost javnih služb za zaposlovanje** pri napotitvi ljudi na kakovostna delovna mesta. Tudi nevladne organizacije in socialna podjetja lahko mlade podpirajo tako, da jim ponudijo začasno zaposlitev in pripravništva. Na voljo bi moralo biti več informacij o **razpoložljivih delovnih mestih** v podjetjih, saj javna služba za zaposlovanje ne more zagotoviti podpore, če mest ni ali če o njih ni informacij. Kar zadeva sodelovanje zasebnih služb za zaposlovanje, je treba zagotoviti, da je podpora v okviru jamstva za mlade brezplačna, tako kot javna podpora.

3.5 Pomembno je, da se še naprej izboljšujejo povezave s skupnostmi, mladinskimi organizacijami in drugimi družbenimi skupinami ter njihovo obveščanje, in sicer v skladu z nekaterimi primeri iz delovnega dokumenta služb Komisije, priloženega predlogu priporočila Sveta o mostu do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade ⁽¹¹⁾. Pomembno je tudi, da je v sporočilu z naslovom „Podpiranje zaposlovanja mladih: most do delovnih mest za naslednjo generacijo“ ⁽¹²⁾ navedeno, da je doseganje najranljivejših oseb še vedno nezadostno, s čimer je dodatno ponazorjena centraliziranost te in drugih oblik **doseganja ciljnih skupin**.

3.6 EESO ugotavlja, da je v skladu z analizami jamstva za mlade, ki jih je opravila Mednarodna organizacija dela ⁽¹³⁾, **pomanjkanje [nacionalnih] sredstev** škodljivo vplivalo na sposobnost držav, da vsem mladim, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, zagotovijo možnost za delo ali udeležbo na usposabljanju v štirih mesecih. **Večja proračunska sredstva za jamstvo za mlade** so dobrodošla v skladu s razširitvijo starostne skupine ljudi, na katero je pobuda usmerjena. Vendar EESO obžaluje, da čeprav je v načrtu EU za okrevanje zagotovljenih 750 milijard EUR za gospodarsko okrevanje Evrope, jamstvo za mlade prejme le 22 milijard EUR, kar po navedbah Evropske komisije ⁽¹⁴⁾ vključuje naložbe v Evropski socialni sklad in pobudo za zaposlovanje mladih, vključno z **nacionalnim sofinanciranjem**.

⁽¹⁰⁾ Študije opazovalne skupine EESO za trg dela o zaposlovanju mladih, 2014.

⁽¹¹⁾ SWD(2020) 124 final.

⁽¹²⁾ COM(2020) 276 final.

⁽¹³⁾ MOD, delovni dokument z naslovom „The European Youth Guarantee: A systematic review of its implementation across countries“ (Evropsko jamstvo za mlade: sistematični pregled njegovega izvajanja v državah), 2017.

⁽¹⁴⁾ COM(2020) 276 final.

Komisija je predstavila tudi porabo sredstev iz **dodatnih skladov**: to poleg drugih skladov vključuje 55 milijard EUR za obdobje 2020–2022 iz pobude REACT-EU in 86 milijard EUR iz ESS+, ki jih države lahko uporabijo tudi za podporo zaposlovanju mladih. Iz raziskav ⁽¹⁵⁾ je razvidno, da je za učinkovito podporo v okviru revidiranega jamstva za mlade treba zagotoviti **najmanj 50 milijard EUR na leto**. EESO poziva Komisijo, naj da državam članicam jasne izračune in smernice o celotnem znesku naložb na ravni EU, namenjenih podpori jamstvu za mlade, ter oceno njegove učinkovite uporabe. Ker je potrebna vzdržnost podpornega mehanizma, okrepljenega z javnimi naložbami, pozdravlja vključitev ciljne podpore za mlade v evropski semester.

3.7 EESO pozdravlja, da je v politični pobudi predlagan ciljno usmerjen pristop do ranljivih posameznikov, ki temelji na širšem partnerstvu s socialnimi partnerji in mladinskimi organizacijami ter je osredotočen na razsežnost spola. Taka partnerstva morajo delovati tudi **zunaj nacionalnih prestolnic, v lokalnih skupnostih, in pridobivati povratne informacije neposredno od mladih**. Mlade, ki začenjajo ustvarjati družino, je treba podpreti. Zato bi moralo prihodnje **evropsko jamstvo za otroke** vključevati določbe o mladih zaposlenih in brezposelnih z otroki, s katerimi bi to politiko povezali z jamstvom za mlade.

3.8 EESO pozdravlja predloge za podporo mladim podjetnikom v **akcijskem načrtu Komisije za socialno gospodarstvo** ter njegove določbe o zelenih znanjih in spretnostih na lokalni ravni s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah. EESO poziva Evropsko komisijo, naj v razvoj takega akcijskega načrta vključi ustrezne socialne partnerje in organizacije civilne družbe, zlasti mladinske organizacije, da bi vključili izkušnje mladih, vajencev, pripravnikov in mladih delavcev. **Treba je spodbujati zagonska podjetja mladih in podpirati podjetniško izobraževanje**. Možnosti za samozaposlitev v digitalnem in zelenem gospodarstvu, ponujene **skupinam, ki so žrtev diskriminacije, in ranljivim skupinam**, morajo biti skladne z informacijami, namenjenimi tem skupinam, zanje pa je potrebna tudi konkretna podpora. V zvezi s tem imajo bistveno vlogo **posredniški organi**, kot so javne službe za zaposlovanje, mladinske organizacije, nacionalni mladinski sveti, druge ustrezne nevladne organizacije in sindikati.

3.9 Da bi vzpostavili **učinkovite strategije** za vse skupine mladih, ki potrebujejo pomoč, je treba jasno opredeliti skupino mladih, zajeto z jamstvom za mlade. Znižanje **starosti, ko preneha obveznost šolanja**, v državah ima lahko škodljiv učinek, saj se lahko zaradi tega poveča število mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo. EESO pozdravlja zvišanje starosti, ki jo pokriva jamstvo za mlade; kot že leta 2013 ⁽¹⁶⁾ priporoča, da se **starostna meja** za dostop do jamstva za mlade zviša na 30 let, zlasti v državah, v katerih je brezposelnih mladih največ. Vendar v zvezi s tem poziva k previdnosti glede kakovosti in zmogljivosti. Morda bo treba **državam članicam omogočiti prožnost** pri določitvi starostne skupine, ki jo morajo podpirati. Razširjena starostna skupina ne bi smela izključevati mladih, ki že imajo nekaj delovnih izkušenj in so upravičeni do **nadomestila za brezposelnost**. Pomembno pa je, da se jasno določi starostni razpon skupine.

3.10 Komisija predlaga, da države članice spodbujajo podjetja, naj zaposlujejo mlade brezposelne osebe in jim **ponudijo kakovostno zaposlitev**. Delovna mesta moramo kar najbolje uskladiti s **kvalifikacijami in interesi** mladih brezposelnih ter jih spodbuditi s ponodbami za kakovostno ter **vključujoče izpolnjevanje in prekvalifikacijo**, da bi jih zadržali na zadnjih delovnih mestih. Kljub temu EESO meni, da bi morale države članice imeti manevrski prostor pri odločanju, ali želijo razširiti področje uporabe programa jamstva za mlade, in sicer ob upoštevanju narave in obsega brezposelnosti mladih na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

3.11 Zgolj krepitev jamstva za mlade ni zadosten cilj v času krize in potrebni so **takojšnji ukrepi** za pomoč mladim. Z **aktivnimi politikami trga dela** v državah članicah je treba s tistim, kar je voljo, najti **dolgoročne rešitve za mlade**, zagotoviti **kakovostna delovna mesta**, kakovostne delovne pogoje ter poštene možnosti zaposlovanja in zadržanja. Spoštovati in spodbujati bi bilo treba delovno zakonodajo in kolektivne pogodbe, zlasti kar zadeva povezavo med ravno kvalifikacij in plačo ter demokracijo na delovnem mestu. Na trgu dela bi morali biti mladi obravnavani enako kot odrasli, zlasti bi morali biti upravičeni do enake minimalne plače, imeti enak dostop do pokojninskega zavarovanja in uživati zaščito pred negotovimi pogodbami brez zagotovljene minimalne delovne obveznosti („nič ur“), neplačanimi pripravištvimi in navideznim samozaposlovanjem. Kratkoročne inčasne pogodbe za mlade lahko rešujejo nujne težave, vendar je dolgoročna negotovost enako škodljiva za mlade, podjetja in gospodarstvo.

⁽¹⁵⁾ Intereconomics, članek „COVID-19 Crisis: How to Avoid a ‚Lost Generation‘“ (Kriza zaradi COVID-19: Kako preprečiti „izgubljeno generacijo?“), 2020.

⁽¹⁶⁾ UL C 271, 19.9.2013, str. 101.

3.12 Prilagodljivost je ključna za **štirimesečno** obdobje jamstva za mlade po prijavi pri ponudniku jamstva za mlade, ki je običajno javna služba za zaposlovanje. Ponudbo za zaposlitev ali izobraževanje ali možnost usposabljanja je treba predlagati **takoj**⁽¹⁷⁾, hkrati pa mora to biti tudi **kakovostna rešitev in kakovostna zaposlitev ali ponudba za izobraževanje oziroma možnost za usposabljanje**. Pri tem bi bilo treba upoštevati včasih dolgotrajne postopke potrjevanja neformalnega in priložnostnega učenja, ki ga je mogoče kombinirati z razpoložljivostjo usposabljanja, ki je na voljo v določenem časovnem obdobju. Da bi izpolnili štirimesečni cilj in nudili individualno podporo, bi morali biti sistemi potrjevanja in zagotavljanja usposabljanja **prožnejši** in bolj prilagodljivi.

3.13 Jamstvo za mlade se mora začeti s **kakovostnim strokovnim usmerjanjem in svetovanjem** pri zgodnjem šolskem izobraževanju mladih; priznavanje ter **potrjevanje neformalnega in priložnostnega učenja** bi v idealnih razmerah moralo voditi do kvalifikacije z jasno opredeljenimi ravni evropskega ogrodja kvalifikacij (EOK) ali nacionalnega ogrodja kvalifikacij (NOK) ter poklicnim nazivom ali spričevalom, v katerem je jasno navedeno, katere naloge ter znanja in spretnosti potrjuje in kako je potrdilo povezano s polno kvalifikacijo. Novi **okvir Europass** bi moral omogočati, da se v življenjepis Europass jasno in praktično vključijo vse vrste spričeval in kvalifikacij.

3.14 Mikrokvalifikacije so alternativne rešitve za dokumentiranje dodatnih znanj in spretnosti, ki jih zagotovijo podjetja ali institucije za poklicno izobraževanje in usposabljanje (PIU) ter visokošolske ustanove. Ker ni skupne evropske opredelitve ali razumevanja **mikrokvalifikacij**, bi lahko razmislili o dodatni evropski politiki v zvezi z mikrokvalifikacijami kot pomoč mladim, ki bi jih lahko dodali k polnim kvalifikacijam. V ta namen pa se je treba s sindikati delavcev in delodajalci na evropski ravni najprej dogovoriti, kako opredeliti in razumeti **mikrokvalifikacije**.

3.15 Kriza zaradi COVID-19 je vplivala na izvajanje vajeništva; v številnih gospodarskih sektorjih, ki jih je prizadela omejitev gibanja, so morali vajenci vajeništvo odložiti ali pa so celo postali presežni; v drugih sektorjih so vajenci nadaljevali vajeništvo s pomočjo projektnega dela ali simulacij doma. **Usklajevanje mest za vajeništvo v podjetjih in učečih se v PIU** je težavno, zato bi morala zlasti javna služba za zaposlovanje prejeti več informacij od zasebnih in javnih podjetij vseh velikosti za podporo šolam PIU in učiteljem, ki poskušajo najti praktična mesta za učenje za bodoče vajence.

3.16 EESO poudarja, da vajeništva niso samo za mlade, saj je že v prvem odstavku evropskega okvira za kakovostna in učinkovita vajeništva poudarjena dvojna osredotočenost vajeništev na **mlade in odrasle**. Dejstvo, da so vajeništva vključena v dokument o politiki o podpori zaposlovanja mladih, prispeva k napačnemu razumevanju, da so vajeništva namenjena le mladim. EESO pozdravlja, da je Komisija državam članicam predlagala, naj ponudbe za učenje in prehod iz šole v službo nadgradijo s **ponudbo kakovostnih vajeništev in pripravništev**. S tem lahko tudi učinkovito podprejo zmanjšanje zgodnjega opuščanja šolanja, pa tudi boljše vključevanje migrantov in beguncev na trg dela ob upoštevanju evropskega stebra socialnih pravic, evropskega okvira za kakovostna in učinkovita vajeništva ter okvira za kakovost pripravništev.

3.17 Komisija predlaga, naj se **evropska koalicija za vajeništva** obnovi in naj se ji da nov zagon. Čeprav je evropska koalicija za vajeništva omogočila prepoznavnost zagotavljanja vajeništev s povečanjem števila zavez podjetij, to ni dovolj. Mikro- in mala podjetja se še vedno srečujejo z velikimi izzivi pri ponujanju mest za vajeništvo. Zato bi lahko spodbujali zagotavljanje „**sodelovalnega** vajeništva“, ki ga ponuja več podjetij. Kakovost in učinkovitost vseh vajeništev bi bilo treba zagotoviti na podlagi meril iz evropskega okvira za kakovostna in učinkovita vajeništva, Komisija pa bi morala v skladu z navedenim okvirom priznati podjetja in jih nagraditi.

3.18 EESO pozdravlja večjo osredotočenost Komisije na zagotavljanje **vajeništev v digitalnem in zelenem sektorju**, vendar ugotavlja, da bi bilo treba kakovostna vajeništva ponujati tudi v vseh drugih sektorjih, ki so del digitalnega in ekološkega prehoda.

3.19 Za uspešne sisteme PIU in vajeništva, ki vodijo do kakovostnih delovnih mest, je potreben **učinkovit socialni dialog s sindikati in predstavniki delodajalcev**. EESO pozdravlja predlog Komisije glede potrebe po okrepitvi socialnega dialoga na evropski in nacionalni ravni, s pomočjo podpornih služb Komisije za vajeništva pa bi lahko okrepili dodatne možnosti za krepitev zmogljivosti. Medtem ko se je že več sektorskih socialnih partnerjev zavezalo, da bodo podprla

⁽¹⁷⁾ UL C 161, 6.6.2013, str. 67.

evropsko koalicijo za vajeništva, EESO poudarja avtonomijo evropskih odborov za sektorski socialni dialog, ki v skladu z dogovorjenimi skupnimi prednostnimi nalogami sami opredelijo delovni program.

3.20 Za brezposelne mlade, ki že imajo kvalifikacijo, bi se moralo jamstvo za mlade uporabljati tudi kot jamstvo za zaposlitev⁽¹⁸⁾, kar pomeni, da mladi pridobijo prve izkušnje z zaposlitvijo v javnem ali neprofitnem sektorju.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽¹⁸⁾ Pavlina R. Tcherneva, Levy Economics Institute, serija Delovni dokumenti št. 902, Jamstvo za zaposlitev: zasnova, delovna mesta in izvajanje, 2018.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU o pravicah žrtev (2020–2025)

(COM(2020) 258 *final*)

(2021/C 10/09)

Poročevalec: **Ionuț SIBIAN**

Zaprosilo	Evropska komisija, 12. 8. 2020
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	9. 9. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	226/1/4

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) toplo pozdravlja strategijo Evropske komisije o pravicah žrtev za obdobje 2020–2025, ki podpira dolgoročno načrtovanje in ustrezno usklajeno izvajanje politik v vrsti sektorjev, pri čemer zagotavlja, da nobena žrtev ni pozabljena.

1.2 EESO meni, da strategija, da je za izvajanje strategije potreben **jasen akcijski načrt**, v katerem bodo navedene podrobnosti o načinu in času izvajanja ukrepov ter o pričakovanih rezultatih.

1.3 Predlagano strategijo je treba razlagati in izvajati skupaj z drugimi strategijami EU: strategijo EU za enakost spolov, strategijo EU za učinkovitejši boj proti spolni zlorabi otrok, strategijo EU za spodbujanje enakosti oseb LGBTI+, okvirom EU za nacionalne strategije vključevanja Romov in Konvencijo Združenih narodov o pravicah invalidov.

1.4 Predlagana strategija naj bi zagotovila več navodil in podrobnejši pregled, kako naj države članice izvajajo visoke standarde kakovosti ter vzpostavijo dostopna, poštena in učinkovita orodja za podporo žrtvam pri njihovem dostopu do storitev restorativne pravičnosti.

1.5 Evropska komisija bi morala s strategijo spodbujati države članice, naj podprejo zbiranje podatkov in posvetovanje s skupnostmi in žrtvami ter morebitnimi žrtvami ter izvedejo ocene potreb, ki bodo usmerjale oblikovanje politik in institucionalne odzive. Poenoten pogled na zbiranje podatkov o žrtvah kaznivih dejanj, ki bi ga lahko zagotovili s to strategijo, bi omogočil boljše in bolj usmerjene odzive.

1.6 EESO priporoča, naj se vloga predlagane mreže EU za preprečevanje nasilja zaradi spola in nasilja v družini iz strategije razširi tudi na cilje in rezultate v zvezi z odkrivanjem in zaježitvijo teh vrst kaznivih dejanj, kar je še zlasti pomembno, kadar slednja vključujejo mednarodni vidik.

1.7 V zvezi s ključnimi ukrepi Evropske komisije, predlaganimi v strategiji, EESO meni, da bi bilo dobro nekatere vidike strategije bolje pojasniti, med drugim:

- (a) Spodbujanje usposabljanja ne bi smelo biti omejeno samo na pravosodne organe in/ali organe pregona; stalno strokovno izobraževanje v zvezi z obravnavo žrtev kaznivih dejanj, zlasti kaznivih dejanj iz sovraštva, potrebujejo tudi socialni in zdravstveni delavci. Takšno usposabljanje bi moralo izrecno vključevati delavnice o pristranskosti in stereotipih, potekati pa bi moralo v sodelovanju z organizacijami civilne družbe, ki nudijo podporo različnim ranljivim skupinam.
- (b) Financiranje EU za nacionalne organizacije za podporo žrtvam in organizacije v skupnostih bi bilo treba dopolniti z **okrepljenim sodelovanjem** med organizacijami civilne družbe ter lokalnimi oblastmi ali nacionalnimi organi ⁽¹⁾. Strategija bi na splošno morala vključevati jasno navodilo za državne organe glede sodelovanja in komuniciranja z organizacijami civilne družbe ter strokovnjaki, da bi ugotovili potrebe skupnosti in oblikovali ciljno usmerjene kampanje ter sisteme poročanja in podpore, ki bodo povsem dostopni, pravični in učinkoviti.
- (c) Nacionalne kampanje za ozaveščanje o pravicah žrtev bi bilo treba prilagoditi potrebam in posebnim značilnostim posebej ranljivih skupnosti, vključno z državljani tretjih držav, begunci in prosilci za azil, in bi morale temeljiti na lokalnih ocenah potreb, trendov, dobrih praks ter izzivov.

1.8 Izkušnje s COVID-19 so ponovno pokazale, da so organi v nekaterih državah članicah slabo pripravljeni na zagotavljanje zasilnih ali kratkotrajnih zavetišč, zlasti zunaj glavnih mest. Treba je vzpostaviti zasilna zavetišča, varne hiše in podporne centre ter zagotoviti integrirane podporne storitve, za kar pa sta potrebna sodelovanje nacionalnih organov in akterjev civilne družbe ter financiranje EU.

1.9 Evropska komisija bi morala vključiti načrt za žrtve v vse programe financiranja EU, vključno s sredstvi EU, ki se upravljajo na nacionalni in mednarodni ravni.

2. Ozadje mnenja

2.1 V zadnjih tridesetih letih je na mednarodnem in evropskem prizorišču prišlo do razvoja na področju pravic žrtev in politik za njihovo varstvo. Dosežen je bil velik napredek, med drugim zaradi sprejetja vrste predpisov EU v korist žrtvam, in sicer direktiva o pravicah žrtev iz leta 2012, direktiva o odškodnini iz leta 2004 in zdaj dokument „Za novo strategijo EU o pravicah žrtev za obdobje 2020–2025“.

2.2 Cilj Komisije pri sprejetju prve strategije o pravicah žrtev je zagotoviti, da je vsem žrtvam kaznivih dejanj zajamčeno popolno spoštovanje njihovih pravic, ne glede na to, kje v EU je bilo kaznivo dejanje storjeno.

2.3 V strategiji so določeni številni ukrepi za naslednjih pet let, ki so osredotočeni na dva cilja: prvi je opolnomočenje žrtev, da prijavijo kazniva dejanja, zahtevajo odškodnino in si nenazadnje opomorejo od posledic kaznivega dejanja; drugi pa je sodelovanje z vsemi zadevnimi akterji za zagotovitev pravic žrtev.

2.4 V strategiji so določeni tudi številni ukrepi za Komisijo in države članice ter civilno družbo v naslednjih petih letih.

2.5 Strategija temelji na petih ključnih prednostnih nalogah: 1. učinkovita komunikacija z žrtvami in varno okolje, v katerem lahko žrtve prijavijo kazniva dejanja; 2. izboljšanje podpore in zaščite najbolj ranljivih žrtev; 3. olajšanje dostopa žrtev do odškodnine; 4. krepitev sodelovanja in usklajevanja med vsemi zadevnimi akterji ter 5. krepitev mednarodne razsežnosti pravic žrtev.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Pet prednostnih nalog te strategije bo na splošno verjetno ustvarilo pozitivne učinke in učinkovito prispevalo k izvajanju zadevnega okvira EU v državah članicah. Vendar pa je treba opozoriti tudi na nekatere ključne točke in presečne težave.

⁽¹⁾ Med drugim v zvezi z mehanizmi zbiranja podatkov, dokumentiranja in poročanja, dostopom do sredstev, pa tudi vzpostavitvijo trajnostnih lokalnih sistemov za podporne storitve.

3.2 V strategijo so vključena le omejena navodila glede pomembnosti vzpostavitve mehanizmov poročanja (formalnih ali neformalnih) ali razširitve njihovega dosega in učinkovitosti v posameznih primerih. Takšni mehanizmi bi morali biti vključeni v glavne politike in dostopni vsem kategorijam žrtev, ne glede na njihov status in zadevno državo članico EU, ter prožni in prilagojeni potrebam najranljivejših. Za to bodo potrebni izboljšani postopki ocenjevanja potreb, dokumentiranja, zbiranja podatkov in posvetovanja, kot je navedeno v drugih ugotovitvah v nadaljevanju.

3.3 Čeprav so v strategiji večkrat omenjeni izzivi, s katerimi se soočajo ranljive skupine, pa bi morali biti omenjeni tudi begunci in prosilci za azil ter priznana njihova skupinsko večja ranljivost za islamofobne, rasistične, ksenofobne in druge vrste kaznivih dejanj iz sovraštva.

3.4 V strategiji je predstavljeno splošno stališče, da so „[t]ežave žrtev pri dostopu do sodnega varstva [...] večinoma posledica pomanjkanja informacij ter nezadostne podpore in zaščite“. Poudariti velja, da je treba v strategijo vključiti dodatne podatke v zvezi s potrebo po boljši prepoznavnosti pa tudi boljši dostopnosti obstoječih določb in mehanizmov (od prijav in samoidentifikacije do dostopa do podpore ali pravnih sredstev). V zvezi s tem so lahko pogosto potrebne podpirne službe, na primer skupnostni delavci, zaposleni v službah za varstvo mladoletnih oseb, za migrante brez spremstva, mladoletne prosilce za azil ali mladoletne osebe v sistemih za varstvo mladoletnih oseb, zdravstveno osebje, zaposleni pri oskrbi duševno bolnih, tolmači za osebe, ki ne govorijo lokalnega jezika, itd. Tudi te podpirne službe bi potrebovale usposabljanje, vendar so trenutno v zvezi z usposabljanjem o pravicah žrtev navedeni večinoma organi pregona ter pravosodni organi.

3.5 Sicer je prva prednostna naloga strategije seveda zagotoviti učinkovito komunikacijo z žrtvami kaznivih dejanj in varno okolje, v katerem lahko žrtve prijavijo kazniva dejanja, vendar še vedno obstaja zaskrbljenost glede zagotavljanja **obstoja, učinkovitega delovanja in dostopnosti** sistemov prijavljanja in evidentiranja, zlasti neformalnih sistemov, saj je celo v strategiji poudarjeno, da se najranljivejše skupnosti in žrtve pogosto nerade povezujejo z organi ali pa se z njimi ne morejo povezati oziroma se soočajo z drugimi ovirami pri dostopu do formalnih postopkov prijave (pri organih). Četudi ti sistemi ne privedejo do kazenskih preiskav, lahko vseeno zagotovijo dostop do posebnih vrst podpore in so lahko pomembni za zagotavljanje podatkov v lokalnih ali nacionalnih okvirih, ki bi morali biti ključni pri oblikovanju politik, dodeljevanju sredstev in načrtovanju storitev.

3.6 Poleg tega strategija dozdevno ne obravnava poglobljeno dokumentiranja ali zbiranja podatkov. Za odzivanje na potrebe žrtev in vzpostavitev okvira za zagotavljanje pravic žrtev, zlasti žrtev nekaterih vrst kaznivih dejanj – kaznivih dejanj iz sovraštva, spolnega nasilja in nasilja na podlagi spola itd. – so potrebni temeljito razumevanje lokalnih razmer in razmer skupnosti, dostop do skupnosti, ocena potreb ter razvoj ciljno usmerjene politike in praktičnih rešitev. Zato bi strategija na splošno morala spodbujati države članice, naj morda s prečnim pristopom podprejo zbiranje podatkov in posvetovanje s skupnostmi in žrtvami ter morebitnimi žrtvami ter v sodelovanju z organizacijami civilne družbe pripravijo ocene potreb z evidentiranjem najboljših praks, s katerimi bi usmerjali oblikovanje politik in institucionalne odzive.

3.7 Zadnja točka, ki jo je treba poudariti v zvezi z zbiranjem podatkov, je potreba, da ključni organi (policija/pravosodni organi/organi pregona) uvedejo učinkovite sisteme, ki bodo omogočali celovito in sistematično zbiranje **informacij o žrtvah kaznivih dejanj**, njihovo analizo in uporabo pri zasnovi usmerjenih odzivnih ukrepov. Trenutno na primer samo nekaj držav članic EU zbira razčlenjene informacije o profilih žrtev kaznivih dejanj. Te informacije bi lahko bile uporabne pri analizi trendov in vzorcev in bi prispevale k oblikovanju preprečevalnih dejavnosti, informacijskih kampanj, orodij za prijavljanje, mehanizmov za identifikacijo in odziv ali podpornih storitev.

3.8 Poleg tega je zaradi pomanjkanja dostopnih sistemov za prijavljanje, prekomerno formalnih sistemov za evidentiranje incidentov in/ali pritožb (ki so lahko na voljo samo policiji ali organom pregona) in pomanjkanja nekaterih meril ter navodil za zbiranje podatkov v zvezi z žrtvami v številnih državah članicah EU težko oceniti razširjenost pojavov, kot so kazniva dejanja iz sovraštva. Poenoten pogled na zbiranje podatkov o žrtvah kaznivih dejanj, ki bi ga lahko zagotovili s to strategijo, bi omogočil boljše in bolj usmerjene odzive. To je povezano tudi s pobudami Komisije in možnostmi njihovega izvajanja (kot so pobude v zvezi z rasizmom in ksenofobijo), saj pomanjkanje podatkov in njihove ustrezne analize verjetno negativno vpliva tudi nanje.

3.9 V zvezi s prijavljanjem kaznivih dejanj je pomembno pojasniti, da strategija obravnava vse tri stebre, ki so pomembni za zagotavljanje pravic žrtev: (a) identifikacija (žrtev kaznivih dejanj), ki se lahko izvaja s formalnimi ali neformalnimi mehanizmi prijave, kot je navedeno v prejšnji ugotovitvi; (b) preprečevanje in (c) odziv.

3.10 V strategiji je nekajkrat omenjeno, kako pomembno je, da „strokovni delavci z žrtvami komunicirajo na način, ki je prilagojen posebnim potrebam žrtev“, kar je treba pozdraviti. Vendar pa bi bilo treba za uspešno izvajanje tega cilja vzpostaviti mehanizem in programe krepitve zmogljivosti za pristojne strokovne delavce, da bi omogočili ustrezno identifikacijo in razumevanje teh posebnih potreb. Brez takšne identifikacije ni mogoče doseči cilja zagotavljanja odziva, ki je prilagojen tem posebnim potrebam. Takšen mehanizem bi temeljil na usklajevanju med organi, organizacijami civilne družbe in organizacijami na osnovni ravni ali organizacijami skupnosti. Z njim se bo povečalo prijavljanje in evidentiranje kaznivih dejanj med člani posebnih ranljivih skupnosti in pomagal bo pri zbiranju dokaznega gradiva, obenem pa bo tudi izboljšal splošne zmogljivosti nacionalnih sistemov za ugotavljanje potreb žrtev in ustrezno nadaljnje usmerjanje ter odzivanje, prilagojeno posameznikom. Strategija bi torej morala biti osredotočena med drugim tudi na sredstva za identifikacijo posebnih potreb žrtev kaznivih dejanj oziroma jih pojasniti.

3.11 V zvezi s prejšnjo točko so v strategiji večkrat omenjene žrtve s „posebnimi potrebami“, ki bi „morale imeti dostop do specialistične podpore“. V zvezi s tem bi bilo treba deležnike na nacionalni ravni s strategijo spodbujati, naj vzpostavijo mehanizme za identifikacijo in ocenjevanje posebnih potreb, ki bodo vključevali tudi **redne izmenjave z drugimi obstoječimi ustreznimi mehanizmi za identifikacijo**, kot je mehanizem za boj proti trgovini z ljudmi. S tem bi omogočili izmenjavo strokovnega znanja in izkušenj med številnimi organi, pa tudi boljši, bolj celovit in celosten odziv, ki ustreza ugotovljenim posebnim potrebam.

3.12 Vse storitve, vključno s kampanjami ozaveščanja o pravicah žrtev, morajo prav tako temeljiti na ocenah potreb in posvetovanjih s skupnostmi. Pri zasnovi informacijskih kampanj je treba posebno pozornost posvetiti ne le mladoletnim žrtvam, starejšim ali žrtvam, ki so invalidi, temveč tudi potrebam žrtev, ki so na primer begunci, prosilci za azil ali migranti, ki se lahko prav tako soočajo s hudimi ovirami pri dostopu do informacij, prijavljanju ali dostopu do podpornih storitev, vključno z večplastno diskriminacijo.

3.13 Osredotočenost na usposabljanje se odraža v celotni strategiji, saj je to dejansko ključno za zagotovitev nemotenega delovanja sistemov in zagotavljanje pravic žrtev. Vendar pa je treba usposabljanje zagotoviti tudi drugim, ne samo pravosodnim organom in policiji, če upoštevamo posledice nekaterih vrst kaznivih dejanj, zlasti kaznivih dejanj iz sovraštva, kibernetkega kriminala, nasilja na podlagi spola ali kaznivih dejanj nad mladoletnimi osebami. Osredotočiti se je treba na izboljšanje nabora večšin oseb, ki se v nujnih primerih prve odzovejo – to so lahko skupnostni delavci, učitelji, delavci služb za varstvo mladoletnih oseb, osebje v migracijskih centrih za sprejem ali pridržanje ali mejna policija. To še posebej drži v kontekstu mešane migracije, vključno z nedovoljeno mešano migracijo med državami članicami EU, visokega tveganja izkoriščanja in naraščajočega števila poročil o nasilju na mejah ter v sprejemnih centrih za prosilce za azil.

3.14 Sicer pozdravljamo osredotočenost direktive o pravicah žrtev iz leta 2012 na storitve restorativne pravičnosti in sklep, da naj bi te storitve služile predvsem interesom in potrebam žrtev, vendar pa bi strategija morala zagotoviti več navodil in bolj podroben pregled, kako lahko države članice izvajajo visoke standarde kakovosti ter vzpostavijo dostopna, pravična in učinkovita orodja za podporo žrtvam pri njihovem dostopu do takšnih restorativnih storitev.

3.15 V zvezi z žrtvami nasilja na podlagi spola so v strategiji sicer navedeni nekateri primeri nasilja na podlagi spola, vendar pa bi bilo treba priznati in opredeliti tudi druge vrste spolnega nasilja ali nasilja na podlagi spola, kot so na primer škodljive tradicionalne prakse, kot so pohabljanje ženskih spolnih organov, prezgodnje poroke itd. Razširitev tega seznama bi prispevala k ozaveščenosti o teh praksah med organi pregona in drugimi ustreznimi strokovnimi delavci.

3.16 Vlogo predlagane mreže EU za preprečevanje nasilja zaradi spola in nasilja v družini iz strategije bi bilo treba razširiti tudi na cilje in rezultate v zvezi z odkrivanjem in zaježitvijo teh vrst kaznivih dejanj (kar je še zlasti pomembno, kadar vključuje mednarodni vidik).

3.17 Nasilje na podlagi spola in nadlegovanje na delovnem mestu se štejeta tudi za kršitev človekovih pravic ali zlorabo in ogrožata človeško dostojanstvo, spodbujanje dostojnega dela ter dostop do trga dela in napredovanje na njem. Evropski socialni partnerji so leta 2007 v zvezi s tem podpisali samostojni sporazum, ki ga je treba v celoti izvajati na nacionalni ravni v državah članicah. Leta 2019 je bila ob stoletnici Mednarodne organizacije dela sprejeta konvencija št. 190, tj.

Konvencija o nasilju in nadlegovanju, v kateri so opredeljeni ukrepi za preprečevanje nasilja in zaščito žrtev ter orodja za učinkovito izvajanje in pravna sredstva, vključno s pobudami za usmerjanje, usposabljanje in ozaveščanje. EESO poziva evropske institucije, naj med državami članicami spodbujajo hitro ratifikacijo te konvencije in usklajujejo morebitne nadaljnje dejavnosti na evropski ravni.

3.18 Ko strategija obravnava trgovino z ljudmi, je treba upoštevati tudi vpliv trgovine z ljudmi in izkoriščanja na državljane tretjih držav in begunce. To velja tudi za ključne ukrepe, predvidene v strategiji, ki bi morali biti osredotočeni tudi na oceno obsega, v katerem so mehanizmi, ki so na voljo žrtvam trgovine z ljudmi, dostopni tudi državljanom tretjih držav (kot so migranti, prosilci za azil in begunci). Poleg tega bi v strategijo morali biti vključeni podporni ukrepi za izboljšanje dostopnosti, učinkovitosti in prilagodljivosti mehanizmov za boj proti trgovini z ljudmi, identifikacijo in odziv za begunce, migrante in prosilce za azil, ki postanejo žrtve kaznivih dejanj, povezanih s trgovino z ljudmi.

3.19 V zvezi z odškodnino za žrtve kaznivih dejanj bi bilo treba v strategijo bolje vključiti zamisel, da bi dostop do odškodnine moral biti neodvisen od statusa žrtve v državi članici EU. Na žalost prosilci za azil, begunci in migranti zaradi pomanjkanja informacij in strokovnih ter dostopnih podpornih služb ali zaradi strahu pred povračilnimi ukrepi ali negativnimi posledicami v zvezi z njihovim statusom redko zahtevajo odškodnino, ko postanejo žrtve kaznivih dejanj. Če je cilj opolnomočenje žrtev, bi strategija morala v enaki meri obravnavati te pomisleke in zagotoviti usmerjene ukrepe za premostitev vrzeli, s katerimi se soočajo posebne kategorije žrtev.

4. Posebne ugotovitve glede petih prednostnih nalog strategije

4.1 Učinkovita komunikacija z žrtvami in zagotavljanje varnega okolja za žrtve, da lahko prijavijo kaznivo dejanje

4.1.1 Za Evropsko komisijo je eden ključnih ukrepov usposabljanje pravosodnih organov in organov pregona. Vendar pa stalno strokovno izobraževanje v zvezi z obravnavo žrtev kaznivih dejanj, zlasti kaznivih dejanj iz sovraštva, prav tako potrebujejo socialni in zdravstveni delavci. Takšno usposabljanje bi moralo izrecno vključevati delavnice o pristranskosti in stereotipih, izvajati pa bi se moralo v sodelovanju z nevladnimi organizacijami, ki zagotavljajo podporo različnim ranljivim skupinam.

4.1.2 V zvezi s ključnim ukrepom, ki ga mora sprejeti Evropska komisija za zagotovitev financiranja EU za nacionalne organizacije za podporo žrtvam in zadevne organizacije v skupnosti: takšno financiranje bi bilo treba zagotoviti predvsem za razvoj podpornih storitev v okviru celovitih svežnjev, ki bi vključevali pravno in psihološko pomoč pri morebitnem iskanju zaposlitve, nastanitev v nujnih primerih in podporo pri kritju zdravstvenih stroškov.

4.1.3 Na ravni držav članic predlagani ključni ukrepi ostajajo na zelo splošni in precej retorični ravni. Učinkovito izvajanje direktive bo zagotovljeno, če nacionalni organi razvijejo, sprejmejo in izvedejo metodološke norme, ki bodo omogočile pravosodnim organom in organom pregona ter socialnim službam, da prepoznajo žrtve kaznivih dejanj (zlasti žrtve kaznivih dejanj iz sovraštva) in jim zagotovijo ustrezno podporo.

4.1.4 Kjer nacionalni organi še ne zbirajo razčlenjenih podatkov o žrtvah kaznivih dejanj, bi to morala postati prednostna naloga, morda s pomočjo financiranja EU.

4.1.5 Države članice bi morale biti vključene v predlagane ključne ukrepe ozaveščanja o pravicah in možnostih za prijavo kaznivih dejanj, ki bi se moralo začeti v šolah v okviru državljanske vzgoje. Nacionalni organi bi morali zagotoviti, da obvezni učni načrti vključujejo informacije o pravicah, nacionalnih institucijah za človekove pravice in razpoložljivih mehanizmi varstva, ki so prilagojene ravni razumevanja učencev.

4.1.6 Da bi nevladnim organizacijam omogočili udeležbo pri dejavnostih usposabljanja organov, h katerim lahko doprinesejo dragocene izkušnje upravičencev in strokovnjakov, ki nudijo podporo žrtvam kaznivih dejanj, je pomembno, da se ta prispevek prizna in nagradi v okviru institucionalnih partnerstev⁽²⁾.

4.2 Izboljšanje zaščite in podpore za najbolj ranljive žrtve

4.2.1 V zvezi s predlaganim ključnim ukrepom Evropske komisije o podpori žrtvam s posebnimi potrebami, kot so mladoletne žrtve, žrtve nasilja na podlagi spola ali nasilja v družini, žrtve rasističnih ali ksenofobnih kaznivih dejanj iz sovraštva, žrtve LGBTI+ kaznivih dejanj iz sovraštva, starejše in invalidne žrtve, bi se moralo zagotavljanje podpore posebej ranljivim skupinam začeti z njihovim priznanjem in priznanjem posebnih lastnosti njihovega statusa, zaradi katerih pogosto postanejo žrtve. To bi pomenilo, da je treba sprejeti sekundarno zakonodajo in razviti svežnje usposabljanja, v katerih bi bile pojasnjene posebne lastnosti različnih najbolj ranljivih skupin, metode za razgovore z njimi, ki bi preprečile ponovno travmo, in smernice za povezovanje s skupnostmi, če je to ustrezno.

4.2.2 Predlagani ključni ukrep Evropske komisije o izvajanju vodilnih načel za zagotavljanje zaščite in podpore žrtvam kaznivih dejanj iz sovraštva in sovražnega govora bi bilo treba dopolniti z vzpostavitev mehanizma EU za spremljanje učinkovitih odzivov na kazniva dejanja iz sovraštva in sovražni govor prek Agencije Evropske unije za temeljne pravice, ki bi lahko nadalje razvila svoj obstoječi mehanizem zbiranja podatkov ter vanj vključila nacionalno poročanje in zgodnje opozarjanje.

4.2.3 V zvezi s predlaganim ključnim ukrepom držav članic, ki izhaja iz izkušenj s pandemijo COVID-19, in zlasti ukrepom, namenjenim zagotavljanju, da imajo žrtve nasilja na podlagi spola in nasilja v družini dostop do podpore in zaščite, bi bilo treba vzpostaviti integrirane in usmerjene specialistične podporne storitve za najbolj ranljive žrtve, vključno z varnimi hišami za otroke, družine, ženske žrtve nasilja na podlagi spola in osebe LGBTI+. V nekaterih državah članicah je izkušnja s pandemijo COVID-19 namreč ponovno pokazala, da so organi slabo pripravljeni na zagotavljanje zasilnih ali kratkotrajnih zavetišč, zlasti zunaj glavnih mest. Vzpostaviti je treba zasilna zavetišča, varne hiše in podporne centre ter zagotoviti integrirane podporne storitve, za kar pa sta potrebna sodelovanje nacionalnih organov in zasebnih akterjev ter financiranje EU.

4.3 Olajšanje dostopa žrtev do odškodnine

4.3.1 Eden pomembnih deležnikov je Agencija Evropske unije za temeljne pravice, ki prek svojega omrežja neodvisnih strokovnjakov v državah članicah (FRANET) izvaja letne analize sprejete zakonodaje in politik za varstvo pravic žrtev in lahko tudi pripravi tematska poročila. Zaradi svojega mandata Agencija za temeljne pravice lahko spodbuja obetajoče prakse in organizira dogodke, na katerih si organi, odgovorni za odškodnine, lahko izmenjujejo zamisli in okrepijo sodelovanje.

4.4 Krepitev sodelovanja in usklajevanja med vsemi zadevnimi akterji

⁽²⁾ Na primer po sodbi Evropskega sodišča za človekove pravice iz leta 2016 v zadevi MC in AC proti Romuniji (primer homofobnega kaznivega dejanja iz sovraštva), ki je trenutno pod strogim nadzorom Odbora ministrov Sveta Evrope, nevladna organizacija ACCEPT Romunija, ki je v zadevi podpirala tožnike, redno zagotavlja brezplačna usposabljanja romunskemu Inštitutu za študije o javnem redu (ISOP). Takšna usposabljanja vključujejo predstavitev protidiskriminacijske zakonodaje, določb o kaznivih dejanjih iz sovraštva in kaj pomenita spolna usmerjenost in spolna identiteta, ter praktične ure, simulacije in žive knjižnice, v katerih trije ali štirje člani skupnosti LGBTI namenijo eno uro v dnevu, da delijo svoje izkušnje z organi kazenskega pregona. Gre za ogromno človeškega in logističnega dela, ki ga prostovoljci nevladne organizacije in z njo povezani strokovnjaki zagotovijo brezplačno. Dejanski izziv pa sta pomanjkljiva trajnost in omejen učinek usposabljanj. V teh usposabljanjih sodeluje samo majhna skupina 20–30 udeležencev od več sto novih zaposlenih in več tisoč zaposlenih Ministrstva za notranje zadeve. Za rešitev bi bilo treba dati prednost razvoju notranjih zmogljivosti nacionalnih pravosodnih organov in organov pregona za izvajanje takšnih tečajev, ki bi bili vključeni v stalno poklicno izobraževanje.

4.4.1 V ukrepu držav članic za oblikovanje družb, ki so bolj odporne, s spodbujanjem večje vključenosti civilne družbe v nacionalne ukrepe je koncept vključevanja civilne družbe veliko preširok; združenja policistov, stražnikov v centrih za pridržanje, združenja za civilno zaščito/obrambo in cerkve so namreč tudi del civilne družbe. Ključno je dejavno sodelovanje tistih delov civilne družbe, ki delajo neposredno z žrtvami kaznivih dejanj.

4.4.2 EU je sicer podpisala Konvencijo Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija), vendar pa se Istanbulska konvencija v nekaterih državah članicah sooča z nasprotovanji, pri čemer so pomisleki in razlage predstavljeni v odziv na novo retoriko „tradicionalnih vrednot“, v kateri so spol, nasilje na podlagi spola in spolna identiteta opisani kot konstrukti, ki krhajo nacionalno identiteto, nasilje v družini pa kot zasebna zadeva. EU ima ključno vlogo pri zaščiti Istanbulske konvencije. Države članice so sicer odgovorne za razvoj in izboljšanje nacionalnih zakonodaj, vendar pa EU lahko spodbuja ozaveščenost o pomembnosti zaščite pred nasiljem na podlagi spola. To je mogoče doseči tudi z namenjanjem sredstev za pripravo strokovnih modulov za izobraževanje pravnikov, spodbujanje izmenjav in podporo nevladnim organizacijam, ki vodijo kampanje in opravljajo zagovorništvo, pa tudi nudijo podporo žrtvam nasilja na podlagi spola.

4.5 Krepitev mednarodne razsežnosti pravic žrtev

4.5.1 Usklajevanje med institucijami in agencijami EU pri izvajanju strategije je ključno, da bi EU lahko prevzela vodilno vlogo v dejavnostih Sveta Evrope in Združenih narodov za žrtve.

4.5.2 EU bi morala uporabiti mednarodne programe za financiranje dejavnosti zunaj EU, da bi podprla razvoj zakonodaje, politik in storitev, ki bodo vključevale vse žrtve kaznivih dejanj, kar lahko vključuje tudi financiranje dejavnosti za krepitev zmogljivosti.

5. Financiranje EU

5.1 Za težave žrtev je namenjen le zanemarljiv del proračuna EU, kar ni v skladu s stroški kaznivih dejanj za žrtve in družbo. Evropska komisija bi morala ob upoštevanju pomembnosti in presečne narave težav žrtev razviti strateški pristop k financiranju za žrtve, v katerem bi bila opredeljena področja, ki bi jim financiranje EU najbolj koristilo, in ki bi uskladil vključevanje prednostnih nalog v zvezi z žrtvami v različne programe financiranja EU, vključno s tistimi, ki delujejo na nacionalni in mednarodni ravni ⁽³⁾.

5.2 Financiranje je ključnega pomena in bi moralo biti zagotovljeno s pristopom, ki ne temelji na posameznih projektih, ter dolgoročno s kombinacijo evropskega in nacionalnega financiranja.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽³⁾ Victim Support Europe, načrt za strategijo o pravicah žrtev za obdobje 2020–2024.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o začasnem odstopanju od nekaterih določb Direktive 2002/58/ES Evropskega parlamenta in Sveta glede uporabe tehnologij s strani ponudnikov medosebnih komunikacijskih storitev, neodvisnih od številke, za obdelavo osebnih in drugih podatkov za namen boja proti spolni zlorabi otrok na spletu

(COM(2020) 568 final – 2020/0259 (COD))

(2021/C 10/10)

Glavni poročevalec: **Ionuț SIBIAN**

Zaprosilo	Evropski parlament, 17. 9. 2020 Svet Evropske unije, 18. 9. 2020
Pravna podlaga	člena 114(1) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29/10/2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	246/1/3

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da je treba natančno preučiti vsako odstopanje od Direktive 2002/58/ES, da se zaščiti zasebnost vseh državljanov. Vendar v tem primeru obseg kaznivega dejanja in njegova teža **upravičujeta izjemo**.

1.2 EESO se na splošno strinja s predlagano uredbo o **začasnem** in **strogo omejenem** odstopanju od členov 5(1) in 6 Direktive 2002/58/ES, ki varujeta zaupnost komunikacij in podatkov o prometu.

1.3 Menimo, da **časovna omejitev uporabe** (do 31. decembra 2025) **ni upravičena**, zato bi morala Komisija zagotoviti, da se ustrezni zaščitni ukrepi za varstvo zasebnosti otrok pripravijo in uvedejo še pred pretekom petih let.

1.4 V zvezi s panožnimi **standardi za naznanitev in preglednost**, predvidenimi v členu 3(e) predlagane uredbe, bi bilo po mnenju EESO koristno, če bi tretja stran izvajala redno testiranje oziroma revizijo z uporabo parnih vzorcev, ki ne vsebujejo posnetkov spolnih zlorab otrok (CSAM), podobne testnim datotekam inštituta EICAR za protivirusne programe.

1.5 Komisija bi morala organizirati javni natečaj z zajetno nagrado ⁽¹⁾, da bi spodbudila ne le razvoj odprtokodnih orodij in panožnih standardov, temveč tudi razvoj morebitnih novih načinov odkrivanja in naznanitve spolne zlorabe otrok v elektronskih komunikacijah, šifriranih od konca do konca (end-to-end).

1.6 Po mnenju EESO je čas, da bi imela Evropska unija lasten **evropski center za preprečevanje spolne zlorabe otrok in boj proti njej**, zato poziva Komisijo, naj spodbuja ustanovitev in razvoj takšnega centra. Menimo, da bi moral center po vzoru delovanja Europol sodelovati s podjetji in organi kazenskega pregona pri prepoznavanju žrtev in prizadevanju, da so storilci kaznivih dejanj privedeni pred sodišče.

⁽¹⁾ Podobno kot pri projektih NESSIE in ECRYPT (eSTREAM), ki ju financira EU, ali natečajih, kakršne na področju kriptografije organizira ameriški inštitut NIST.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Nedavni podatki Europolu ⁽²⁾ kažejo, da je pandemija COVID-19 močno vplivala na kazniva dejanja na spletu. Količina posnetkov spolnih zlorab otrok, izmenjanih na spletu, se je v obdobju omejitve gibanja znatno povečala.

2.2 Od 16,9 milijona prijav posnetkov spolnih zlorab otrok, ki jih je leta 2019 prejel ameriški nacionalni center za pogrešane in zlorabljanje otroke (NCMEC) in so obsegale 45 milijonov primerov, opredeljenih kot CSAM, so 16,8 milijona prijav poslali ponudniki elektronskih storitev. Od tega so bili gostitelji skoraj 3 milijonov slik in videoposnetkov spolnih zlorab otrok iz Evropske unije.

2.3 Predlagana uredba je potrebna, saj začne 21. decembra 2020 v celoti veljati Evropski zakonik o elektronskih komunikacijah, s čimer bo za nekatere spletne komunikacijske storitve ⁽³⁾ začela veljati Direktiva o zasebnosti in elektronskih komunikacijah (Direktiva 2002/58/ES). Ta direktiva ne vsebuje izrecne pravne podlage za prostovoljno obdelavo vsebin ali podatkov o prometu za namene odkrivanja spolne zlorabe otrok na spletu, ponudniki pa bi morali prekiniti svoje dejavnosti, razen če bi države članice sprejele posebne nacionalne ukrepe.

2.4 Kot odziv na to in glede na nujnost zadeve je Komisija sklenila pripraviti ozko usmerjeno uredbo, da bi se izognila zakonodajni vrzeli v regulativnem okviru za telekomunikacije.

2.5 Predlagana uredba zagotavlja jamstva za varstvo zasebnosti in osebnih podatkov:

- obdelava mora biti sorazmerna in omejena na uveljavljene tehnologije, ki jih ponudniki medosebnih komunikacijskih storitev, neodvisnih od številke (NI-ICS), za ta namen običajno uporabljajo že pred začetkom veljavnosti uredbe,
- uporabljena tehnologija mora biti najsodobnejša v panogi in mora čim manj posegati v zasebnost,
- uporabljena tehnologija mora biti sama po sebi dovolj zanesljiva, tako da čim bolj zmanjšuje stopnjo napake in da nemudoma odpravi napake, če do njih vendarle pride,
- tehnologija, ki se uporablja za odkrivanje pridobivanja otrok za spolne namene, mora biti omejena na ustrezne ključne kazalnike,
- obdelava mora biti omejena na tisto, kar je nujno potrebno za ta namen,
- takojšnji izbris, razen če je bila odkrita spolna zloraba otrok na spletu,
- ponudnik storitev vsako leto objavi poročilo o svoji tozadevni obdelavi podatkov.

2.6 Ta izjema pravzaprav samo ohranja sedanjo prakso.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽²⁾ *Exploiting isolation: sexual predators increasingly targeting children during COVID pandemic* (Izkoriščanje izolacije: med pandemijo COVID-19 otroci vse pogostejša tarča spolni napadalcev), Europol, junij 2020.

⁽³⁾ Kot so storitve spletne pošte ali sporočanja.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Sveta o spremembi Direktive 2006/112/ES o skupnem sistemu davka na dodano vrednost glede identifikacije davčnih zavezancev na Severnem Irskem

(COM(2020) 360 *final* – 2020/0165 (CNS))

(2021/C 10/11)

Zaprosilo Sveta	28. 8. 2020
Pravna podlaga	člen 113 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	209/0/9

Odbor se v celoti strinja z vsebino predloga, poleg tega je vprašanje skupnega sistema DDV že obravnaval v mnenjih o *svežnju na področju DDV I*, sprejetem 14. marca 2018 ⁽¹⁾, in o *svežnju na področju DDV II*, sprejetem 23. maja 2018 ⁽²⁾, zato je na 555. plenarnem zasedanju 27., 28. in 29. oktobra 2020 (seja z dne 29. oktobra 2020) z 209 glasovi za in 9 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje in zavzel enako stališče kot v navedenih mnenjih.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ UL C 237, 6.7.2018, str. 40.

⁽²⁾ UL C 283, 10.8.2018, str. 35.

**Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta
o spremembi Sklepa št. 1313/2013/EU o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite**

(COM(2020) 220 *final* – 2020/0097 (COD))

(2021/C 10/12)

Zaprosilo	Svet, 24. 6. 2020
Pravna podlaga	člen 196 in člen 322(1)(a) Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	209/0/9

Odbor se v celoti strinja z vsebino predloga, poleg tega je svoja stališča o tem vprašanju že izrazil v mnenjih o *okrepitvi zmogljivosti civilne zaščite EU – rescEU* ⁽¹⁾ in *mehanizmu Unije na področju civilne zaščite (sprememba)* ⁽²⁾, sprejetih 18. oktobra 2018 oziroma 19. junija 2019. Zato je na 555. plenarnem zasedanju 27., 28. in 29. oktobra 2020 (seja z dne 29. oktobra 2020) z 209 glasovi za in 9 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje in zavzel enako stališče kot v navedenih mnenjih.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ UL C 62, 15.2.2019, str. 231.

⁽²⁾ UL C 282, 20.8.2019, str. 49.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2018/848 o ekološki pridelavi glede datuma začetka njene uporabe in nekaterih drugih datumov iz navedene uredbe

(COM(2020) 483 *final* – 2020/0231 (COD))

(2021/C 10/13)

Zaprosilo	Evropski parlament, 14. 9. 2020
	Svet, 14. 9. 2020
Pravna podlaga	člena 43(2) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	209/0/9

Odbor se v celoti strinja z vsebino predloga in nima nobenih pripomb, zato je na 555. plenarnem zasedanju 27., 28. in 29. oktobra 2020 (seja z dne 29. oktobra) z 209 glasovi za in 9 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Sveta o odprtju in upravljanju avtonomnih tarifnih kvot Unije za uvoz nekaterih ribiških proizvodov na Kanarske otoke od leta 2021 do leta 2027

(COM(2020) 437 final – 2020/0209 (CNS))

(2021/C 10/14)

Zaprosilo	Svet, 16. 9. 2020
Pravna podlaga	člen 349 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	209/0/9

Odbor se v celoti strinja z vsebino predloga in nima nobenih pripomb, zato je na 555. plenarnem zasedanju 27., 28. in 29. oktobra 2020 (seja z dne 29. oktobra 2020) z 209 glasovi za in 9 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Spremenjeni predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za doseganje podnebne nevtralnosti in spremembi Uredbe (EU) 2018/1999 (evropska podnebna pravila)

(COM(2020) 563 final – 2020/0036 (COD))

(2021/C 10/15)

Zaprosilo	Evropski parlament, 6. 10. 2020
	Svet, 5. 10. 2020
Pravna podlaga	člena 192(1) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja	209/0/9
(za/proti/vzdržani)	

Evropska komisija je 17. septembra 2020 sklenila, da Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru predloži v posvetovanje spremenjeni predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za doseganje podnebne nevtralnosti in spremembi Uredbe (EU) 2018/1999.

Odbor je to vprašanje že obravnaval v mnenju z naslovom *Evropska podnebna pravila* ⁽¹⁾, sprejetem 15. julija 2020, zato je na 555. plenarnem zasedanju 27., 28. in 29. oktobra 2020 (seja z dne 29. oktobra 2020) z 209 glasovi za in 9 vzdržanimi glasovi sklenil, da o tem ne bo pripravil novega mnenja, saj zagovarja enako stališče kot v navedenem mnenju.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ UL C 364, 28.10.2020, str. 143.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropski centralni banki, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Evropski investicijski banki – Letna strategija za trajnostno rast za leto 2020

(dodatno mnenje)

(COM(2019) 650 final)

(2021/C 10/16)

Poročevalec: **Philip VON BROCKDORFF**

Sklep predsedstva	28. 5. 2020
Pravna podlaga	člen 32(1) poslovnika in člen 29(a) izvedbenih določb poslovnika
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	8. 9. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	250/0/6

Uvod

To mnenje je del svežnja dveh dodatnih mnenj, in sicer o letni strategiji za trajnostno rast (COM(2019) 650 final) in o priporočilu o ekonomski politiki euroobmočja (COM(2019) 652 final). Namen svežnja je posodobiti in nadgraditi prejšnje predloge EESO ⁽¹⁾ ob upoštevanju najnovejšega razvoja, vpliva pandemije COVID-19 in okrevanja po njej, pa tudi različnih poročil in priporočil, objavljenih v okviru sedanjega evropskega semestra. Sveženj predstavlja splošni prispevek civilne družbe EU h gospodarski, socialni in okoljski politiki v naslednjem ciklu evropskega semestra, ki se predvidoma začne novembra 2020. EESO poziva Evropsko komisijo in Svet, naj ta prispevek upoštevata v naslednjem jesenskem svežnju evropskega semestra in v medinstitucionalnem postopku odločanja, ki bo sledil.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja, da je letna strategija za trajnostno rast pomemben korak k sprejetju bolj socialnega, vključujočega in trajnostnega gospodarskega modela, uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja ter zlasti sprejetju zaveze k preobrazbi sedanjega modela rasti v „zeleno“ rast. Zaveza ima glede na gospodarske in socialne posledice COVID-19 še toliko večji pomen in mora biti izražena v prihajajočem jesenskem svežnju evropskega semestra, v katerem bo Evropska komisija določila gospodarske in socialne prednostne naloge EU.

1.2 EESO meni, da je za učinkovit odziv na posledice COVID-19 potrebna ocena ekonomskih in socialnih učinkov, na podlagi katere bodo lahko države članice dobile jasno predstav o posledicah COVID-19 za gospodarstvo ter pretok oseb, blaga in storitev v EU. Poleg tega morajo vlade hitro in odločno ukrepati, da bi premagale COVID-19 in njegove posledice, kar lahko storijo le, če so z njimi popolnoma seznanjene.

1.3 Vlade se morajo odzvati s sprejetjem podpornih makroekonomskih politik, ki bodo pomagale povrniti zaupanje in podpreti ponoven zagon povpraševanja. Zato EESO priporoča revizijo pravil Pakta za stabilnost in rast, da bi podprli okrevanje gospodarstva in vladam omogočili dovolj manevrskega prostora, pa tudi zmogljivosti za nujno potrebne infrastrukturne naložbe, zlasti v zvezi s podnebnimi spremembami. Potrebna je tudi prožnost pravil o državni pomoči, da

⁽¹⁾ UL C 120, 14.4.2020, str. 1, in UL C 120, 14.4.2020, str. 7.

se podprejo podjetja vseh velikosti pri prehodu na digitalno in zeleno gospodarstvo. Bistvenega pomena je tudi dostop do financiranja, zlasti za MSP, prav tako pa revizija strategije zanje.

1.4 Enako velja za socialno področje, kjer morajo vlade sprejeti učinkovite javnozdravstvene ukrepe in jih ustrezno financirati, da se prepreči nadaljnje širjenje okužb. Prav tako je pomembno, da izvajajo ciljno usmerjene politike za podporo sistemov socialne varnosti in zaščito dohodkov ranljivih socialnih skupin, ki so bile najbolj prizadete zaradi manjšega dohodka, ki ga je povzročila gospodarska recesija. Spodbujati bi bilo treba tudi članstvo v sindikatih, da bi pripomogli k doseganju ciljev evropskega stebra socialnih pravic, kar je v tem kriznem obdobju še kako potrebno.

1.5 Zaradi COVID-19 je pravična obdavčitev še toliko bolj pomembna, saj se vlade soočajo z ogromnimi finančnimi pritiski v podporo nujnim ukrepom. EESO pri tem meni tudi, da je gospodarska recesija, ki jo je povzročil COVID-19, razkrila inherentne šibkosti in nepopolnost evropske monetarne unije. EU je dolgo razpravljala o fiskalni uniji, sveženj ukrepov za okrevanje in odpornost v višini 750 milijard EUR pa je kljub pomanjkljivostim dokaz, da EU odločno napreduje v smeri povezovanja. Ali bo to države članice pripeljalo bližje fiskalni uniji, bo pokazala prihodnost. Vseeno pa ni dvoma, da je treba ponovno razmisliti o davčni politiki v EU, nenazadnje za podporo javnim naložbam v infrastrukturo, izobraževanje, zdravstveno varstvo in socialno zaščito.

1.6 EESO poudarja, da imajo politični voditelji v tem kriznem obdobju pomembno vlogo. Pogajanja, ki so privedla do svežnja ukrepov za okrevanje in odpornost, so razkrila razklanost v EU, ki ne obeta nič dobrega, saj je treba izvesti institucionalne in ustavne reforme, s katerimi bo EU postala trdnejša. Le tako bo ohranila svojo pomembno vlogo in še naprej usklajeno delovala v Evropi in svetu.

1.7 EESO meni, da je načrt Next Generation EU dobrodošel in pravočasen. Vendar si bodo morale države članice in Komisija močno prizadevati, da ga bodo izvajale istočasno z rednim splošnim proračunom EU za obdobje 2021–2027. Še vedno ostajajo nerešena vprašanja o razlikah v zmogljivosti v EU, zato bi morda morala Komisija močnejše podpreti krepitev zmogljivosti in opredeljevanje projektov. V zvezi z večletnim finančnim okvirom za obdobje 2021–2027 Odbor obžaluje, da je Svet zmanjšal obseg prvotnega predloga Komisije, za katerega sta Evropski parlament in EESO v svojem mnenju Večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027 ⁽²⁾ že ocenila, da je nezadovoljiv.

1.8 Bistven je tudi časovni vidik. Kakršna koli nepotrebna zamuda pri odobritvi in izvajanju dogovorjenega načrta pomeni tveganje, da bosta gospodarsko okrevanje EU ter izpolnjevanje ciljev letne strategije za trajnostno rast močno ogrožena, kar bi ogrozilo možnosti preživljanja in blaginjo več tisoč delavcev in lastnikov malih podjetij v EU.

1.9 EESO meni, da je letna strategija za trajnostno rast priložnost za EU, da preide na gospodarski model, ki bo dajal enako težo tako gospodarskim kot socialnim/vključujočim ciljem. Cilji letne strategije za trajnostno rast se ne smejo ovreči zaradi gospodarskih izzivov, ki jih je povzročil COVID-19. Če drugega ne, je COVID-19 pokazal, da je v našem življenju socialna razsežnost enako pomembna kot gospodarska.

1.10 EESO podpira prizadevanja za povečanje produktivnosti v EU, česar pa ne bi smeli doseči na račun gospodarske trajnostnosti ali delovnih razmer. Gospodarska blaginja je bistvenega pomena, doseže pa se lahko, če bo rast prinesla dodano vrednost gospodarstvu in družbi ter resnično izboljšanje v življenju ljudi, hkrati pa povečala odpornost na prihodnje zunanje pretese in prispevala k zblizjevanju med državami in regijami.

2. Letna strategija za trajnostno rast za leto 2020 in COVID-19

2.1 Evropska komisija je 17. decembra 2019 sprejela jesenski sveženj, ki vključuje letno strategijo za trajnostno rast za leto 2020 in skupno poročilo o zaposlovanju. Ključno sporočilo letne strategije za trajnostno rast je, da gospodarska rast ni sama sebi namen ter da mora gospodarstvo delovati za dobrobit ljudi in planeta. Prehod na nov model rasti je v skladu z evropskim zelenim dogovorom in torej z gospodarstvom, ki upošteva omejitve naših naravnih virov. Novi model gospodarske rasti je tudi v skladu s cilji na področju zaposlovanja iz skupnega poročila o zaposlovanju, pri čemer je posledica ustvarjanja delovnih mest predvsem trajna blaginja v EU.

⁽²⁾ UL C 440, 6.12.2018, str. 106.

2.2 Evropski zeleni dogovor je mogoče opredeliti kot „trajnosten, nov model rasti“ EU, ki pomaga dosežati cilje trajnostnega razvoja, kot je razvidno iz premika, ki se delno odraža v štirih novih prednostnih nalogah letne strategije za trajnostno rast: (a) okoljski trajnostnosti, (b) rasti produktivnosti, (c) pravičnosti in (d) makroekonomski stabilnosti. Te prednostne naloge so nadomestile t. i. tvorni trikotnik iz letnega pregleda rasti za leto 2019, ki so ga sestavljale naložbe, fiskalna vzdržnost in strukturne reforme.

2.3 V letni strategiji za trajnostno rast je na splošno dosežen pomemben korak k sprejetju bolj socialnega, vključujočega in trajnostnega gospodarskega modela, ki vključuje cilje trajnostnega razvoja ter zlasti zavezo k preobrazbi sedanjega modela rasti v zeleno rast. EESO meni, da je to pozitivno. V letni strategiji za trajnostno rast je pojasnjeno tudi, da gre za trajnostnost v vseh pomenih, ne le okoljskem. Evropska komisija meni, da so okolje, produktivnost, pravičnost in stabilnost enako pomembni.

2.4 Evropska komisija meni tudi, da bo za novo gospodarsko agendo potrebno prehodno obdobje, ki mora biti „pravič [no] in vključujoč[e] ter [v katerem] bodo na prvem mestu ljudje“, poleg tega pa „stroškov [...] ne bi smeli nositi najbolj ranljivi“, pri čemer priznava, da imajo „[t]ako podnebne spremembe kot spremljajoče politike [...] pomembne distribucijske posledice“. V tem prehodnem obdobju bodo nujno potrebni bistveni kompromisi, kot so naraščajoči stroški prevoza in morebitna izguba delovnih mest. EESO meni, da bodo zaradi teh kompromisov potrebne ocene socialnih učinkov ter ustrezni odzivi socialnih in fiskalnih politik v vsej EU. Take ocene so zaradi gospodarskega, socialnega ter v manjši meri podnebne učinka COVID-19 dobile novo razsežnost.

2.5 Gospodarski učinek COVID-19 je bil predvsem trojen: neposredno je prizadel proizvodnjo, povzročil je motnje v dobavnih verigah in na trgih ter imel finančni vpliv na podjetja in finančne trge. Celotnega učinka na evropska gospodarstva na tej stopnji ni mogoče oceniti in bo zelo odvisen od tega, ali bo Evropo pozneje letos zajel še drugi val. Vsekakor je očitno, da je gospodarstvo zaradi COVID-19 močno prizadeto. Kdaj bo prišlo do okrevanja, je težko reči, negotove razmere in posledice COVID-19 na trgih pa so v EU povzročile gospodarsko recesijo. Skupni BDP v EU-27 naj bi se v letu 2020 povečal za 1,2 %, zaradi COVID-19 pa naj bi se zdaj zmanjšal za 7,4 %. Za primerjavo naj navedemo, da se je med finančno krizo leta 2009 skupni BDP v EU-28 zmanjšal za 4,5 %. Sedanja kriza je pahnila EU v najhujšo recesijo v njeni zgodovini, saj naj bi se stopnja brezposelnosti dvignila na 9 % v primerjavi s 6,7 % leta 2019.

2.6 COVID-19 je vplival tudi na sisteme socialne varnosti. Zaradi posledic pandemije in finančnega bremena, ki je posledica zlasti nujnega financiranja in odloga plačila davkov, so se med drugim znašli v težavah sistemi zdravstvenega varstva in zavarovanja za primer brezposelnosti ter pokojninski sistemi. Ker se posamezniki in družine soočajo z nižjimi dohodki in izgubo dohodka, se pričakuje, da se bo število ljudi, ki živijo v relativni revščini v EU, povečalo. Zato je ocena socialnega učinka COVID-19 enako pomembna kot ocena njegovega učinka na gospodarstva.

2.7 Zaradi socialnega učinka bo treba znova razmisliti tudi o tem, da bi bil poudarek letne strategije za trajnostno rast na socialni razsežnosti EU. Socialne pravice so izrecno obravnavane v okviru cilja pravičnosti letne strategije za trajnostno rast, med drugim z izjavo, da mora EU za okrepitev svoje gospodarske in socialne uspešnosti v celoti izvajati načela evropskega stebra socialnih pravic. Izkušnja s COVID-19 je pokazala, kako pomembno vlogo bi lahko imel evropski sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti (SURE), kot je opisano v letni strategiji za trajnostno rast, in kakšno podporo bi lahko delavci prejeli v obdobjih zunanjih gospodarskih pretresov. Vendar se bodo zaradi COVID-19 najbrž povečale obstoječe neenakosti na trgu dela EU, negativni učinek pa se zdi bolj izrazit pri delavcih, ki so manj izobraženi in delajo na slabo plačanih delovnih mestih, pa tudi mlajših delavcih in ženskah⁽³⁾. Letna strategija za trajnostno rast v sedanji obliki ne dosega uravnoteženega razmerja med socialno in gospodarsko razsežnostjo znotraj EU. Zato in zlasti zaradi učinkov COVID-19 je treba večji poudarek nameniti nizko usposobljenim odraslim, vrzeli v digitalnih spretnostih in znanju ter strokovnemu izpopolnjevanju in preusposabljanju.

2.8 EESO v zvezi s scenarijem okrevanja meni tudi, da mora biti zeleni dogovor obenem gospodarski in socialni dogovor, ki bo podjetjem in potrošnikom zagotovil spodbude za prehod na trajnostne proizvode in izboljšal kakovost življenja državljanov EU s preprečevanjem „škod“ zaradi podnebnih sprememb in prehoda, kot je predlagano v mehanizmu za pravični prehod v okviru evropskega zelenega dogovora. V zvezi s tem se zdi potrebna kar največja prožnost pri

⁽³⁾ Fana, M., Tolan, S., Torrejón, S., Urzi Brancati, C. in Fernández-Macías, E., *The COVID-19 confinement measures and EU labour markets* (Ukrepi za zajezitev COVID-19 in trgi dela EU), št. JRC120578, Skupno raziskovalno središče, 2020.

razlaganju pravil o državni pomoči, da se omogočijo spodbude za naložbe in neposredno udeležbo javnosti v podjetjih ter tako obnovi gospodarska dejavnost in optimizira ustvarjanje kakovostnih delovnih mest v regijah, ki se soočajo z zahtevami prehoda. Hkrati bi se bilo treba pri prehodu dejavno prizadevati za zmanjšanje neenakosti in odpravljanje revščine kot del celostne strategije za socialno in trajnostno gospodarsko rast.

2.9 Trajnostna in socialno koristna produktivnost in gospodarska rast, skupaj s prilagodljivimi strukturnimi spremembami, sta potrebni tudi za podporo ustrezne socialne zaščite, med drugim ustreznih pokojnin, dostojnih dohodkov, kakovostnih delovnih mest in javnih storitev, zlasti na področju zdravstva in stanovanj.

2.10 V letni strategiji za trajnostno rast je navedena „pravična obdavčitev“ in ni dvoma, da so davčne utaje, izogibanje davkom, pranje denarja in včasih neumorna tekma navzdol ogrozili sposobnost davčnih organov, da poberejo dovolj davkov za zadovoljevanje potreb gospodarstva in ljudi. V njej je tudi potrjena vloga davkov za financiranje držav blaginje, pri čemer je navedeno, da bi bilo treba „[n]acionalne davčne sisteme in sisteme socialnih prejemkov [...] optimizirati, da bi okrepili spodbude za udeležbo na trgu dela, povečali pravičnost in preglednost ter zagotovili finančno vzdržnost in ustreznost sistemov socialnega varstva“. Zaradi COVID-19 je pravična obdavčitev še bolj pomembna, ne le za podporo nujnim ukrepom, temveč v enaki meri tudi za podporo financiranju srednje- do dolgoročnih načrtov za okrevanje na nacionalni ravni in ravni EU, zlasti prek javnih naložb v infrastrukturo, izobraževanje, zdravstveno varstvo in socialno zaščito.

2.11 Makroekonomska politika je še naprej temeljna za doseganje trajnostne gospodarske rasti, vendar je bilo v letni strategiji za trajnostno rast ob izidu pozno v preteklem letu navedeno, da so obeti za rast zaskrbljujoči. Razmere so se zdaj zaradi COVID-19 poslabšale, zaradi česar je znova v ospredju vloga javnofinančnih prihodkov in porabe, kot je opredeljena s fiskalno politiko, ki je prav tako pomembna kot monetarna politika. Vrnitev k varčevalnim ukrepom ni možna zaradi dolgotrajnih učinkov pofinančne krize. Zdi se, da je uravnoteženost proračuna vsaj kratko- do srednjeročno nemogoče doseči v večini, če že ne v vseh državah članicah. Kljub temu je cilj makroekonomske stabilnosti ključ do gospodarskega okrevanja. Tega pa ni mogoče doseči brez revizije Pakta za stabilnost in rast, ki presega nedavno začasno sprožitev splošne odstopne klavzule zaradi COVID-19. Poleg tega se zdi nujna tudi revizija uredb o državni pomoči, da bi se med drugim podprle zelene naložbe.

2.12 Proces semestra s konkurenčno trajnostnostjo kot ključno komponento bo imel še večji pomen kot občutljiv instrument spremljanja in kazalnik potrebnih ukrepov politike in reformnih ukrepov. Cilja zagotavljanja makroekonomske rasti pa zaradi COVID-19 in močnega poudarka na gospodarskem okrevanju ni mogoče doseči brez socialne kohezije in trajnostnosti. Zato je pomembno zagotoviti močnejšo pravno podlago za udeležbo civilne družbe kot enakopravnih partnerjev v semestru. EESO poudarja tudi, kako pomembno bo za EU obdobje po COVID-19. Pomembnost EU za ljudi je v celoti odvisna od učinkovitosti njenega načrta okrevanja in letne strategije za trajnostno rast, kar v praksi pomeni, da je sposobna bistveno izboljšati življenja običajnih ljudi.

3. Odziv EU na COVID-19 in njegova povezava z letno strategijo za trajnostno rast

3.1 Kriza zaradi COVID-19 je močno prizadela gospodarstvo EU in svetovno gospodarstvo. Več državam članicam grozi recesija, ki bi lahko imela globoke posledice in privedla do izjemno visoke stopnje brezposelnosti. Zaradi potrebnih ukrepov za omejitev širjenja bolezni je prišlo do znatnega upada ponudbe in povpraševanja. Gospodarske dejavnosti na področju prevoza, prodaje na drobno, proizvodnje, prostega časa, gostinstva in hotelirstva, rekreacije, obrti ter kulture so bile močno prizadete. Očitno je tudi, da ima zaupanje javnosti v odziv na COVID-19 na področju javnega zdravja neposredne in takojšnje gospodarske učinke.

3.2 Motnje v dobavnih verigah, ki vplivajo na proizvodno industrijo, in padajoče cene blaga, skupaj z močnim zvišanjem cen za zdravstveno varstvo in izdelke IKT, so še dodatno povečale gospodarski učinek COVID-19. Poleg tega so doslej najvišje stopnje zadolževanja držav članic za financiranje prvega nujnega odziva na pandemijo otežile fiskalne spodbude na ravni, potrebni za stabilizacijo gospodarstva, reševanje zdravstvene krize in človeške stiske ter hitro gospodarsko okrevanje po krizi.

3.3 Najbolj prizadeti so bili MSP ⁽⁴⁾, samozaposleni ter zaposleni s pogodbami brez zagotovljene minimalne delovne obveznosti. Kriza je dramatično spremenila poslovno okolje za MSP, kar ima izjemno negativen učinek na več sto tisoč MSP v EU, ogrožena pa je tudi njihova osrednja vloga v našem vsakdanjem življenju. MSP zagotavljajo socialno stabilnost na lokalni in regionalni ravni, kjer so hrbtenica gospodarske dejavnosti v družbi. So jedro evropskega modela socialnega varstva, pri čemer se lastniki-direktorji bolj zanimajo za srednje- in dolgoročni razvoj svojega podjetja in lokalnega gospodarstva kot za kratkoročne dobičke in prihodke ⁽⁵⁾. Poleg tega so bile obrti in MSP vedno v ospredju kulturnega razvoja v Evropi in imajo pomembno vlogo pri spodbujanju trajnostnih sprememb ter ohranjanju dediščine, vrednot in strokovnega znanja. MSP so bolj kot kdaj koli prej bistvena za vitalnost mestnih središč in ohranjanje privlačnosti podeželja, saj zadovoljujejo vsakodnevne potrebe prebivalstva ter zagotavljajo socialno stabilnost in kohezijo.

3.4 Sedanja kriza je vse enako prizadela, lahko pa bi ogrozila napredek, dosežen na področju enakosti spolov, in enakopravno udeležbo žensk na trgu delovne sile ter povečala feminizacijo revščine in izpostavljenost nasilju ⁽⁶⁾. Celotni učinek COVID-19 je preveč kompleksen, da bi ga lahko ocenili, vendar je mogoče trditi, da utegnejo posledice krize izničiti desetletja napredka pri odpravljanju revščine, stopnje neenakosti v EU in med njenimi posameznimi območji pa se bodo poglobile. Hkrati bodo morale države članice morda nameniti več finančnih in človeških virov, kot je bilo načrtovano, za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja v določenih rokih.

3.5 Zaprtje šol in visokošolskih ustanov je imelo raznolike negativne učinke na otroke in mlade, vključno s prekinjenim učenjem. Vse to bi lahko imelo posledice za razvoj znanj in spretnosti, karijerne možnosti in morda celo na prihodek v prihodnosti. Zato bi bilo treba pri prizadevanjih za okrevanje poskrbeti tudi, da bi imela gospodinjstva z nizkimi dohodki širokopasovni dostop in da bi imeli šolarji računalniško strojno opremo za izobraževalne namene.

3.6 Po drugi strani pa so digitalne tehnologije med to krizo postale pozitiven dejavnik, saj so ljudem omogočile lažje neprekinjeno poslovanje, spletno učenje in medsebojno povezovanje ter jim obenem pomagale ohranяти dobro duševno zdravje. Vendar neenak dostop do širokopasovne povezljivosti in nedostopnost IKT ovirata učinkovito sodelovanje na daljavo in dostop do šolanja na daljavo.

3.7 Pomembneje za letno strategijo za trajnostno rast za leto 2020 je, da bi lahko kriza zaradi COVID-19 imela izredno velik in negativen učinek na prizadevanja za doseganje trajnostne rasti. Dolgotrajno upadanje gospodarske rasti bi lahko negativno vplivalo na izvajanje letne strategije za trajnostno rast ter izpolnjevanje zavez glede Pariškega sporazuma o podnebnih spremembah in ciljev trajnostnega razvoja v določenih rokih. Nedvomno drži, da bi bili lahko bolje pripravljeni na krizo, če bi države članice že pred njo sprejele strategije za bolj trajnostno in odporno gospodarstvo. COVID-19 je razkril slabosti, ki so sestavni del gospodarstev EU, zlasti njihovo pretirano zanašanje na večinoma prociklične gospodarske politike in gospodarske sektorje, ki so izredno ranljivi na zunanje gospodarske pretrese.

3.8 Na politični ravni ta kriza zahteva politične voditelje s sposobnostmi odločanja, ki verjamejo v solidarnost, preglednost in sodelovanje. To ni čas za koristoljubje, obtoževanje ali politizacijo. Predvsem pa ne bi smeli dopustiti, da se v času krize oslabi pravna država. Na splošno velja prepričanje, da je pravna država bistvena za gospodarsko rast ⁽⁷⁾, vendar gre očitno za večrazsežnostni koncept, ki zajema raznolike diskretne sestavne dele, od varnosti oseb in zaščite lastninskih pravic do preverjanja vlade in nadzora nad korupcijo. EESO meni, da je to v skladu z gospodarsko trajnostnostjo in zato tudi z letno strategijo za trajnostno rast.

3.9 Odziv EU na COVID-19 je bil obsežen in namenjen blaženju krize zaradi COVID-19. Povzetek teh pobud je prikazan na sliki 1 spodaj.

⁽⁴⁾ Evropska platforma za sodelovanje grozdov (ECCP), *European SMEs and the Impact of COVID-19* (Evropska mala in srednja podjetja ter učinek COVID-19), European Cluster Collaboration Forum, 2020.

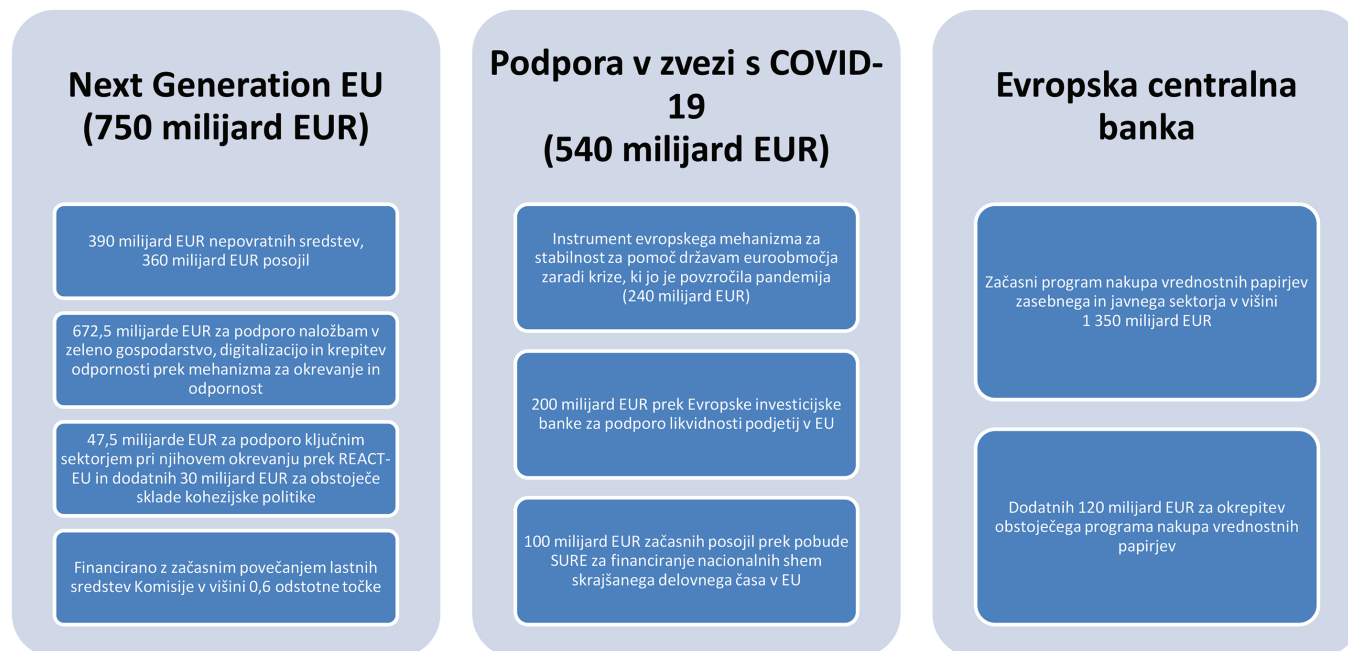
⁽⁵⁾ SMEunited, *Exit & Recovery Strategy – COVID-19 crisis: Proposals from SMEunited* (Strategija izhoda in okrevanja – Kriza zaradi COVID-19: predlogi SMEunited), strateški dokument, 2020.

⁽⁶⁾ 6. Pouliakas, K., in Branka, J., *EU Jobs at Highest Risk of COVID-19 Social Distancing: Will the Pandemic Exacerbate Labour Market Divide?* (Delovna mesta v EU so najbolj ogrožena zaradi socialnega distanciranja zaradi COVID-19: ali bo pandemija poglobila ločnico na trgu dela?), dokument za razpravo inštituta IZA št. 13281, 2020.

⁽⁷⁾ Dam, K. W., *The law-growth nexus: The rule of law and economic development* (Povezava med pravom in rastjo: pravna država in gospodarski razvoj), Brookings Institution Press, 2007.

Slika 1

Odziv Evrope na pandemijo COVID-19

3.10 Vsi navedeni elementi bodo močno spodbudili gospodarsko okrevanje EU. Mehanizem za okrevanje in odpornost (v nadaljnjem besedilu: mehanizem) bo zagotovil obsežno finančno podporo za javne naložbe in nadvse potrebne reforme za večjo odpornost in boljšo pripravljenost gospodarstev držav članic na prihodnost. Državam članicam bo pomagal obravnavati gospodarske in socialne izzive, s katerimi se soočajo po krizi, na ključnih področjih, kot so socialne zadeve, zaposlovanje, znanje in spretnosti, izobraževanje, raziskave in inovacije ter zdravje, pa tudi vprašanja, povezana s poslovnim okoljem, vključno z javno upravo in finančnim sektorjem. Eno od vprašanj, ki jih je treba obravnavati, pa je tudi zmožnost posameznih držav članic, da izvedejo reforme in spodbudijo naložbe v infrastrukturo. Ta zmožnost se v državah članicah razlikuje, zato bo morda potreben usklajen odziv na ravni EU, da se zagotovita učinkovitost in uspešnost naložb.

3.11 Bistvena lastnost mehanizma je, da bo zagotovil tudi usmerjenost naložb v izzive ter naložbene potrebe, povezane z zelenim in digitalnim prehodom, kar bo zagotovilo trajnostno okrevanje v skladu z letno strategijo za trajnostno rast. Naložbe v zelene in digitalne tehnologije bodo pomagale spodbuditi energijsko učinkovitost v različnih ključnih sektorjih gospodarstva ter ustvariti delovna mesta in trajnostno rast. EU bi tako lahko dobila prednost kot prva akterka v svetovnem prizadevanju za okrevanje, diverzifikacija ključnih dobavnih verig pa bi lahko pripomogla tudi k večji odpornosti in manjši odvisnosti Unije.

3.12 Uspeh tega mehanizma bo v veliki meri odvisen od opredelitve in priprave nabora ustreznih projektov v skladu s prednostnimi nalogami iz evropskega semestra. Prav tako je bistvenega pomena, da se ekonomska in socialna politika uskladi z njegovimi priporočili. EESO podpira stališče, da so načrti za okrevanje in odpornost, ki se bodo financirali iz mehanizma, sestavni del procesa, namenjenega obravnavanju priporočil za posamezne države iz evropskega semestra. Ti instrumenti bodo tako povečali učinkovitost procesa in podprli izvajanje letne strategije za trajnostno rast za leto 2020.

3.13 EESO meni tudi, da instrumenti pomagajo krepiti potencial rasti ter gospodarsko in socialno odpornost držav članic, s tem pa prispevajo k socialni koheziji. Podpirajo tudi zeleni in digitalni prehod, ki sta tako zelo potrebna za gospodarsko trajnostnost in odpornost. EESO znova poudarja pomembno vlogo vlade pri razvoju projektov, ki koristijo skupnostim in gospodarstvu na splošno. Pozdravlja tudi namero Komisije o spremljanju celotnega procesa, tj. opredelitve, razvoja in izvajanja upravičenih projektov, da bi zagotovili, da se to izvaja pregledno. Meni pa, da bi morala Komisija zagotoviti, da preglednost zajema tudi vse ustrezne deležnike, vključene v proces.

3.14 V skladu s tem je bistveno, da je financiranje, ki je razpoložljivo v okviru načrta okrevanja (Next Generation EU), pravično, dostopno in na voljo tistim, ki ga najbolj potrebujejo, zlasti MSP, v skladu s cilji iz letne strategije za trajnostno rast. To pomeni, da je treba zagotoviti, da so finančna sredstva in podpora, namenjeni za take namene, izplačani prek ustreznih kanalov, kot so nacionalne razvojne agencije, saj se MSP običajno financirajo prek bančnega sektorja ⁽⁸⁾. Dostop do finančnih sredstev je za MSP izjemno pomemben, saj jim zagotavlja potrebno likvidnost za premagovanje izrednih razmer med krizo ter v fazi izhoda iz nje in okrevanja po njej. To jim omogoča naložbe v nadaljnji razvoj pri prehodu na digitalno in zeleno gospodarstvo. Takšne naložbe jim pomagajo, da učinkovito rešujejo težave zaradi zamud pri plačilih, in jim tako zagotavljajo zadostno likvidnost.

3.15 Zaradi doslej največjih izzivov, s katerimi se soočajo MSP, EESO poziva Komisijo, naj posodobi strategijo za MSP, da bo odražala nove okoliščine, ki so nastale po izbruhu COVID-19. EESO poziva tudi k upravljanju na več ravneh in z več akterji pri izvajanju politike za MSP. Usklajevanje ukrepov in proračunov med različnimi ravni upravljanja – evropsko, nacionalno, regionalno in lokalno – ter učinkovito vključevanje organizacij za podporo podjetjem v postopek odločanja sta bistvenega pomena.

3.16 MSP bodo potrebovala tudi podporo nacionalnih inšpektoratov za varnost in zdravje pri delu ter zunanjih specializiranih služb za varnost in zdravje pri delu, da bi ocenila novo tveganje, povezano s COVID-19, in pravilno izvajala zahtevane ukrepe ter zmanjšala s tem povezana bremena in stroške. Poleg tega bodo potrebovala podporo pri zagotavljanju potrebne osebne zaščitne opreme za zaposlene na delovnem mestu. Preglednost in učinkovito komuniciranje sta bistvenega pomena za dobavitelje, podizvajalce in stranke.

4. Obnova EU in letna strategija za trajnostno rast

4.1 EESO meni, da je načrt Next Generation EU dobrodošel in pravočasen, vendar je več kot očitno, da bodo morale tako države članice kot Komisija vložiti veliko truda za njegovo izvajanje skupaj z rednim splošnim proračunom EU za obdobje 2021–2027. Vsekakor je pri tem bistven časovni vidik. Kakršna koli nepotrebna zamuda pri odobritvi in izvajanju dogovorjenih ukrepov pomeni tveganje, da bosta gospodarsko okrevanje EU ter uresničevanje ciljev letne strategije za trajnostno rast ogrožena, kar bi ogrozilo možnosti preživetja in blaginjo več tisoč delavcev in lastnikov malih podjetij v Evropi. Enako pomembno je, da splošni cilj uresničevanja ciljev letne strategije za trajnostno rast ni oviran zaradi gospodarskih izzivov ali kratkoročne politične primernosti. V zvezi z večletnim finančnim okvirom za obdobje 2021–2027 Odbor obžaluje, da je Svet zmanjšal obseg prvotnega predloga Komisije, za katerega sta Evropski parlament in EESO v svojem mnenju Večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027 ⁽⁹⁾ že ocenila, da je nezadovoljiv.

4.2 To pomeni postopno približevanje modelu rasti, kjer so negospodarski in vključujoči cilji enako pomembni kot gospodarski cilji. Čas je, da EU postane bolj ambiciozna in si prizadeva za bolj vključujoč cilj, tj. izpolnjevanje potreb čim večjega števila državljanov EU, od stanovanj do zdravstvenega varstva, ob hkratnem varovanju naših ekosistemov, od stabilnega podnebja in rodovitnih tal do zdravih oceanov in zaščitne ozonske plasti. Drugače povedano, gospodarski napredek je treba meriti kot način za odmik od netrajnostne in ne vključujoče rasti do bolj trajnostnega in vključujočega modela rasti.

4.3 EESO meni tudi, da je treba zaradi gospodarskih motenj zaradi krize ponovno razmisliti o rabi virov in občutljivosti dobavnih tokov. Hkrati mora EU okrepiti pristope, ki večajo odpornost in učinkovitost, kot so krožno gospodarstvo, podnebni ukrepi ter morda tudi večje ambicije v zvezi z nacionalno določenimi prispevki, na primer za načrtovano zmanjšanje emisij toplogrednih plinov.

4.4 V monetarni uniji, kot je euroobmočje, so potrebni usklajevanje in učinkoviti mehanizmi za delitev tveganj, ki bi morali omogočiti velik fiskalni zagon, ki bo verodostojen in bo zmanjšal razlike znotraj monetarne unije. Po mnenju EESO je to ključno za gospodarsko obnovo in okrevanje ter podpiranje najranljivejših članov družbe. Obnova in okrevanje sta nujna za ustvarjanje delovnih mest ter bogastva v EU, potrebna pa je tudi obsežna fiskalna spodbuda z usmerjenimi ukrepi, namenjenimi zagotavljanju pomoči posameznikom, ki jih je COVID-19 najbolj prizadel. Med ukrepe lahko spadajo različni načini ohranjanja dostopa do zdravstvenega varstva in osnovnih življenjskih pogojev.

⁽⁸⁾ Bénassy-Quéré, A., Marimon, R., Pisani-Ferry, J., Reichlin, L., Schoenmaker, D., in di Mauro, B. W., *COVID-19: Europe needs a catastrophe relief plan. Europe in the Time of Covid-19* (COVID-19: Evropa potrebuje načrt za pomoč po katastrofah. Evropa v času COVID-19), 2020, str. 103.

⁽⁹⁾ UL C 440, 6.12.2018, str. 106.

4.5 Zgoraj omenjeno fiskalno spodbudo bi spodbudil revidirani Pakt za stabilnost in rast, ki bi moral manj poudarjati oceno ciklično prilagojenih proračunskih primanjkljajev držav članic. Namesto tega bi se moral osredotočiti na spremljanje rasti v javni porabi. Tako bi se vsaka vlada zavezala k javnofinančnim odhodkom, skladnim z obeti za gospodarsko rast in pričakovanimi prihodki od davkov ter srednjeročnim ciljem v zvezi z dolgom. Državam članicam bi to zagotovilo več fiskalnega prostora in prostora za nacionalno odločanje (v partnerstvu z deležniki) pri izvajanju načrtov za okrevanje po COVID-19 z večjim poudarkom na vlogi vlade pri spodbujanju gospodarskega okrevanja. Ohranjanje makroekonomske stabilnosti je seveda osnovni pogoj za trajno in vključujočo gospodarsko rast. EESO meni tudi, da je cilj makroekonomske politike pravično in uravnoteženo zagotavljanje trajnostne gospodarske rasti, varovanja okolja in socialne blaginje. Ker sta brezposelnost in podzaposlenost glavna vzroka revščine, je ključna naloga, da se v gospodarstvu v čim večji meri zagotovi polna zaposlenost.

4.6 V fazi obnove in okrevanja bi bilo treba socialnemu vidiku pripisati enak pomen kot gospodarski razsežnosti. Bistvo trajnostne gospodarske dejavnosti je v tesni povezavi med obema razsežnostma. Gospodarska trajnostnost, vključno s kapitalskimi naložbami, je tesno povezana z ekološko razsežnostjo, kot je smotrna raba virov in energije, pa tudi s socialno razsežnostjo, pri čemer se ustvarjanje in ohranjanje delovnih mest s pravično plačo in dobrimi delovnimi pogoji štejeta za enako pomembna. EESO meni tudi, da je treba smernice EU za zaposlovanje posodobiti ob upoštevanju COVID-19, izhodišče za to pa bi bila ocena učinkov na trg dela.

4.7 Kot je navedeno v točki 4.6, trajnostna gospodarska dejavnost podpira ekološko razsežnost, evropski zeleni dogovor pa je mogoče obravnavati kot priložnost za zagotavljanje gospodarskih (zasebnih in socialnih) koristi in ustvarjanje delovnih mest. EESO podpira stališče Komisije, da bi moral biti evropski zeleni dogovor ključen sestavni del obnove in okrevanja ob obravnavanju morebitnih negativnih socialnih učinkov, ki izhajajo iz prehoda na trajnostno gospodarsko dejavnost.

4.8 Enak argument velja zlasti v primeru digitalizacije s poudarkom na učinkovitosti, pri čemer je treba zmanjšati morebitne negativne učinke zaradi prehoda na digitalizacijo storitev. V krizi zaradi COVID-19 se je pokazalo, kako pomembna je digitalna preobrazba za ohranjanje poslovnih dejavnosti. Spodbujanje digitalizacije med MSP v vseh sektorjih je treba pospešiti in razširiti, pobude pa se morajo osredotočiti na praktično spodbujanje in širitev digitalnih poslovnih procesov v MSP, varnost informacijske tehnologije ter razvoj digitalnih spretnosti in znanja. Poleg tega morajo biti vozlišča za digitalne inovacije odprta za tehnologijo in namenjena digitalizaciji lokalnih MSP. Ključno vlogo ima tudi e-uprava, ki omogoča spletne upravne postopke, da se odstranijo ovire in pospešijo postopki. Z digitalizacijo prek pobud e-uprave ter zmanjšanjem birokracije in regulativnih bremen za MSP bi javni organi ustvarili bolj dostopno digitalno okolje za podjetnike.

4.9 Pravna država in zlasti ekonomsko upravljanje imata ključno vlogo pri doseganju trajnostne gospodarske rasti. Ekonomsko upravljanje je osnoven način za zagotavljanje socialne in gospodarske pravičnosti, vendar je, da bi dosegli trajnostnost, treba razumeti in spoštovati mnenja ter stališča različnih interesnih skupin v družbi in poskusiti premostiti te razlike. V zvezi s tem so potrebni nujni ukrepi v podporo razširitvi članstva v sindikatih in sodelovanju med vse številnejšimi kategorijami delovne sile, ki trenutno niso zastopane.

4.10 Večja produktivnost je bistvenega pomena za izravnavo demografskih trendov in podpiranje navzgor usmerjene konvergenca v državah in regijah EU, zlasti v tistih, kjer morajo doseči nadpovprečno stopnjo razvoja in produktivnosti, da dosežejo raven, ki prispeva k ustvarjanju trajnostne gospodarske rasti. Da bi gospodarstvo v prihodnosti trajnostno raslo, mora povečati svojo zmožnost rasti, vendar do točke, na kateri ta rast pomeni dodano vrednost za gospodarstvo, družbo in prebivalce. Večja produktivnost je torej sredstvo za doseganje cilja, tj. boljših življenjskih, okoljskih in delovnih razmer, sorazmernih z znanji in spretnostmi ter kvalifikacijami, specifičnimi za delovno mesto. V tem okviru je treba izvajati strategije za izboljšanje konkurenčnosti podjetij na domačih in svetovnih trgih z aktivnim sodelovanjem delavcev, da se spodbuja ugodno ozračje za odnose med delodajalci in delojemalci.

4.11 COVID-19 je bil odločilen trenutek za EU, zgodovina pa učinkovitosti njenega odziva ne bo sodila po takojšnjih ukrepih, namenjenih podpori posameznikov in gospodinjstev, ki so jih prizadeli gospodarski in socialni učinki zapore, ampak po tem, do kakšne mere bo srednje- in dolgoročni odziv vodil v obnovo ter okrevanje, kar bo resnično pomagalo milijonom državljanov EU.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCWHENG

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Priporočilo za priporočilo Sveta o ekonomski politiki euroobmočja**(dodatno mnenje)**

(COM(2019) 652 final)

(2021/C 10/17)

Glavna poročevalka: **Judith VORBACH** ⁽¹⁾

Sklep predsedstva	28. 5. 2020
Pravna podlaga	člen 32(1) poslovnika in člen 29(a) izvedbenih določb poslovnika
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	8. 9. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	29. 10. 2020
Plenarno zasedanje št.	555
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	148/9/21

Preambula

To mnenje je del svežnja dveh dodatnih mnenj, in sicer o priporočilu o ekonomski politiki euroobmočja (COM(2019) 652 final) in o letni strategiji za trajnostno rast za leto 2020 (COM(2019) 650 final). Namen svežnja je posodobiti in nadgraditi prejšnje predloge EESO ⁽²⁾ ob upoštevanju najnovejšega razvoja, vpliva pandemije COVID-19 in okrevanja po njej, pa tudi različnih poročil in priporočil, objavljenih v okviru sedanjega evropskega semestra. Sveženj predstavlja splošni prispevek civilne družbe EU h gospodarski, socialni in okoljski politiki v naslednjem ciklu evropskega semestra, ki se predvidoma začne novembra 2020. EESO poziva Evropsko komisijo in Svet, naj ta prispevek upoštevata v prihodnjem jesenskem svežnju evropskega semestra in v medinstitucionalnem postopku odločanja, ki bo sledil.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Zunanji simetrični pretres zaradi pandemije COVID-19 močno vpliva na gospodarstvo euroobmočja. Evropska komisija v svoji pomladanski gospodarski napovedi za leto 2020 navaja, da je EU vstopila v najglobljo gospodarsko recesijo v svoji zgodovini ⁽³⁾, v poletni gospodarski napovedi za leto 2020 ⁽⁴⁾ pa napoveduje še globljo recesijo in večje razlike.

1.2 Dokončna vzpostavitev enotnega trga ter zagotovitev njegovega hitrega okrevanja in polnega delovanja bi morali biti še naprej med prednostnimi nalogami. Sem sodi tudi uveljavljanje 20 načel evropskega stebra socialnih pravic.

⁽¹⁾ Mnenje sta v mandatnem obdobju EESO 2015–2020 pripravila Mihai Ivaşcu kot poročevalec in Judith Vorbach kot soporočevalka. Judith Vorbach je mnenje predstavila na prvem plenarnem zasedanju EESO v mandatnem obdobju 2020–2025 oktobra 2020 v vlogi glavne poročevalke.

⁽²⁾ Glej mnenji EESO o letni strategiji za trajnostno rast za leto 2020 (UL C 120, 14.4.2020, str. 1) in o ekonomski politiki euroobmočja (2020) (UL C 120, 14.4.2020, str. 7).

⁽³⁾ Pomladanska gospodarska napoved za leto 2020: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/ip_20_799.

⁽⁴⁾ Poletna gospodarska napoved za leto 2020: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/IP_20_1269.

1.3 Glede na napovedi se bodo brezposelnost, revščina ter socialne in ekonomske neenakosti zelo povečale, veliko podjetij pa bo šlo v stečaj. Poleg tega je pandemija prizadela vse države članice euroobmočja, vendar se gospodarske in socialne posledice razlikujejo. Evropski državljani in vlagatelji v strahu pred globoko recesijo ravnajo previdno in čakajo na zanesljivejšo napovedi. EESO opozarja tudi pred nadaljnjimi sistemskimi tveganji, ki spremljajo resno gospodarsko krizo, kot so nestabilnost finančnega sektorja in deflacijske težnje.

1.4 EESO poziva k solidarnosti med državami članicami euroobmočja in med državljani, da bi zmanjšali dohodkovne neenakosti in neenakosti v porazdelitvi bogastva v družbi. Po pričakovanjih bo imela pandemija resne posledice za trg dela in socialne razmere v euroobmočju, saj se bodo zaradi nje povečale brezposelnost, dohodkovne neenakosti, revščina in socialna izključenost. Po napovedih naj bi se stopnja brezposelnosti v euroobmočju v letu 2020 povišala na 9,6 %, v letu 2021 pa le rahlo znižala, tj. na 8,6 %, pri čemer naj bi bile med državami članicami, regijami in celo skupinami državljanov velike razlike. Pričakuje se tudi veliko povečanje brezposelnosti mladih, na kar bi lahko odgovorili z učinkovitim jamstvom za mlade. Poleg tega so dohodkovne neenakosti in neenakosti v porazdelitvi bogastva tesno povezane z neenakostmi v pričakovani življenjski dobi ter pri dostopu do kakovostnega izobraževanja in zdravstvenega varstva. V prihodnjih politikah EU je treba prav tako skrbno upoštevati vpliv krize na prikrajšane skupine in invalide.

1.5 EESO pričakuje, da se bo naše gospodarstvo zaradi pandemije prestrukturiralo in se bodo razvili novi poslovni modeli. Evropa je že zdaj vodilna na področju krožnega gospodarstva, zelenega prehoda in boja proti podnebnim spremembam, s hitro in učinkovito digitalizacijo pa bi se prehod na pametno zeleno rast še pospešil. EU mora ta zagon izkoristiti za okrepitev naših konkurenčnih prednosti in poskrbeti, da si bo Evropa prizadevala obdržati oziroma prevzeti vodilno vlogo na področjih, ki so ključnega pomena, kot so digitalni sektor, umetna inteligenca, tehnologija, razogljičenje in trajnostna krožna rast. EESO poudarja, da je treba ukrepati zdaj, ne šele po koncu pandemije COVID-19.

1.6 EESO pozdravlja sklep Sveta o načrtu EU za okrevanje, ki mora imeti ključno vlogo pri gospodarskem okrevanju Evrope, državam članicam pa pomagati v boju proti pandemiji ter zagotoviti hitro in trajnostno ožvitev gospodarstva. Načrti za okrevanje bi morali biti povezani z izvajanjem evropskega stebra socialnih pravic in ciljev trajnostnega razvoja, obenem pa spodbujati trajnostno in vključujočo rast.

1.7 EESO meni, da bi bilo treba v naslednjem večletnem finančnem okviru zagotoviti sredstva, ki jih potrebujemo za zagotavljanje trajnostne in vključujoče rasti ter doseganje strateških ciljev EU. Ugotavlja pa, da je Evropski svet njegov obseg zastavil ožje, kot sta pozvala Evropski parlament in EESO. Poleg tega so bila odpravljena ali znatno zmanjšana tudi sredstva v okviru instrumenta Next Generation EU, ki naj bi nadomestila zmanjšanje sredstev večletnega finančnega okvira. EESO je zlasti zaskrbljen zaradi zmanjšanja naložb v inovacije in raziskave, digitalizacijo ter Sklad za pravični prehod, pa tudi zaradi opustitve meril spoštovanja načel pravne države.

1.8 S pandemijo se je povečal pritisk na javne proračune in pričakuje se, da se bodo stopnje dolga povečale po vsem euroobmočju. Obenem smo sprejeli zaveze za boj proti podnebnim spremembam in uvedbo digitalizacije, za gospodarsko in socialno okrevanje pa so ključne kakovostne naložbe, ki spodbujajo dodano vrednost in prispevajo k ustvarjanju kakovostnih delovnih mest. EESO meni, da povečanje prizadevanj za obvladovanje podnebne krize, spodbujanje dobro plačanih delovnih mest in odpravljanje revščine niso le cilji sami po sebi, ampak so potrebni tudi za gospodarsko okrevanje.

1.9 EESO meni, da je bila aktivacija odstopne klavzule nujno potrebna pobuda, in svari pred vrnitvijo k pravilom, ki so veljala pred pandemijo, saj bi lahko to v najbolj prizadetih državah privedlo do strogih varčevalnih ukrepov in izničilo koristi instrumenta Next Generation EU. Meni tudi, da bi morali posodobljena fiskalna pravila ponovno uvesti šele po znatnem zmanjšanju brezposelnosti. Poleg tega poziva k prehodu na ekonomsko upravljanje, ki je osredotočeno na blaginjo in temelji na solidarnosti, na primer z izvajanjem zlatega pravila.

1.10 Hitra vključitev prožnosti pri uporabi sredstev EU, ki državam članicam omogoča, da sredstva prerazporejajo med skladi, regijami in cilji politik, je nujno potreben in uporaben pristop, vendar EESO opozarja, da morajo države članice znatno izboljšati svojo zmogljivost načrtovanja, obenem pa zagotoviti, da se vsa razpoložljiva sredstva v celoti počrpajo in učinkovito porabijo, zlasti za naložbe s takojšnjim pozitivnim učinkom za premagovanje recesije in/ali naložbe v prehod na trajnostno, vključujočo, digitalizirano in nizkoogljično gospodarstvo.

1.11 Evropski semester je od nedavnega v središču mehanizma za okrevanje in odpornost, vendar EESO poudarja, da politični organi, kot so Evropski parlament in nekateri nacionalni parlamenti, v ta proces niso ali skoraj niso vključeni, zato ni dovolj demokratičnega nadzora. Dodatno bi bilo treba okrepiti tudi vlogo socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe.

1.12 EESO pričakuje, da bodo banke euroobmočja v krizi delovale kot blažilci pretresov, tako da bodo posameznikom omogočale potrebno likvidnost in kredite. Nemudoma bi bilo treba dokončno vzpostaviti bančno unijo, vključno z izvajanjem evropskega sistema jamstva za vloge, med prednostnimi nalogami pa bi morala biti tudi dokončna vzpostavitev unije kapitalskih trgov. V zvezi s tem EESO poudarja, kako pomembna je učinkovita regulacija finančnega trga za doseganje njegove stabilnosti.

1.13 Za odpravo nedelovanja trga in podpiranje razvoja trga na nacionalni ravni je ključno izvajanje socialnih politik na ravni EU in prek evropskega semestra. EESO poudarja, da je odpravljanje izjemno velikih neravnovesij v državah članicah in med njimi prvi pogoj za ekonomsko in socialno odpornost.

1.14 EESO meni, da morajo velike in hitre javne in zasebne naložbe v raziskave in razvoj ter znanja in spretnosti takoj postati prednostna naloga, če želi EU obvladati izziv upadanja in staranja prebivalstva ter sprejeti digitalizacijo. Vlade bi morale biti pripravljene spodbujati nove inovativne ideje in financirati poskuse v sektorjih z velikim potencialom rasti.

1.15 Podpreti je treba nacionalne sisteme socialne zaščite. Da bi ustvarili odporne in na solidarnosti temelječe strukture za stabilizacijo euroobmočja v času krize, bi bilo treba uvesti evropski sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti, ki bi okrepil nacionalne sisteme, saj bi bila njegova nepovratna sredstva pogojena z zanesljivim financiranjem nacionalnih sistemov.

1.16 EESO se sprašuje, kako bi se države članice euroobmočja odzvale na drugačen, asimetrični pretres po sedanjih kriznih razmerah, če bi nova kriza prizadela samo eno ali dve državi članici. Meni, da države članice euroobmočja potrebujejo tesnejše sodelovanje in posebej zasnovane instrumente za izboljšanje njihove odpornosti in zmogljivosti za blažitev simetričnih in nesimetričnih pretresov.

1.17 Davčne utaje, erozija davčne osnove, preusmerjanje dobička, pranje denarja in boj proti korupciji so za številne države članice še vedno občutljive in politično zahtevne teme. EESO poziva k odločnemu in hitrejšemu časovnemu okviru reform davčnih politik, ki bi zapolnile vrzeli in preprečevale utaje po vsej Uniji, saj je to zdaj aktualnejše. Oblikovati je treba sodobno davčno agendo EU, da bi se spoprijeli s prihodnjimi gospodarskimi, socialnimi in ekološkimi izzivi ter hkrati izboljšali njen demokratični pristop. Že lani je EESO v celoti podprl začetek razprave o postopnem prehodu na glasovanje s kvalificirano večino in redni zakonodajni postopek v davčnih zadevah, pri čemer priznava, da morajo imeti vse države članice ter evropske institucije in organi vedno ustrezne možnosti za sodelovanje v postopku odločanja. EESO poziva k čim hitrejšemu ukrepanju v zvezi s predlogi Komisije v skladu s pogoji, ki jih je priporočil v prejšnjih mnenjih^(?).

2. Uvod in splošne ugotovitve

2.1 EESO je februarja 2020 z veliko večino sprejel mnenje o ekonomski politiki euroobmočja 2020. Čeprav je bilo euroobmočje še vedno v obdobju rasti, se je gospodarstvo soočalo z zaskrbljujočim mrtvilom ter zunanjimi in notranjim neravnovesji. Od takrat so se ekonomske in socialne razmere v Evropi in po celem svetu drastično spremenile, saj se je pandemija COVID-19 hitro razširila in prizadela vse države članice. Ta izjemni zunanji simetrični pretres vpliva na gospodarstvo euroobmočja ter povečuje revščino in dohodkovne neenakosti. Glede na pomladansko gospodarsko napoved Evropske komisije za leto 2020 je EU v letu 2020 vstopila v najglobljo gospodarsko recesijo v svoji zgodovini, poletna gospodarska napoved za leto 2020 pa te črne obete potrjuje ter napoveduje še globljo recesijo in večje razlike.

^(?) Glej mnenji EESO *Obdavčitev – glasovanje s kvalificirano večino* (UL C 353, 18.10.2019, str. 90) in *Krepitev trajnostne gospodarske rasti v EU* (UL C 364, 28.10.2020, str. 29).

2.2 Evropa je največji enotni trg z drugo najpogosteje uporabljano valuto na svetu. Vendar bo lahko potencial enotne valute v celoti prišel do izraza šele po njeni uvedbi v vseh državah članicah ter po dokončni vzpostavitvi ekonomske in monetarne unije. Čeprav se Komisija vse bolj zavzema za okrepitev vloge eura v svetu, bo to mogoče le, če karseda ublažimo recesijo ter takoj po njej zagotovimo dinamično in vključujočo trajnostno rast, zato je treba države članice tudi podpirati s skladno in ciljno usmerjeno skupno strategijo EU. Predsednik Euroskupine je v svojem govoru 11. junija priznal, da je usklajevanje, zlasti v euroobmočju, ključno za preprečevanje razlik in neravnotežij. Zaščita enotne valute je enako pomembna kot zaščita enotnega trga. Dejansko sta medsebojno povezani ⁽⁶⁾.

2.3 Enotni trg je eden od največjih dosežkov evropskega projekta. Omogoča prosto in neovirano trgovino med državami članicami, kar prispeva h gospodarski moči, blaginji in življenjskim standardom, ki so med najvišjimi na svetu. Dokončna vzpostavitev enotnega trga ter zagotovitev njegovega hitrega okrevanja in polnega delovanja bi morali biti še naprej prednostni nalogi, pri čemer bi bilo treba upoštevati pogajanja v zvezi z brexitom in njegove morebitne posledice. To vključuje socialno agendo z ukrepi za navzgor usmerjeno socialno konvergenco, da bi se zagotovili pošten in boljši delovni pogoji ter bolj enakomerna razporeditev dohodkov in bogastva. Ustrezno je treba uveljavljati 20 načel evropskega stebra socialnih pravic, med drugim načelo „enakega plačila za enako delo na enakem delovnem mestu“, da bi lahko izvajali ukrepe socialne konvergence in dosegli boljše delovne pogoje. Izmeriti bi bilo treba tudi negativne učinke pandemije na načrt za doseganje ciljev trajnostnega razvoja, EU pa bi si morala prizadevati, da bi se držali prvotnih rokov.

2.4 Komisija je v pomladanski napovedi poudarila, da je „pandemija [...] resno prizadel[a] porabo potrošnikov, industrijsko proizvodnjo, naložbe, trgovino, kapitalske tokove in dobavne verige“, po pričakovanjih pa bo močno prizadet tudi trg dela. Komisija je tudi poudarila, da „[o]bstaja [...] tveganje, da bi pandemija lahko povzročila bolj drastične in trajnejše spremembe v odnosu do globalnih vrednostnih verig in mednarodnega sodelovanja“. Obstajajo pa tudi druga negativna tveganja, kot so resnost pandemije, stečaji, kriza finančnega sektorja, težave z likvidnostjo in težavna pogajanja. Trg dela bi lahko utrpel dolgotrajne posledice. Po predvidevanjih iz poletne gospodarske napovedi se bo gospodarstvo euroobmočja leta 2020 skrčilo za 8,75 %, celotno gospodarstvo EU pa za 8,3 %.

2.5 Glede na napovedi se bodo po doslej največjem zunanjem simetričnem pretresu zaradi pandemije COVID-19 brezposelnost, revščina ter socialne in ekonomske neenakosti zelo povečale, veliko število podjetij pa bo šlo v stečaj. Pandemija je prizadela vse države članice euroobmočja, vendar se gospodarske in socialne posledice razlikujejo. V nekaterih državah EU se bodo zaradi teh učinkov že obstoječi socialni problemi še zaostri. Napovedi BDP za leto 2020 so različne, od 4,6-odstotnega upada na Poljskem do 11,2-odstotnega v Italiji, prav tako pa naj bi se med državami članicami in regijami močno razlikovala intenzivnost upada gospodarske rasti v letu 2021. Razlike v dostopu in stroških izposojanja med državami članicami ter pomanjkanje usklajenosti ekonomskih, socialnih in okoljskih politik na evropski ravni lahko vplivajo na zmožnost držav članic, da se spopadejo s krizo. Poleg tega bi razlike v zmožnosti financiranja potrebnih naložb za ponoven zagon gospodarstev lahko izkrivljale enake konkurenčne pogoje v euroobmočju. Velika neenakost med državami članicami in regijami bi lahko tudi privedla do migracij iz revnejših v bogatejše države, kar bi povzročilo problematičen beg možganov in druge socialne probleme.

3. Posledice COVID-19

3.1 Po več mesecih trajanja pandemije so razmere še vedno nestanovitne, pri čemer se napovedi iz meseca v mesec spreminjajo, tveganja pa povečujejo. Nihče še ne more napovedati, ali nas čaka recesija v obliki črke W, ki bo prišla v dveh valovih in ji bo sledilo okrevanje, ali težko rešljiva dolgotrajna recesija v obliki ravne črte, po kateri bo okrevanje poznejše in počasnejše. Evropski državljani in vlagatelji v strahu pred globoko recesijo ravnajo previdno in čakajo na zanesljivejšo napovedi. EESO opozarja, da imajo pri makroekonomskem povpraševanju pričakovanja pomembno vlogo. Evropski fiskalni odbor je že navedel, da bo večja in dolgotrajnejša fiskalna podpora potrebna tudi v letu 2021, saj se bodo

⁽⁶⁾ Komentar Mária Centena po videokonferenci Euroskupine 11. junija 2020: <https://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2020/06/11/remarks-by-mario-centeno-following-the-eurogroup-videoconference-of-11-june-2020/>.

omejitveni ukrepi sproščali počasneje, kot smo sprva pričakovali, potrošniki pa se bodo verjetno odločili za previdnostno varčevanje. Kadar zasebna gospodinjstva ter domača in tuja podjetja zmanjšajo porabo, je mogoče povpraševanje ohraniti samo z javno porabo in spodbujevalno denarno politiko⁽⁷⁾. EESO to mnenje izrecno podpira ter sviri pred nadaljnjimi sistemskimi tveganji, ki spremljajo resno gospodarsko krizo, kot so nestabilnost finančnega trga in deflacijske težnje.

3.2 S pandemijo se je povečal pritisk na javne proračune in pričakuje se, da se bodo stopnje dolga povečale po vsem euroobmočju, vendar bodo tudi na tem področju med državami članicami velike razlike. Nekatere države so v pandemijo vstopile z visokimi ravnmi dolga. Obenem smo sprejeli zaveze za boj proti podnebnim spremembam in uvedbo digitalizacije, za gospodarsko in socialno okrevanje pa bodo ključne kakovostne naložbe, ki spodbujajo dodano vrednost in prispevajo k ustvarjanju kakovostnih delovnih mest. EU bi si morala prizadevati, da bi izkoristila pozitivne učinke sinergije javnih in zasebnih naložb, in uskladiti prihodnje izvajanje strukturnih programov.

3.3 Po zdravstveni krizi je bilo v EU zaznati znatno zmanjšanje ponudbe in povpraševanja. Na začetku je pandemija pomenila pretres na strani ponudbe, sekundarni učinki pa zdaj povzročajo velik pretres na strani skupnega povpraševanja. Skupni učinek bo odvisen od tega, kateri od teh dveh pretresov bo prevladal⁽⁸⁾. Pandemija je najbolj prizadela mala in srednja podjetja (MSP). Brez konkretnih in realističnih načrtov za njihovo reševanje bodo šla številna v stečaj. EU je že sprejela ukrepe na centralni ravni, vendar so države članice tiste, ki morajo nemudoma uporabiti in usklajeno usmeriti razpoložljiva sredstva tam oziroma tja, kjer so najbolj potrebna. Evropska komisija bi zato morala skrbno spremljati njihovo črpanje.

3.4 Omejitveni ukrepi, ki jih je uvedla večina držav članic, so razkrili šibke točke dolgih dobavnih verig in negativne učinke odvisnosti kritičnih sektorjev od zunanjih dobaviteljev, zato je potreben jasen in skrbno pripravljen strateški načrt na ravni EU in javne naložbe, ki bi spodbujale zasebne naložbe. Zasebni sektor lahko v veliki meri odloča o tem, v kolikšnem obsegu bo odvisen od izbire kraja dobave surovin, človeških virov, logistike itd., nova industrijska strategija pa bi morala prispevati k zmanjšanju te odvisnosti. Poleg tega bi bilo treba na ravni EU in držav članic razpravljati o nacionalni proizvodnji v nekaterih ključnih panogah, zlasti na področju zdravja.

3.5 EESO je že navedel, da „je treba obnoviti oziroma vzpostaviti povezane industrijske vrednostne verige v EU, da bi okrepili strateško avtonomijo in ekonomsko odpornost Evrope“⁽⁹⁾. Predsednik Evropske centralne banke (ECB) je 13. junija izjavil, da bi bila prizadevanja za izgradnjo odpornejših dobavnih verig lahko katalizator, ki ga potrebujemo za dokončno vzpostavitev enotnega trga⁽¹⁰⁾. Poleg tega bi bilo tako lažje zaščititi dostojna in kakovostna delovna mesta, pomagati podjetjem pri ustvarjanju dodane vrednosti, okrepiti konkurenčnost, zmanjšati odvisnost, obravnavati negativne demografske trende in doseči navzgor usmerjeno konvergenco.

3.6 Pandemija bo imela tudi resne posledice za trg dela in socialne razmere v euroobmočju. Zaradi krize zaradi COVID-19 naj bi se znatno povečale brezposelnost, dohodkovna neenakost, revščina in socialna izključenost. Po pomladanski gospodarski napovedi za leto 2020 naj bi se stopnja brezposelnosti v euroobmočju v letu 2020 povišala na 9,6 %, v letu 2021 pa le rahlo znižala, tj. na 8,6 %, pri čemer naj bi bile med državami članicami, regijami in celo skupinami državljanov velike razlike. Dolgoročno bi bili lahko prizadeti nekateri sektorji, kot so turizem, gastronomija, letalstvo in kultura. Kljub sprejetju obsežnih ukrepov za stabilizacijo so dohodki številnih ljudi verjetno še vedno negotovi. Tisti, ki so bili v negotovem položaju že pred krizo, bodo po vsej verjetnosti najbolj prizadeti. Številna delovna mesta, za katera se je med krizo izkazalo, da so ključnega pomena, so večinoma premalo plačana in na trgu dela premalo cenjena. V prihodnjih politikah EU je treba skrbno upoštevati vpliv krize na prikrajšane skupine in invalide. Poleg tega se pričakuje skokovit porast brezposelnosti mladih, zaradi česar potrebujemo učinkovito in okrepljeno jamstvo za mlade ter podporne programe za zaposlovanje.

⁽⁷⁾ *Assessment of the fiscal stance appropriate for the euro area in 2021* (Ocena fiskalne naravnosti, primerne za euroobmočje v letu 2021): https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020_06_25_efb_assessment_of_euro_area_fiscal_stance_en.pdf.

⁽⁸⁾ *The European Central Bank in the COVID-19 crisis: whatever it takes, within its mandate* (Evropska centralna banka med krizo zaradi COVID-19: v okviru svojih pooblastil bo storila vse, kar bo potrebno).

⁽⁹⁾ Glej mnenje EESO o industrijski strategiji (UL C 364, 28.10.2020, str. 108).

⁽¹⁰⁾ *The path out of uncertainty* (Izhod iz negotovosti).

3.7 EESO pričakuje, da bo zaradi pandemije prišlo do prestrukturiranja gospodarstva in razvoja novih poslovnih modelov. Analiza po posameznih sektorjih kaže, da so razlike v večji ali manjši meri že opazne. Če je vsaka kriza priložnost, potem moramo tokratno izkoristiti za okrepitev svojih konkurenčnih prednosti in poskrbeti, da si bo Evropa prizadevala obdržati oziroma prevzeti vodilno vlogo na področjih, ki so ključnega pomena, kot so digitalni sektor, umetna inteligenca, tehnologija, razogljičenje, trajnostna krožna rast in vključujoče gospodarstvo. Za to je potreben velik poudarek na naložbah v raziskave in inovacije, pa tudi v razvoj kompetenc ter znanj in spretnosti. Pomemben del ugodnega okolja za zasebne naložbe je zanesljiv, predvidljiv in konkurenčen okvir politike. Na splošno bi morala EU podjetjem zagotoviti ustrezne pogoje za uspešno digitalizacijo in zeleni prehod, tako da bi nastajala nova podjetja in delovna mesta, kar pomeni, da bi prinesla več koristi hkrati.

3.8 Vse večji smrtni davek, ki ga terja pandemija, ter socialne in ekonomske posledice so za evropski projekt velik izziv. Zdaj se bolj kot kdaj koli prej od euroobmočja pričakuje, da bo pokazalo solidarnost in iz krize izšlo močnejše. EESO poziva, naj se na nacionalni ravni sprejmejo odločni ukrepi za zmanjšanje dohodkovnih neenakosti in neenakosti v porazdelitvi bogastva v družbi, saj so te neenakosti povezane z neenakostmi v pričakovani življenjski dobi ter pri dostopu do kakovostnega izobraževanja in zdravstvenega varstva.

3.9 Dobro usklajena evropska zdravstvena politika bi pomembno prispevala k premagovanju pandemije, saj bi omogočala sodelovanje in podporo med državami članicami. Enakomerna razporeditev zdravil, ki naj bi bila koristna in primerna za boj proti širjenju COVID-19, bi morala biti prednostna naloga evropske zdravstvene politike in dokaz solidarnosti med državami članicami. Če pandemije ne bomo odpravili, si ne moremo obetati močnega in trajnostnega okrevanja gospodarstva.

4. Gospodarsko in socialno okrevanje

4.1 EESO poudarja, da je treba ukrepati zdaj, ne šele po koncu pandemije COVID-19. Politični ukrepi in procesi reform se morajo nadaljevati tudi v času vsesplošne negotovosti. To pomeni, da je treba hitro nadaljevati z zapoznelimi razpravami, na primer s pregledom ekonomskega upravljanja, prenovitvijo evropskega semestra in začetkom konference o prihodnosti Evrope, ter izvesti pomembne politike, kot je vključitev ciljev trajnostnega razvoja v pravni okvir. Kriza zaradi COVID-19 je lahko za EU tudi priložnost, če je dovolj pogumna, da jo bo izkoristila.

4.2 EESO pozdravlja sklep Sveta o načrtu EU za okrevanje. Čeprav gre za zneske, ki so z makroekonomskega vidika majhni, je to izredno pomemben korak, saj podpira stališče Evropske centralne banke, da je treba storiti vse, kar je potrebno. To stališče zdaj zastopa EU kot celota. Instrument Next Generation EU, ki se bo izvajal kot del večletnega finančnega okvira, mora imeti ključno vlogo pri gospodarskem okrevanju Evrope, državam članicam pa pomagati v boju proti pandemiji ter zagotoviti hitro in trajnostno oživitev gospodarstva. Še vedno pa ostajajo pomanjkljivosti, ki jih je treba odpraviti. V priporočilih za posamezne države in evropskem semestru, ki so zaradi svoje vloge v mehanizmu za okrevanje in odpornost postali bolj zavezujoči, je treba preprečiti tveganje negativnega pogojevanja. Načrti za okrevanje bi morali biti namenjeni krepitvi trajnostne in vključujoče rasti z večjim poudarkom na ciljnih trajnostnega razvoja in evropskem stebru socialnih pravic. Upoštevati bi bilo treba tudi socialno-ekonomske razmere v vsaki državi članici posebej.

4.3 EESO ceni takojšen odziv EU in držav članic na pandemijo COVID-19. Meni, da bi bilo treba v naslednjem večletnem finančnem okviru EU zagotoviti sredstva, ki jih potrebuje za zagotavljanje trajnostne in vključujoče rasti, nemoteno delovanje ter doseganje svojih strateških ciljev. To pomeni, da je potrebno ustrezno financiranje za raziskave in razvoj, digitalne tehnologije ter boj proti podnebnim spremembam, v večletnem finančnem okviru pa je treba določiti tudi ustrezne prednostne naloge za okrepitev kohezije med državami članicami in EU kot celoto. EESO ugotavlja, da je bilo na vrhu Sveta odločeno, da bo obseg okvira znašal 1,05 % BND EU-27, kar je manj od 1,3 % BND, k čemur sta pozvala Evropski parlament in EESO, in celo manj od 1,1 % BND EU-27, kot je bilo predlagano maja 2018. Poleg tega so bila odpravljena ali znatno zmanjšana tudi sredstva v okviru instrumenta Next Generation EU, na primer povezana s kohezijskimi politikami, ki naj bi nadomestila zmanjšanje sredstev večletnega finančnega okvira. EESO je zlasti zaskrbljen zaradi zmanjšanja naložb v inovacije in raziskave, digitalizacijo ter Sklad za pravični prehod, pa tudi zaradi opustitve merila spoštovanja načel pravne države. Nazadnje priporoča, naj se sprejmejo hitri in odločni ukrepi za uporabo dodatnih lastnih sredstev.

4.4 EESO priporoča ohranjanje preudarne uravnoteženosti ukrepov na strani ponudbe in na strani povpraševanja. Kar zadeva povpraševanje, je treba v celoti upoštevati, da povečanje naložb v euroobmočju za spoprijemanje s podnebno krizo, boj proti brezposelnosti, spodbujanje dobro plačanih delovnih mest in odpravljanje revščine niso samo cilji sami po sebi, ampak imajo tudi pozitivne učinke na skupno povpraševanje in bi torej lahko spodbudili gospodarsko okrevanje.

4.5 Evropski mehanizem za stabilnost (EMS) ponuja potrebna orodja za spoprijemanje s pretresi, kot je COVID-19. Euroskupina se je 9. aprila 2020 odločila, da bo sprejela obsežen sveženj v višini 540 milijard EUR, vključno s posojilnim instrumentom v višini 240 milijard EUR (podpora zaradi pandemične krize), ki temelji na kreditni liniji pod razširjenimi pogoji EMS, ki bi bila na voljo za vse države euroobmočja. Svet guvernerjev evropskega mehanizma za stabilnost je 15. maja 2020 sklenil, da bo podporo zaradi pandemične krize dal na voljo vsem državam članicam euroobmočja. Odločitev o odobritvi podpore, za katero bo zaprosila posamezna država, bo sprejel na podlagi ocene, ki jo Evropska komisija opravi po uskladitvi z ECB in v sodelovanju z EMS ⁽¹¹⁾.

4.6 EESO je tudi prepričan, da je bilo hitro aktiviranje odstopne klavzule Pakta za stabilnost in rast nujno potrebna pobuda, vendar je seznanjen s priporočili Evropskega fiskalnega odbora, naj se spomladi 2021 objavijo pojasnila o časovnem načrtu in pogojih za izhod ali pregled. V zvezi s tem EESO svari pred prezgodnjo vrnitvijo k pravilom, ki so veljala pred pandemijo, saj bi lahko to v najbolj prizadetih državah privedlo do strogih varčevalnih ukrepov in preprečilo koristi instrumenta Next Generation EU, poleg tega bi morali morebitna nova fiskalna pravila ponovno uvesti šele po znatnem zmanjšanju brezposelnosti.

4.7 EESO poziva k prehodu na ekonomsko upravljanje, ki je osredotočeno na blaginjo in temelji na solidarnosti. Strinja se z navedbami Evropskega fiskalnega odbora, da je treba obravnavati težnje po zmanjševanju javnih naložb, kadar so javne finance pod pritiskom, ter pozdravlja dejstvo, da je odbor pripravljen uvesti zlato pravilo, in njegova priporočila za odpravljanje preteklih pomanjkljivosti fiskalnih pravil, da bi zaščitili javne naložbe, vključno z uvedbo centralne fiskalne zmogljivosti ⁽¹²⁾. Poziva Komisijo, naj nadaljuje sedanji pregled, da bi pospešila posodobitev okvira ekonomskega upravljanja, saj se na primer kljub zelo ekspanzivni monetarni politiki še vedno soočamo z grožnjo deflacije.

4.8 EU si dejavno prizadeva za mobilizacijo vseh razpoložljivih sredstev, da bi državam članicam omogočila takojšen odziv na pandemijo. EESO pozdravlja hitro vključitev prožnosti pri uporabi sredstev EU z omogočanjem državam članicam, da prerazporejajo sredstva med skladi, regijami in cilji politik. Obenem meni, da morajo znatno izboljšati svojo zmogljivost načrtovanja in hkrati zagotoviti, da se vsa razpoložljiva sredstva v celoti izčrpajo in učinkovito porabijo. Sredstva je treba uporabiti za naložbe s takojšnjim pozitivnim učinkom za premagovanje recesije in/ali naložbe v prehod držav članic EU na trajnostno, vključujoče, digitalizirano in nizkoogljično gospodarstvo. EESO poziva Evropsko komisijo, naj pripravi strukturiran pregled vseh razpoložljivih virov in sredstev.

4.9 Evropski semester, ki je eno ključnih orodij Unije za načrtovanje, spremljanje in upravljanje, je od nedavnega v središču mehanizma za okrevanje in odpornost. EESO priznava napovedano reformo procesa evropskega semestra in njegovo predlagano novo vlogo pri usklajevanju ukrepov za okrevanje, ob polnem spoštovanju načel evropskega zelenega dogovora ⁽¹³⁾, evropskega stebra socialnih pravic ⁽¹⁴⁾ in ciljev Združenih narodov za trajnostni razvoj ⁽¹⁵⁾, vendar poudarja, da politični organi, kot so Evropski parlament in nekateri nacionalni parlamenti, v ta proces niso ali skoraj niso vključeni, zato ni dovolj demokratičnega nadzora. Dodatno bi bilo treba okrepiti tudi vlogo socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe.

4.10 EESO meni, da bi bilo izjemno koristno, če bi bil proračun EU lahko bolj prožen pri obvladovanju negativnih pretresov, predvsem tistih, ki niso gospodarskega izvora. Priporoča, naj si EU s politikami prizadeva za takojšnje izboljšanje sodelovanja držav članic v času krize. Z boljšimi protokoli in tesnejšim sodelovanjem bi omogočili hiter in usklajen evropski odziv na kakršno koli katastrofo.

⁽¹¹⁾ <https://www.esm.europa.eu/content/europe-response-corona-crisis>.

⁽¹²⁾ *Assessment of the fiscal stance appropriate for the euro area in 2021* (Ocena fiskalne naravnosti, primerne za euroobmočje v letu 2021): https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020_06_25_efb_assessment_of_euro_area_fiscal_stance_en.pdf.

⁽¹³⁾ Evropski zeleni dogovor.

⁽¹⁴⁾ Evropski steber socialnih pravic (UL C 428, 13.12.2017, str. 10).

⁽¹⁵⁾ Cilji Združenih narodov za trajnostni razvoj.

4.11 Po drugi strani pa so banke bolj pripravljene na to krizo, kot so bile na finančno krizo leta 2008. EESO pričakuje, da bodo banke euroobmočja v krizi delovale kot blažilci pretresov, tako da bodo posameznikom in podjetjem omogočale potrebno likvidnost in kredite. Čim prej bi bilo treba dokončno vzpostaviti bančno unijo, vključno z izvajanjem evropskega sistema jamstva za vloge. Med prednostnimi nalogami EU bi morala biti tudi dokončna vzpostavitev unije kapitalskih trgov. Poleg tega EESO poudarja, kako pomembna je učinkovita regulacija finančnega trga za doseganje njegove stabilnosti.

4.12 EESO poudarja, da boj proti notranjim in zunanjim neravnovesjem in neenakosti po eni strani pomeni izvajanje socialnih politik na ravni EU in prek evropskega semestra za odpravo nedelovanja trga ali podpiranje razvoja trga na nacionalni ravni. Po drugi strani pa je treba pri vseh ukrepih ekonomske politike EU – od regulacije finančnega trga do ukrepov za boj proti podnebni krizi in krizi zaradi COVID-19 – upoštevati njihove distribucijske učinke. Poleg tega bo blaginja gospodinjstev vse bolj odvisna od evropskih dejavnikov, na primer enostranskih proračunskih politik, šibke socialne razsežnosti in zamud pri poglobljanju evropske monetarne unije. EESO poudarja, da je odpravljanje izjemno velikih neravnovesij v državah članicah in med njimi prvi pogoj za ekonomsko in socialno odpornost.

5. Nadaljnji koraki

5.1 EESO meni, da morajo velike in hitre javne in zasebne naložbe v raziskave in razvoj ter znanja in spretnosti postati prednostna naloga, če želi EU obvladati izziv upadanja in staranja prebivalstva ter sprejeti digitalizacijo. EESO je že navedel, da „morajo biti [evropski delavci] deležni programov usposabljanja, prekvalifikacije, izpopolnjevanja in vseživljenjskega učenja, da bi lahko v celoti izkoristili tehnološke spremembe“⁽¹⁶⁾. Vlade bi morale biti pripravljene spodbujati nove inovativne ideje in financirati poskuse v sektorjih z velikim potencialom rasti.

5.2 Da bi preprečili obsežne težave, je treba podpreti nacionalne sisteme socialne zaščite. Da bi ustvarili odporne in na solidarnosti temelječe strukture za stabilizacijo euroobmočja v času krize in konsolidacijo socialne zaščite v državah članicah, bi bilo treba uvesti evropski sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti. Tako kot drugi sistemi za brezposelnost bi moral delovati kot samodejni stabilizator in hkrati podpirati nacionalne sisteme zavarovanja za primer brezposelnosti v primeru globokih recesij. Poleg tega bi okrepil nacionalne sisteme, saj bi bila njegova nepovratna sredstva pogojena z zanesljivim in na solidarnosti temelječim financiranjem nacionalnih sistemov. Instrument za začasno podporo zmanjševanju tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah (SURE) je korak v pravo smer, vendar bi bilo treba narediti več.

5.3 Ocene Evropske komisije iz konca maja 2020 kažejo, da mora EU za izvedbo zelenega prehoda in digitalne preobrazbe vložiti najmanj 595 milijard EUR na leto⁽¹⁷⁾. EESO meni, da mora biti gospodarsko okrevanje v celoti usklajeno z načeli evropskega zelenega dogovora in cilji trajnostnega razvoja. Evropa je že vodilna na področju krožnega gospodarstva, zelenega prehoda in boja proti podnebnim spremembam. EESO meni, da bi se s hitro in učinkovito digitalizacijo pospešil prehod na pametno zeleno rast.

5.4 EESO je že večkrat opozoril, da „bo blaginja Evrope vse bolj ogrožena, dlje kot se bo nadaljevala sedanja politika varčevanja brez učinkovitega naložbenega načrta“, ter da „ni jasne strateške vizije za prihodnost in tudi ne zmožnosti za ustrezen odziv na nove gospodarske in finančne krize“. Poleg tega je v začetku leta 2018 opozoril, da „je nujno razviti nove finančne instrumente za preprečevanje kriz in blažitev procikličnih ukrepov“⁽¹⁸⁾. EESO ponovno poziva k sprejetju določenih ukrepov za zmanjšanje pritiska na javne finance, kar bi omogočilo več manevrskega prostora pri obravnavi zunanjih pretresov.

5.5 EESO se sprašuje, kako bi se države članice euroobmočja odzvale na drugačen, asimetričen pretres po sedanjih kriznih razmerah in glede na pričakovano težavno okrevanje ob upoštevanju negotovosti, ki je v euroobmočju še vedno prisotna. Bi bil odziv EU tako hiter tudi, če bi nova kriza prizadela samo eno ali dve državi članici euroobmočja? Ker je to zelo nezaželeno, EESO meni, da bi bil takšen nesimetričen pretres odločilen preizkus za solidarnost Unije in projekt kot

⁽¹⁶⁾ UL C 228, 5.7.2019, str. 57.

⁽¹⁷⁾ SWD(2020) 98 final.

⁽¹⁸⁾ UL C 262, 25.7.2018, str. 28.

celoto. Zato meni, da morajo države članice euroobmočja tesneje sodelovati ter imeti na voljo posebej zasnovane instrumente za izboljšanje svoje odpornosti in zmogljivosti za blažitev simetričnih in nesimetričnih pretresov. Poleg krepitve ekonomske odpornosti si je treba prizadevati tudi za delovno in socialno odpornost, eden ključnih dejavnikov za to pa je večja vključenost socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe v vse procese, tako na nacionalni ravni kot tudi na ravni EU ⁽¹⁹⁾.

5.6 Ker se primanjkljaji in stopnje dolga povečujejo po vsej Uniji, moramo ponovno razmisliti o svojem pristopu na področju davkov in vseh komponent, ki vplivajo nanje. Davčne utaje, agresivno davčno načrtovanje, erozija davčne osnove, preusmerjanje dobička, pranje denarja in boj proti korupciji so za številne države članice še vedno politično zahtevne teme, vendar se ne moremo več pretvarjati, kot da o tem nič ne vemo. EESO poziva k odločni reformi davčnih politik, ki bi zapolnila vrzeli in preprečevala utaje po vsej Uniji. Poleg tega poziva k dobro usklajeni fiskalni politiki, da bi se izboljšalo monetarno stanje, vzdržnost javnih financ in odpornost na pretrese v euroobmočju. Ponavlja tudi svoja priporočila državam članicam in evropskim institucijam, naj pospešijo roke za odpravo izogibanja davkom in davčnih utaj, saj so zdaj aktualnejša. Oblikovati je treba sodobno davčno agendo EU, da bi se spoprijeli s prihodnjimi gospodarskimi, socialnimi in ekološkimi izzivi ter hkrati izboljšali njen demokratični pristop. Že lani je EESO v celoti podprl začetek razprave o postopnem prehodu na glasovanje s kvalificirano večino in redni zakonodajni postopek v davčnih zadevah, pri čemer priznava, da morajo imeti vse države članice ter evropske institucije in organi vedno ustrezne možnosti za sodelovanje v postopku odločanja. EESO poziva k čim hitrejšemu ukrepanju v zvezi z zadevnimi predlogi Komisije v skladu s pogoji, ki jih je priporočil v prejšnjih mnenjih ⁽²⁰⁾.

V Bruslju, 29. oktobra 2020

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽¹⁹⁾ Glej mnenje EESO *Za bolj odporno in trajnostno evropsko gospodarstvo* (UL C 353, 18.10.2019, str. 23).

⁽²⁰⁾ Glej opombo 5.

PRILOGA

Naslednja amandmaja, ki sta bila med razpravo zavrnjena, sta prejela vsaj četrtno glasov:

Točka 1.17

Spremeni se tako:

Davčne utaje, erozija davčne osnove, preusmerjanje dobička, pranje denarja in boj proti korupciji so za številne države članice še vedno občutljive in politično zahtevne teme. EESO poziva k odločni reformi davčnih politik, ki bi zapolnila vrzeli in preprečevala utaje po vsej Uniji. Poleg tega podpira pobudo Komisije o glasovanju s kvalificirano večino in meni, da ga je treba uvajati postopoma, vendar je treba začeti takoj.

Obrazložitev

Glasovanje s kvalificirano večino v davčnih zadevah je zelo občutljiva tema in močno vpliva na suverenost držav v ekonomskih zadevah. Obstajajo utemeljeni razlogi za to, da je po Pogodbi o Evropski uniji obdavčenje v nacionalni pristojnosti. Ti razlogi so še vedno pomembni. Sprememba glede suverenosti bi bila lahko tudi ovira za doseganje ekonomske in socialne odpornosti. Zaradi kompleksnosti vprašanj ni primerno, da bi novo stališče EESO o glasovanju s kvalificirano večino tu navedli v nekaj stavkih.

Točka 5.6

Spremeni se tako:

Ker se primanjkljaji in stopnje dolga povečujejo po vsej Uniji, moramo ponovno razmisliti o svojem pristopu na področju davkov in vseh komponent, ki vplivajo nanje. Davčne utaje, agresivno davčno načrtovanje, erozija davčne osnove, preusmerjanje dobička, pranje denarja in boj proti korupciji so za številne države članice še vedno politično zahtevne teme, vendar se ne moremo več pretvarjati, kot da o tem nič ne vemo. EESO poziva k odločni reformi davčnih politik, ki bi zapolnila vrzeli in preprečevala utaje po vsej Uniji. Poleg tega poziva k dobro usklajeni fiskalni politiki, da bi se izboljšalo monetarno stanje, vzdržnost javnih financ in odpornost na pretese v euroobmočju. Zato podpira pobudo Komisije o glasovanju s kvalificirano večino in meni, da ga je treba uvajati postopoma, vendar je treba začeti takoj.

Obrazložitev

Glasovanje s kvalificirano večino v davčnih zadevah je zelo občutljiva tema in močno vpliva na suverenost držav v ekonomskih zadevah. Obstajajo utemeljeni razlogi za to, da je po Pogodbi o Evropski uniji obdavčenje v nacionalni pristojnosti. Ti razlogi so še vedno pomembni. Sprememba glede suverenosti bi bila lahko tudi ovira za doseganje ekonomske in socialne odpornosti. Zaradi kompleksnosti vprašanj ni primerno, da bi novo stališče EESO o glasovanju s kvalificirano večino tu navedli v nekaj stavkih.

O obeh amandmajih se je glasovalo skupaj. Zavrnjena sta bila z 81 glasovi za, 135 glasovi proti in 29 vzdržanimi glasovi.

